TĖVŲ JĖZUITŲ LEIDINYS

Romos Popiežius

Parašė kun. B. Andruška S. J.

KAUNAS 1928

Kuznickio ir Beileso spaustuvė, Kaune, Laisvės Al. 34

Pius PP XI

TĖVŲ JĖZUITŲ LEIDINYS.

Romos Popiežius

„Kur Petras, ten ir Bažnyčia;
kur Bažnyčia, ten jokios mirties,
bet amžinas gyvenimas"
(Šv. Ambrozijus: In Ps. 40 Enar. n. 30).

Parašė **kun. B. Andruška S. J.**

KAUNAS :-: :-: :-: :-: 1928

Nr. 280.

Imprimatur
Kaunas, die 20 ianuarii 1928

† *Joseph, A. K.*

(L. S.)

Cum permissu Superiorum.

Splendoribus jam coruscantibus

Anni 50^{mi}

ab Ordinatione sacerdotali

Beatissimi Patris

Pii Pp. XI

has humillimas nostrae Lituaniae primitias

P. Benedictus Andruška S. J.

summa cum devotione
offerre audet.

Kaunas, mense Martio 1928.

1879–1929.

Buvo 1879 metų gruodžio mėnesio 20 diena, šeštadienis. Su išsiilgimu laukė tos dienos jaunuolis Achilles Ratti, gimęs Desio mieste, netoliese nuo Milano, 1857 metų gegužės mėnesio 31 dieną. Dabar išsipildo Jo troškimai, Jis minėtąją dieną Laterano bazilikoje priima kunigo šventimus. Nebetoli Kristaus gimimo diena — šventos Kalėdos. „Jau arti yra Viešpats: eikime, garbinkime", — skambėjo tada Jo lūpose Bažnyčios maldų žodžiai, kurie liejo Jam į širdį šventą džiaugsmą. Trokšdamas tarnauti amžinajam garbės Karaliui, Jis ieško Viešpaties artimumo, aukodamas savo jauną, pilną vilčių gyvenimą, Dievo Bažnyčios tarnystei ir prisiimdamas kunigo pareigas. Netrukus įvyko primicijos šv. Karoliaus bažnyčioje, Lombardijos Umberto Korse, prie altoriaus, kuriame laikoma didžio vyskupo šv. Karoliaus Boromiejaus širdis. Tas įvykis pašventino aukojančio pirmą kartą jaunuolio auką, Avinėlį be sutepties, Kristų, amžių Karaliui.

* * *

Metai bėgo. Jaunas levitas ėjo visokias Bažnyčios funkcijas ir, Dievo Apvaizdos vedamas, pildė svarbias pareigas. Ir štai dabar Jis, visos Krikščionijos Vadas, Kristaus Vietininkas, Dievo Bažnyčios

Galva, Jo Šventenybė Popiežius Pijus XI. 1929 metais sukanka penkios dešimtys Jo Šventenybės kunigavimo metų. Tvaksi džiaugsmu kiekvieno tikinčiojo kataliko širdis, kada Romos Popiežių soste, kurį beveik per du tūkstančiu metų puošia tiek kilnių šv. Petro įpėdinių savo didžiais darbais, šiandien matomas senelis Krikščionijos Tėvas. Dabar šia proga galima išreikšti Jam sūnaus pagarba ir atsidavimas. Visas pasaulis rengiasi iškilmingai minėti šventojo Tėvo kunigystės sukaktuves, — neatsiliks nė Lietuva. Šitoji knygelė turi Lietuviams katalikams padėti geriau suprasti, kokia kilni yra Kristaus įsteigtoji Popiežystė ir tuo palenkti tikinčiųjų širdis reikšti šventajam Tėvui pagarbos ir atsidavimo jausmus.

Kun. B. Andruška S. J.

PRATARTIS.

Galilėjos žvejys kadaise, puolęs prie Kristaus kojų, išpažino Jo dievystę ir su giliu tikėjimu kalbėjo Jam: „Tu — Kristus, gyvojo Dievo Sūnus". Įsikūnijęs Žodis, Kristus, jam atsakė: „Tu — Petras (Uola), ir ant tos Uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės". — Per ilgus šimtmečius siautė pragaro galybės, žmonių geiduliai ir klaidos, lyg įnirtusios jūrų bangos, kurios daužo kyšančią jūroje galingą uolą, kėsindamosi ją pagriauti ir išversti. Bet veltui. Uola stovi nejudėdama; nuo jos tik šviečia guodžianti ir blizganti Kryžiaus šviesa, kuri nušviečia tikrąjį uostą klaidžiojantiems tamsiose jūrose keleiviams. Ir milijonai akių kreipiasi į tą uolą, ir jos šviesoje bei priedangoje ramiai iriasi keleiviai į amžinąją prieplauką. — Tai silpnutis paveikslas, kuris vaizduoja tą didingą Kristaus sukurtąją Uolą, Popiežystę. Tasai vaizdas turi sukelti kiekvieno kataliko širdyje džiaugsmingo užsidegimo ir meilės mūsų šventajam Tėvui, Popiežiui, Kristaus Vietininkui žemėje.

Iš tikrųjų. Katalikas visų pirma turi turėti sveikas ir tikras pažiūras bei aiškų supratimą, kas yra Bažnyčia, kas yra Popiežius, iš kur jo valdžia ir jo teisės, ko-

kie jo tikslai ir siekimai. Tai matydamas, jis aiškiau supras, kad katalikų Bažnyčia ir jos religija nėra klaida, bet tiesa. O juk žmogus tiesai leistas. Tad katalikas, gerbdamas Kristų, gerbs ir Popiežiaus autoritetą, kurį Kristus įsteigė, ir gero sūnaus širdimi brangins ir mylės Kristaus meilės padarinį, Bažnyčią, kuri jam yra Motina (sancta Mater Ecclesia), globianti ir rengianti jį nemirštamai ateičiai.

Mes katalikai tikime „vieną, šventą, katalikišką ir apaštališką Bažnyčią". Tad čia, šiame veikalėlyje, skaitytojas ras trumpai išdėstyta, jog Bažnyčią pats Kristus įsteigė. Kiek plačiau bus kalbama, kad tas pats dieviškasis Išganytojas, Kristus, suteikė Petrui primatą bei aukščiausiąją valdžią visai Jo įsteigtajai Bažnyčiai. Toliau bus kalbama, jog Kristus norėjo, kad ta Petrui suteiktoji valdžia visuomet pasiliktų Jo Bažnyčioje; tikintieji, visa Kristaus Bažnyčia, visuomet tikėjo ir pripažino tą aukščiausią valdžią turint Romos Vyskupą, arba Popiežių; Kristaus noru bei valia Romos Popiežius, spręsdamas tikėjimo ir dorovės dalykus, yra neklaidingas; popiežystė nėra tikrosios kultūros priešininkė; inkvizicija, teisingai ir objektyviai dalyką sprendžiant, negali būti priekaištas Bažnyčiai ir popiežystei; privatus popiežių gyvenimas neliečia dieviškųjų popiežystės tikslų. — Toks tat yra šių knygelių turinys.

Rengdamas šiąsias knygeles spaudai, autorius naudojosi ypač šiais veikalais: L. Lercher S. J. *Institutiones theologiae dogmaticae* I; A. Tan-

querey, I t.; I. Ottiger S. J. Theologia fundamentalis II t.; W. Wilmers S. J. Lehrbuch der Religion II t.; T. W. Allies, The See of St. Peter; L. Rivington, Authority; W. R. Carson, Some prerogatives of Peter; Gibier, Les objections contemporaines contre la religion; Dr. M. Apologetische Volksbibliothek ir daugeliu kitų.

Autorius.

Dalykai iš kur kitur žinotini.

Šiame mūsų dėstyme mes priimame kai kurias tiesas, kurios turi būti skaitytojui žinomos ir jau kur kitur įrodytos; tokių tiesų paminėsime kelias:

1. Evangelių istoriškasis tikrumas. Evangelijos yra knygos, kurios pasakoja tikrą Kristaus istoriją, tikrą Jo mokslą. Kaip istorija, surašyta mūsų vadovėliuose, p sakoja kunigaikščio Vytauto gyvenimą ir darbus, taip istorija, surašyta Evangelijose, pasakoja Kristaus gyvenimą, darbus ir mokslą. Istoriškąjį Evangelijų tikrumą laiduoja mums pati sveika kritika. Istoriškais dokumentais nustatoma, kad antrojo šimtmečio antrojoj pusėje Evangelijos, parašytos Mato, Morkaus, Luko ir Jono, jau buvo vartojamos visoje Bažnyčioje,— Galijoj, Italijoj, Afrikoj, Graikijoj, Mažojoj Azijoj, Sirijoj, Palestinoj, Egipte, — vartojamos tokios pat, kokias mes šiandien turime; tą faktą liudija visa krikščionija ir net patys stabmeldžiai, kurie naudojosi Evangelijomis, ieškodami priekaištų krikščionims.

Toliau toji pat kritika nustato, kad Evangelijos buvo žinomos antrojo šimtmečio pradžioje: jau eretikai jas vartoja savo erezijoms paremti, ir šventieji Bažnyčios Tėvai vartoja posakius, paimtus iš Evangelijų. Kai kurie rašytojai, pav., šv. Ireniejus († 202) ir Papijas (ra-

šė apie 150 m.), net šaltinius nurodo, iš kur jie savo žinias apie Evangelijas sėmę. — jų žinios semtos iš lūpų tų tikinčiųjų, kurie gyvenę kartu su apaštalais. Iš visų dokumentų tikrai žinoma, kad Evangelijas parašė Apaštalas Matas, Apaštalų mokiniai Morkus ir Lukas ir Apaštalas Jonas.

Toliau, kritika nustato, kad evangelistai a) žinojo pasakojamųjų įvykių ir pamokymų tikrumą, kadangi jie patys (Matas ir Jonas) viską matė ir girdėjo, o kiti žinias sėmė iš pačių Apaštalų ir kitų Kristaus mokinių lūpų bei užrašų (Morkus ir Lukas; pal. Luk. 1, 1—4); b) jie norėjo parašyti tiesą: tai mums laiduoja jų pasakojimo būdas ir visas jų gyvenimas; c) jie tiesiog negalėjo rašyti netiesą, nes krikščionystės priešai ir patys krikščionys, kurie įvykius gerai žinojo, tuoj būtų sugavę jų klaidą.

Apie Evangelijų ištoriškumą vienas teologas maždaug šitaip kalba: „Apaštalai skelbė pasauliui Jėzaus Kristaus įstatymą; tasai pasaulis buvo tuoj po Kristaus gyvenimo įvykių ir jis turėjo visas priemones apaštalų skelbiamajai tiesai ištirti, o betgi jų ir jųjų įpėdinių liudijimu įtikintas lieka".

Apaštalų liudijimas, užantspauduotas jų pačių ir ištisos eilės kankinių krauju, nušviestas visos krikščioniškosios praeities istorijos, per daugelį šimtmečių eidamas iš lūpų į lūpas, iš rankos į ranką, ateina iki mūsų. Jau daug laiko praėjo, bet jis nieko neprarado, ir šiandien dar gyvas ir sveikas tebėra didžioje Bažnyčioje, paplitusioje visame pasauly; ir jis skelbia, kad toji Bažnyčia nėra kita — yra viena ir ta pati su Apaštalų laikų Bažuyčia, lygiai kaip upė, tekanti per laukus pilna vaga, yra viena su šaltiniu, kurs iš kalno aukštumos čiurlena.

Del ko krikščionystės priešai tiesiog vengia svarstyti faktų, įrodančių Evangelijų istoriškumą, ir del ko jie tuoj ima filosofuoti? Ar ne del to, kad tokie akyli priešai iš karto mato, jog, eidami pirmuoju keliu, jie nepajėgs nieko laimėti? Todel norėdami tikrinti, kad Kristaus gyvenimas, nupasakotas Naujojo Testamento knygose, esąs pasakiškas, jie imasi kito kelio: jie skelbia, kad stebuklas iš viso esąs negalimas; tokią savo filosofiją sugalvoję, jau išveda, kad Evangelijos esančios pasakos, nes jos tarp ko kita pasakoja apie stebuklus, kurių galėjimą jie neigia. — Tačiau, jau pats toks jų elgimosi būdas rodo mūsų Evangelijų tikrumą. Ar mes imsime išorinius kriterijus, ar išvidinius, tačiau istoriškas Evangelijų charakteris iš visų pusių blizgėte blizga, net akli junta jų šviesą.

„Iš tikrųjų, jei kreipsime dėmesio tik į pačią politinę padėtį Judėjoje Kristaus laikais ir į visai ypatingas aplinkybes, kuriose Naujasis Testamentas plėtojosi, aiškiausiai matysim, kad tariamasis Evangelijų prasimanytojas, jei pats visko nebūtų matęs arba iš mačiusių įvykius liudytojų nebūtų betarpiškai savo žinių ėmęs, tad būtų negalėjęs daugelyje dalykų biauriai nesuklysti ir kiekviename žingsnyje nesuklupti“.

„Mat, be savo tradicijų, kurių žydai su užsispyrimu laikėsi, buvo dar pas juos pėdsakai viešpatavimo graikų, kurių ilgą laiką prieš Kristų jie buvo duoklininkai. Po graikų valdžios atėjo romėnų valdžia, nuo Pompiejaus žygio į Rytus. Tada Judėja iš pradžių buvo padaryta valstybe, Romos imperijos sąjungininke, ir pavesta Erodui I, paskum netrukus, mirus Erodui, ji buvo padalyta į keturias tetrarchijas su atskirais kunigaikščiais. Ir vėl, po dešimties metų, tikroji Judėja, tekusi Archelajui, buvo Cezario prie Sirijos provincijos prijungta, ir valdė ją Romos prokuratorius; o tuo tarpu Galilėja, Abilina ir Iturėja paliko tokioj pat padėty, kaip ir pirma“.

„Tiek daug, taip didelių buvo permainų. Tos nuolat vykstančios permainos, be to dar, visur buvęs Mesijaus Karaliaus

laukimas ir žydų neapykanta romėnams, sudarė savotiškos rūšies padėtį, kokios niekur kitur istorijoje nėra. Pagaliau, netrukus po Kristaus mirties, prie Vespaziano ir Tito, išgriovus Jeruzalę, būklė taip pakitėjo, kad senųjų laikų nė pėdsakų nebeliko".

„Tokiose aplinkybėse Naujojo Testamento rašytojai, jei nebūtų patys savo akimis visko matę arba bent iš mačiusiųjų pasėmę žinias, būtų tikrai ne viename dalyke sukliuvę ir susipainioję, ypač kai Evangelijoje gausingos laikų, vietų ir asmenų aplinkybės ne tyčia pasakojamos, bet tik praeinamai minimos, kur jos pasirodo naudinga minėti Kristaus istorijai geriau išdėstyti, lyg netyčia. Tai mes matome kad ir kančios pasakojime, sakysim, kada pasakojama apie Kristaus teisimą".

Čia cituojamasis autorius dėsto, kaip ištikimos yra Evangelijos, kai jos pasakoja apie tris tribunolus, kaip iš jų matyti istoriški asmenys, žydų papročiai, romėnų papročiai, Erodo atsiradimas Jeruzalėj ir jo santykiai su Pilotu.—Tie dalykai žinomi iš kur kitur; tačiau Evangelijų pasakojimas kuo ištikimiausiai su jais sutinka.

„Pagaliau, jei dar prie to pridėsi, kad Naujojo Testamento istorija rašoma ne vien Judėjoje, bet dar jo scena yra žymesnės Graikijos, Italijos ir Mažosios Azijos dalys, ir kad visur randame geografijos ir politikos pavadinimų, visokių smulkmenų ir išsireiškimų, kurie visiškai atatinka žinomus anų laikų santykius, – ar tai nerodo N. Testamento istoriškumo? Mitų prasimanytojai būtinai priversti yra pasilikti ūkanotose generalizacijose, į smulkmenas įsileisti negali, — o tuo tarpu mūsų Evangelijos taip konkrečiai ir smulkmeningai viską aprašo ir pasižymi tokiu tiesaus atvirumo pasakojimu, ko nė vienas istorikas taip padaryti negali. Jei į tai visa atsižvelgsi, tikiuos, tau bus lengviau įtikėti, kad greičiau pats Strausas su visa nukrypusių racionalistų mokykla yra mitas, negu įtikėti, kad mitai esą tai, kas evangeliškuose dokumentuose pasakojama. — Tad nėra jokios priežasties abejoti griežtai istorišku Evangelijų charakteriu". (Kard. Billot, De Verb. Inc.).

Tuo keliu, trumpai suglaudus, eina įrodymas, kad Evangelijos yra tikri istorijos dokumentai; mes turime jais tikėti, kaip tikime ir kitu tikru istorijos dokumentu, kurs, pav., pasakoja apie įvykius Vytauto laikais[1]). Tad ir mes čia naudosimės Evangelijomis kaipo tikrai istoriškais dokumentais, nesiremdami tuo, ar Evangelijos yra įkvėptos, ar ne[2]).

2). Kristus yra Dievo įgaliotas pasiuntinys ir net Dievo Sūnus tikra prasme. Jis yra tikras Dievas ir tikras žmogus. Evangelijos, kaip tikri istoriški dokumentai, šią tiesą įrodo; paliudija ją taip pat įvairūs kiti faktai, pranašysčių išsipildymas, krikščionystės plitimas ir k.[3]) Šitąja tiesa mes remsimės.

3). Tiesos esmė nesikeičia. Iš šios tiesos, kad Kristus yra tikras Dievas ir tikras žmogus, savaime plaukia svarbi išvada: Kristaus mokslas ir Jo

---

[1]) Norint daugiau žinoti apie Evangelijų istoriškumą, be daug kitų gerų veikalų, galima skaityti: H. Vallon: De la croyance due à l'Evangile; H. Boese, S. J.: Die Glaubwürdigkeit unserer Evangelien

[2]) Tad savaime atkrinta priekaištas, kurs sako: paklausus, kuo remiamas tvirtinimas, — kad šios, o ne kitos šv. Rašto knygos esančios Dievo įkvėptos, — atsakoma: jog tas knygas Bažnyčia pripažinusi šv. Dvasios įkvėptomis. Ir vėl paklausus, kuo Bažnyčia remia savo autoritetą, atsakoma: įkvėptu šv. Raštu! — Be abejo, jei tokiu keliu butų einama, būtų užburtas ratas — circulus vitiosus. Tik visa laimė, kad ne tas yra krikščionių kelias. Pasiremiant Evangelijomis, kaipo neabejotinais istoriškais dokumentais, sužinoma, kad Kristus yra Dievo įgaliotas Pasiuntinys; Jis su dievišku autoritetu įkurė Bažnyčią; ši, gavusi valdžią iš Kristaus ir remdamasi faktais, esančiais kai kuriose šv Rašto knygose, galėjo nustatyti ir nustatė, kad Evangelijos ir visas šv Raštas yra ne tik istoriški dokumentai bei tikybinės knygos, bet dar jos yra šv. Dvasios įkvėptos.

[3]) Be dogmatikos vadovėlių ir kitų knygų, dar naudinga skaityti P. Roh: Was ist Christus? — Weber: Die Gottheit Jesu im Zeugnis der Heiligen Schrift. — A. Seitz: Das Evangelium von Gottessohn.

įsteigtoji Bažnyčia esmės atžvilgiu negali keistis. Kadangi Kristus yra Dievas, tai ir Jo mokslas yra tiesa; Dievo tiesa nesikeičia, nes nė pats Dievas nesikeičia. Toliau, Kristaus darbai yra Dievo darbai. Jei tat Kristus įkūrė Bažnyčią, tai toji bažnyčia savo esme turi pasilikti visada tokia pat, kokią Ją Kristus įsteigė. Žmogus neturi teisės pakeisti, ką Dievas įsteigė.[1]) Anaiptol, jis, būdamas Dievo sukurtas, negali atsisakyti priimti viską, ką Dievas jam paskelbia arba jo naudai įkuria.

Kristus įsteigė religinę, regimą, ierarchišką draugiją, kurią pavadino savo Bažnyčia.[2])

1. „Dievo Karalystės bruožai." Nuo pat viešojo veikimo pradžios, matyt, Kristus turėjo mintį įkurti naują Karalystę, kurią buvo išpranašavę Senojo Įstatymo pranašai; todel Jis iš karto pradeda skelbti: „Darykite atgailą, nes Dievo Karalystė prisiartino".

Senojo Įstatymo pranašai skelbė: ateis Dievo Siųstasis, Mesijas, kurs būdamas nekalčiausias, atlygins Dievui už nupuolusios žmonijos nuodėmes, išpildys

---

[1]) Tad atkrinta priekaištas, kad Bažnyčia esanti pasenėjusi ir nedaranti pažangos. Tiesa nesensta ir nesikeičia. Jei krikščionystės tiesos savo esmėje keistųsi, krikščionystė nebūtų tiesa. Krikščionis džiaugiasi, kad jis krikščionių tikėjime turi tiesą, kurios tikrumą pats Dievas laiduoja. — Kur Kristus numatė pažangą, ten ji ir yra. Bet pačioje Bažnyčios esmėje ir jos pagrindiniose tiesose nėra ir buti negali, nes Bažnyčia, besikeisdama, nebebūtų Kristaus įsteigtoji Bažnyčia.

[2]) Nėra mūsų sumanymas plačiau dėstyti visą mokslą apie Bažnyčios įsteigimą, uždavinį ir kitus jos savumus. Minėsime Bažnyčios įsteigimą ir jos savumus tik svarbiausiais bruožais, kad aiškiau butų matoma, kurią vietą užima Petras Apaštalų tarpe ir visoje Bažnyčioje.

visą teisybę ir įkurs **naują** atpirktųjų sielų **Karalystę**, kurioje **viešpataus Dievas**. Toji karalystė bus taip **kilni**, kad visos tautos trokš joje būti: ji bus **visuotinė** ir, laiko atžvilgiu, **neturės pabaigos**. Aukščiausią valdžią toje Karalystėje turės pats Dievo Siųstasis, Mesijas: „Viešpats Dievas duos Jam Jo tėvo, Dovido sostą: Jis karal aus Jokūbo namuose per amžius, ir Jo karaliavimui nebus galo“ (Luk. 1, 32 — 33).

Bet paskutiniais laikais, prieš Kristui ateinant, toji Dievo Karalystės idėja žydų tarpe iškrypo. Daugumo žydų manymu, Mesijas būsiąs galingas Karalius, kurs ateisiąs su kalaviju rankoje, išvaduos iš svetimų valstybių jungo išvysiąs iš šventojo Jeruzalės miesto įsiviešpatavusius svetimtaučius; tad žydai manė, jog Mesijas būsiąs kažkoks vadas, panašus į Machabiejus, tik laimingesnis už juos, kuris puikiai atkeršysiąs prispaudėjams ir, juos išvaikęs, iš naujo įsteigsiąs Dovido sostą. Negana to: stabmeldžiai priimsią apipiaustymą, pripildysią visą pasaulį, ir visoje žemėje viešpatausią Abraomo sūnūs, kurie laikysis Mozės įstatymo, o Jeruzalės šventovę padarysią savo religijos ir garbinimo centru.

Tokios buvo žydų tautos viltys ir lūkesiai. Ir tų kelių žodžių užtenka, kad suprasti tą baisų jų sielų gelmėse susierzinimą, tą įžeistos puikybės nirtimą, tą už išblaškytąsias jų viltis kerštą, kuris jų širdyse kils, kada Kristus pradės skelbti tokią Dievo Karalystę, kokią Jis suprato ir kokią Jis įkurti ketino.

Iš tikrųjų Kristus atėjo įkurti sielų draugystę su Dievu ir tarp jų pačių. Jis nelietė tautinių ir politinių skirtumų. Pro kraštų, tautų, klimatų ir laikų skirtumus Jis matė sielas, nupuolusias žmonių sielas, kurios veržiasi prie Dievo. Jis troško įsteigti visų žmonių draugiją, vis tiek po kuriuo dangumi jie butų, ir suteikti jiems galėjimo pakilti nuo žemės, kad jungtųsi su Dievu tiesoje

ir teisume. Jo Karalystė turėjo būti taip plati, kaip plati yra žmonija, ir taip ilgai būti žemėje, kol gyvens žemėje žmonija.

Kristus nepripažino farisiejų pažiūrų, kurie manė, kad Mesijo Karalystė negali buti atskirta nuo žydų tautybės, jų gerovės ir garbės (Mat. 22, 1 -14; 23 -24, 1—4; 27, 51; Mork. 12, 1—12; Jon. 19, 14—16 ir kitur). Bet Jis pripažino ir tobulino tai, kas sutiko su pranašų skelbtąja Karalyste (Mork. 1, 15; Mat. 5, 17; Luk. 4, 16; Jon. 5, 39; Mat. 8, 12; 11, 1—13; Mork. 9, 4; Mat. 26, 24, 54; Luk. 24, 25 -47 ir kitur; tobulino: Mat. 5, 17; 13, 6—18; Jon. 8, 54; Mork. 9, 7, 8; 12, 6 ir kitur.). Jis griauna farisiejų pažiūras ir silpnina jų valdžią, kuri yra priešinga tikrajai Mesijo Karalystei, o tuo tarpu rengiasi įkurti naują valdžią, kuri atatiktų pranašų nupranašautosios Karalystės idėją. Jis rengia valdžią—naują, gyvą, su nauja galia ir privilegijomis, kurių neturėjo Senojo Įstatymo teokratinė valdžia. Tos naujosios valdžios viršininkais Kristaus numato savo Apaštalus.

2. Žodžio „bažnyčia" prasmė. „Bažnyčia" (graikiškai „ekklesía", nuo veiksmažodžio „ekkalèo" — iššaukiu, išvadinu; mūsų kalboj vartojamą žodį „bažnyčia" seniau buvo mėginta surišti su „žinyčia" ar „pažinyčia", bet jis yra slavų kilmės — božnica — ir reiškia tiek, kiek ir „dievnamis") — apskritai, reiškia susirinkimą tų, kurie šauklio išvadinti iš namų paskirtu laiku sueina į paskirtą vietą pasitarti apie bendrus dalykus, pasaulinius arba dvasinius. Ta prasme vartoja jau ir Tukididas. Izraėlio tautos „ekklesía" (bažnyčia) reiškia izraėlėnų susirinkimą, sukviestą ypač religiniams dalykams, kuriam vadovauja regimi tautos vadai ir neregimas Dievas; ir todel vadinasi „Viešpaties Bažnyčia" (palgk. Skait. 20, 4; Atk. 23, 1, 2, 3, 8 ir kitur), arba „Dievo Bažnyčia" (Neem. 13, 1).

Naujajame Įstatyme neretai vadinama „Kristaus Bažnyčia", arba „Dievo Bažnyčia",—bendrai sakant, galima ją suprasti kaipo naują Dievo išrinktąją tautą, kuri turi kilmę nuo Kristaus. Sulyginus įvairias Naujojo Įstatymo vietas, kur kalbama apie „bažnyčią", pasirodo, kad Bažnyčia yra regima tikinčiųjų draugija, įsteigta Kristaus, Apaštalo Petro valdžioje, įkurta Apaštalų, globiama šventosios Dvasios, antprigimtu būdu sujungta su Kristumi, jos neregima galva, — jungianti savo narius Išganytojo mokslo išpažinimu, Jo įstatymų laikymu, Jo Sakramentų vartojimu, — jos tikslas yra vykdyti Dievo Karalystę žemėje ir užtikrinti tikintiesiems amžinąjį išganymą.

3. Draugija yra morališkas ir pastovus daugelio asmenų susibūrimas tam tikromis priemonėmis bendram tikslui siekti. a) Tasai susibūrimas nėra tik išviršinis, bet morališkas, t. y. toks, kuris dvasiniais, būtent, inteligencijos ir valios ryšiais įvyksta. Tuo draugija skiriasi nuo bet kurio neprotingų būtybių susibūrimo, skiriasi taip pat nuo būrio ar minios, berods, susirinkusios į vieną vietą, bet tesijungiančios vien išoriniu ryšiu. b) Pastovus susibūrimas, — nes tam kartui tik įvykęs susibūrimas šios valandėlės tikslui pasiekti, arba vienakartis susibūrimas nėra dar draugija visiškai tikra prasme. Tačiau, savaime aišku, nėra reikalo, kad draugija visuomet tvirotų. c) Tam tikromis priemonėmis, tokiomis, kurios draugijai yra

nustatytos; vienybė priemonių atžvilgiu padaro gilesnį ryšį narių tarpe. d) Tačiau bendrasis tikslas arba pasiektinas bendrasis labas sudaro tikrąjį susibūrimo ryšį ir būtiną jo sąlygą. Tasai tikslas turi būti padorus, nes morališkas ryšys protingu labu tegali remtis, ir todel, pav., plėšikų gauja nėra draugija. e) Siekti bendro visiems nariams tikslo, kurį draugija turi nusistačiusi, kurį nariai pažįsta ir prie kurio bendromis pajėgomis nusistato eiti.

f) Tačiau, kad tasai morališkas susibūrimas būtų pastovus ir sėkmingas, reikia tam tikros pajėgos, kuri pačių draugijos narių vienybę sudarytų. Jei tokios pajėgos nebutų, nariai, kad ir siektų vieno tikslo, vis delto pasiliktų nesusibūrę, neturėtų bendro siekimo, ir jie nesudarytų pastovaus ir vieno moralinio kūno bei moralinio asmens. Be to dar, kadangi priemonių esti įvairių, tad vieni nariai gal panorėtų imtis vienų priemonių, kiti kitų; pagal savo palinkimą ir pamėgimą, o tada draugijos tvarka turėtų daug nukentėti arba ir visai griūti. Toji pajėga, reikalinga bendram siekimui sudaryti, yra autoritetas bei valdžia, kuri visiems draugijos nariams galėtų nustatyti tokį pat veikimo būdą ir jį vykdyti paliepti. Tad autoritetas priklauso draugijos esmei.

Autoritetas, bendrai kalbant, yra tam tikras orumas, kuriuo koks nors asmuo gali daryti įtakos kito asmens protui bei valiai; o autoritetas griežtesne prasme yra teisė bei moralinė ga-

lia draugijos nariams į bendrąjį tikslą tinkamai vesti. Tasai tikslus vedimas įvyksta įpareigojant narius draugijos tikslo siekti.

Kiekvienoj draugijoj aukščiausias autoritetas, kuris yra draugijos susibūrimo pagrindas, tegali būti vienas. Jis turi būti realus, protingas, fizinis ar moralinis vienetas bei asmuo, ir tik jis vienas. Jis vadinamas vyresnysis ar vyresnybė. Tad visa draugija yra panaši į žmogų arba atskirą asmenį, kurio nariai sudaro lyg gyvo žmogaus kūno dalis, o autoritetas lyg jo sielą. Todel draugija ne kartą vadinama moralinis asmuo. Antra vertus, draugijos nariai sudaro jos materiją, o draugijos tikslas ir jos autoritetas įduoda draugijai tam tikrą rūšį arba formą.

Draugija gali būti tobula (perfecta) ir netobula. Tobula draugija yra ta, kuri nėra dalis kitos draugijos ir neturi tikslo tarnauti kitai draugijai, vadinas, turi visišką nepriklausomybę savo srityje (bent tiesiog kitos draugijos nepriklauso), taip pat turi arba bent išgali turėti visas priemones savo tikslui pasiekti. Tokios tobulos draugijos tėra valstybė ir Bažnyčia.

4. Mums reikia įrodyti, kad Kristus įsteigė religinę draugiją, kurioje autoritetą suteikė Apaštalams, skirdamas jiems nuolatinę trejopą valdžią: mokyti visas tautas apreikštojo mokslo, šventinti žmones pagal tam tikras taisykles ir juos, padarytus mokiniais, valdyti išganymo kelyje sulig Kristaus mintimi. Tą savo įsteigtąją draugiją Kristus pavadino savo Bažnyčia.

5. Visai įmanoma, kad Kristus galėjo įsteigti tokią religinę draugiją, kuri būtų demokratiškai arba hierarchiškai sutvarkyta. Draugija būtų demokratiška, jei Kristus visą draugijos valdžią, pats nustatęs ir apibrėžęs, būtų pavedęs visai tikinčiųjų bendrijai su lygiomis teisėmis. Tuokart valdžia būtų vykdoma arba bendrai visų tikinčiųjų, arba, jei tai pasirodytų negalima, per išrinktuosius tam uždaviniui asmenis, suteikiant jiems įgaliojimą valdyti visos bendrijos vardu. Bendrijos dalykas būtų skirti savo valdžios ribose įvairias vyriausybes ir jas pavesti išrinktiems asmenims, kurie būtų atsakingi visai tikinčiųjų bendrijai. Kadangi tos rūšies vyriausybės būtų pačios bendrijos įsteigtos, tad bendrija taip pat ir panaikinti jas turėtų galios.

Bet Kristus galėjo kitoniškai pasielgti, ir iš tikrųjų pasielgė. Jis galėjo įkurti tokią religinę draugiją, kurioje Jo nustatytoji valdžia būtų suteikta betarpiškai ne pačiai bendrijai, bet vienam ar keliems asmenims. Tokia Kristaus nustatytoji valdžia, suteikta ne visai tikinčiųjų bendrijai, bet vienam ar keliems asmenims, vadinasi hierarchija, o draugija su tokia valdžia vadinasi hierarchiška. Žodis „hierarchija“ dažnai imamas pažymėti asmenims, kuriems valdžia suteikia. Tokioj draugijoj vyresnieji ir valdininkai yra betarpiškai paties Kristaus suskirstyti; jos vyriausybė nėra atsakinga nei tikinčiųjų bendrijai nei pasaulinei valdžiai, bet aukštesniajai draugijos vyriausybei ir pačiam Dievui.

Jei kad Kristus suteikė valdžią betarpiškai Apaštalams, o ne visiems kitiems tikintiesiems, tai Jis yra įsteigėjas ierarchiškos draugijos. Ar Kristus visiems Apaštalams suteikė lygią valdžią, o gal kuris nors iš Apaštalų gautąja iš Kristaus valdžia viršija kitus? — to dabar tuo tarpu nenagrinėsime, tai bus vėliau svarstoma.

6. Argumentas. Kristus (I) įsteigė Apaštalų vyriausybę (ministerium,) (II) suteikdamas jiems trejopą valdžią kartu su trejopa pareiga: mokyti visus žmones apreikštojo mokslo, šventinti juos šventomis apeigomis ir juos, jau priskirtus prie Dievo Karalystės valdyti išganymo kelyje. (III) Tajai Apaštalų valdžiai iš žmonių pusės atatinka pareiga tikėti ir išpažinti apreikštąjį mokslą, kurį Apaštalai skelbia, naudotis pašventinimo priemonėmis ir klausyti Apaštalų vyriausybės.

Bet iš tokios vyriausybės, pildančios savo pareigas, ir iš žmonių, jai pasiduodančių, susidaro religinė ierarchiška draugija, kurią Kristus pavadino savo Bažnyčia.

Taigi, Kristus, įsteigdamas Apaštalų vyriausybę, tapo įsteigėjas Bažnyčios, ierarchiškos draugijos pavidalo.

Įrodykime trumpai mūsų pirmuosius tikrinimus.

I) Kristus tikrai pavedė Apaštalams tam tikrą vyriausybę. Tai matyti iš Jo pasielgimų ir žodžių.

A). Visų pirma Kristus rengia Apaštalus būsimajai vyriausybei.

a) Pradėjęs savo viešąjį veikimą, Kristus kvietė žmones priimti Jo mokslą ir Juo sekti tvarkant savo gyvenimą pagal Jo mokslą (Mork. 1, 15). Tuo Jo kvietimu pasekė daug žmonių, iš kurių susidarė Jo artimesnių „mokytinių minia" (Luk. 6, 17). Iš tokios mokytinių minios Kristus išrinko 72 mokytinius ir „siuntė juos pirm savęs į visus miestus ir vietas, kur Jis pats turėjo ateiti" (Luk. 10, 1). Tokioje bendrijoje ir jos artimame santykiavime su Kristumi, kurs pasirodo lyg jos galva ir vyresnysis, jau galima įžiūrėti religinės draugijos užuomazga.

b) Iš mokytinių daugybės Kristus išrinko dvylika, kurie turėjo sudaryti kolegiją, atskirą nuo kitų ir viršesnę už kitus. Tai matyti iš paties iškilmingo būdo, kuriuo jie buvo išrinkti (Mork. 3, 13; Luk. 6, 13; Mat. 10, 1—4). Evangelijose ne kartą Apaštalai vadinami „Dvylika" (kaip pas romėnus decemviri), lyg tai būtų tikrinis jų kolegijos pavadinimas, kaip iš tikrųjų ir buvo (Jon. 6, 67; 20, 24). Išrinktuosius Apaštalus Kristus auklėja ir moko su ypatingu rūpestingumu, rengdamas juos ne vien dabartiniam jų veikimui, bet ir laikui, kada jie patys vieni vėliau turės darbuotis (Mat. 13, 10—23; Luk. 8, 10—18; Mork. 6, 31 ir daug kur kitur). Jiems dėsto Karalystės paslaptis, jie yra nuolatiniai Jo darbų ir mokslo liudytojai, jiems ir po atsikėlimo iš numirusių aiškina apie Dievo Karalystę (Luk. 24, 45; Apd. 1, 3).

B). Pagaliau, Kristus iš tikro siunčia Apaštalus

tam tikro uždavinio pildyti, vadinas, skiria jiems tam tikrą pareigą ir suteikia įgaliojimą. Pats jau Apaštalo vardas pasiuntinystę reiškia. Kristus siunčia juos visų pirma laikinai, bet pamokymų suteikia jiems kartu ir būsimam jų Apaštalavimui: žmonės „paduos jus teisti savo susirinkimams ir plaks jus savo sinagogose. Jūs būsite del manęs nuvesti pas valdovus ir karalius“... (Mat. 10, 5—42). Tikrasis ir galutinis siuntimas įvyksta po atsikėlimo iš numirusių: „Ramybė teesie su jumis. Kaip Tėvas mane siuntė, taip ir Aš jus siunčiu“ (Jon. 20, 12). Šituos žodžius — aišku iš Evangelijų — taria Kristus vieniems Apaštalams. Vadinas, Apaštalai gauna iš Kristaus panašią pasiuntinystę, kaip Kristus iš savo Tėvo gavo.

II) Kuriuos įgaliojimus bei pareigas Kristus Apaštalams skyrė, nurodo patys viršiau minėtieji Kristaus žodžiai „Kaip Tėvas mane siuntė, taip ir Aš jus siunčiu“. Kristus turėjo Mesijo pasiuntinystę, t. y. Jis buvo aukščiausias Pranašas, Kunigas ir Karalius, turįs aukščiausią galią mokyti, šventinti, valdyti. Tad ir Apaštalams, juos siunčiant, skiriamas įgaliojimas ir uždavinys mokyti, šventinti ir valdyti žmones; tuo būdu jie, kaipo Kristaus pasiuntiniai, turėjo toliau vykdyti tą uždavinį, kuriam Kristus buvo atėjęs į pasaulį.

Bet ir paskirai apie kiekvieną tų trijų dalykų Kristus kalba aiškiais žodžiais, suteikdama Apaštalams galios ir įpareigodamas juos vykdyti.

a) Kristus suteikia Apaštalams valdžios mokyti Jo paties arba šv. Dvasios apreikštąsias tiesas. Visų pirma Kristus pareiškia turįs aukščiausią valdžią Apaštalus siųsti ir įgalioti: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje“ (Mat. 28, 18), — ir tuoj juos siunčia ir suteikia jiems visišką įgaliojimą mokyti: „Eikite ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, ir šventosios Dvasios, mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs“ (Mat. 28, 19—20; palgk Mork. 16, 15; Luk. 24, 44—48; Apd. 1, 1—8).

Tad ne bet kas gali Kristaus mokslą skelbti, bet tik tie, kuriuos Kristus įgaliojo.

Apaštalai taip Kristų suprato ir taip elgėsi, kaip būtų gavę iš Jo pasiuntinystę mokyti; jie buvo vadinami ir patys save vadino skelbėjais, mokytojais, liuditojais, ir mokė remdamies Kristaus įgalijomu (palgk Mork. 16, 20; Apd. 1, 21—22; 1 Tes. 2, 13). Remdamies tuo Kristaus įgaliojimu, Apaštalai drąsiai kalbėjo žydų vyriausybės susirinkimui: „Jūs patys nutarkite, ar teisinga Dievo akivaizdoje labiau jūsų klausyti, kaip Dievo. Mes negalime nekalbėti, ką matême ir girdėjome“ (Apd. 4, 19—20).

b) Kristus suteikė Apaštalams valdžios šventinti žmones tam tikromis, Jo paties įsteigtomis priemonėmis, — įgalioja juos ir paliepia jiems krikštyti žmones, atgimdant juos iš vandens ir šventosios Dvasios (Jon. 3, 5): „mokykite... krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus ir šventosios Dvasios“ (Mat. 28, 19);

— įgalioja juos aukoti nekruviną Eucharistijos auką (Luk. 22, 19; 1 Kor. 11, 24—23). — suteikia jiems valdžios nuodėmėms atleisti (Jon. 20, 21—23). Todel ir Apaštalai laikė save Kristaus tarnais ir Dievo paslapčių teikėjais (1 Kor. 4, 1).

c) Kristus įgalioja Apaštalus valdyti tikinčiuosius išganymo kelyje. Jau iš anksto Jis skelbia Apaštalams, kad jie bus ganytojai (palgk Mat. 9, 36—10, 6), teisėjai (Mat. 19, 28), prievaizdai (Mat. 13, 52; 21, 41). Pagaliau, aiškiais žodžiais suteikia jiems galios tikėjimo, dorovės, išganymo dalykuose užkrauti tikintiesiems bet kurį moralinį saistymą (pareigą) arba nuo jo atpalaiduoti. „Iš tikrųjų sakau jums, ką tik jūs surišite žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tik atrišite žemėje, bus atrišta ir danguje“ (Mat. 18, 15—18). Ta jiems suteiktoji valdžia yra aukščiausia, nes jų nusprendimus dangus patvirtina; ji aprėpia įstatymų leidimą, teisimą ir vykdymą bei baudimą. Tos Apaštalų valdžios reikia klausyti, — neklausantieji gali būti baudžiami net didžiausia bausme, būtent, atskyrimu nuo Bažnyčios: „tebūna jis tau kaip pagonis ir muitininkas“ (Mat. 18. 17), su kuriuo nebendraujama.

Ne kitaip ir Apaštalai suprato Kristaus mintį ir ne kitaip ją vykdė: jie priima į Bažnyčią kitus žmones (Apd. 1, 22; 2, 37—42), valdo krikščionių bendriją (Apd. 4, 35), baudžia prasikaltusius (Apd. 5, 1—11), tvarko bendriją (Apd. 6, 1—6), lanko bažnyčias (Apd. 9, 32), priima stabmeldžius (Apd. 10 ir 11, 1—18),

leidžia įstatymus liečiančius religinį ir dorinį bendrijos labą (Apd. 15, 28—29), tvarko visą tikėjimo ir dorovės gyvenimą (palgk 1 Kor. 6, 7, 11, 12 sk.), teisia prasikaltusius ir atskiria juos nuo Bažnyčios (2 Tes. 3, 14; 1 Kor. 5, 3—5, 11—12), — žodžiu Apaštalai autoritetingai valdo Bažnyčią. Jie suprato Kristų, kad Jis juos įgaliojo valdyti.

III) Tajam Apaštalų įgaliojimui iš žmonių pusės atatinka pareiga tikėti ir išpažinti apreikštąjį tikėjimą, skelbiamą Apaštalų, naudotis pašventinimo primonėmis ir klausyti Apaštalų vyriausybės.

Žmogus turi pareigą garbinti Dievą ne bet kokia klaidinga religija, bet tikrąją religija, kurios nori Dievas. Tad jis turi išpažinti Kristaus religiją, kurią skelbti pavesta Apaštalams. Ir iš tikro, tą jų skelbiamą religiją visi žmonės turi priimti, nes kitaip nebus išganyti: „Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas; kas gi netikės, bus pasmerktas“ (Mork. 16, 16); todel Kristus taip griežtai reikalauja Jo tikėjimą išpažinti: „Kas tik išpažins mane žmonių akivaizdoje, tą ir aš išpažinsiu savo, danguje esančiojo, Tėvo akivaizdoje; kas gi manęs išsigins žmonių akivaizdoje, to ir aš išsiginsiu savo, danguje esančiojo, Tėvo akivaizdoje“ (Mat. 10, 32). Reikalaujama naudotis ir pašventinimo priemonėmis: kas nepriims krikšto, neįeis į Dievo karalystę (Jon. 3, 5), kas nesinaudos šv. Komunija, neturės savyje gyvybės (Jon. 6, 54). Pagaliau, reikalaujama klau-

syti Apaštalų valdžios: Kas Bažnyčios neklauso, „tebūnie jis tau kaip pagonis ir muitininkas“ (Mat. 18, 17), — nes Apaštalams pasakyta „Kas jūsų klauso, tas manęs (Kristaus) klauso; kas jus niekina, mane niekina. Kas gi mane niekina, niekina Tą, kurs yra mane siuntęs“ (Luk. 10, 16).

Išvada: Iš vienos šalies matome Apaštalus, gavusius įgaliojimus mokyti, šventinti, valdyti, o iš antros šalies matome žmones, įpareigotus jiems pasiduoti. Iš Apaštalų, vykdančių savo uždavinį, ir iš žmonių, jiems pasiduodančių, susidaro protingų būtybių morališkas susibūrimas bendram tikslui siekti; tasai tikslas yra antprigimtas sielų išganymas ir todel Dievo garbė; priemonės tam tikslui siekti yra viešas to paties tikėjimo išpažinimas, tų pačių pašventinancių apeigų vartojimas, tos pačios valdžios drausmei pasiadavimas. — Bet juk kaip tik iš tokių dalykų susidaro draugija tikra ir griežta prasme. Tik čia dar šitoji draugija yra religinė, nes jos tikslas yra religinis. Be to, Kristus suteikė savo įgaliojimus ne tiesiog pačiai tikinčiųjų bendrijai, bet betarpiškai patiems Apaštalams, kurie yra Kristaus pasiuntiniai, o ne tikinčiųjų įgaliotiniai; draugija su tokia valdžia vadinasi ierarchiška.

Tad Kristus, įsteigdamas Apaštalų vyriausybę, tapo religinės, ierarchiškos draugijos įsteigėjas. Tą draugiją Kristus pavadino savo Bažnyčia.

* * *

Pridėsime, kiek galima trumpai, kelis paaiškinimus apie Bažnyčios ypatumus.

7. Bažnyčia yra regima. Daiktas yra regimas, kai jis regėjimo pojūčio arba, bendrai, proto, pojūčių padedamo, gali būti pastebėtas. Daiktas esti betarpiškai regimas, kai jis pats savo būtybe yra regimas, o ne betarpiškai regimas, kai pamatę kitą daiktą, pastebime ir jį patį, pav., matydami žmogaus elgesius, pastebime jį turint sveiko proto. Bažnyčia yra regima ne tik delto, kad ji iš regimų žmonių susideda, bet, be to dar, ji yra regima kaipo draugija, nes regimas yra ryšys, kuris žmones į vieną draugiją jungia: regima Bažnyčios vyriausybė bei ganytojai, vykdantieji savo valdžią, regimi valdiniai, besijungią su ganytojais bendro tikėjimo išpažinimu, šventinančių apeigų bendravimu ir jų įsakymų laikymu. — Pagaliau, Bažnyčia yra regima kaipo tikroji Kristaus Bažnyčia, taip kad žmogus, pasinaudodamas savo išoriniu patyrimu, gali sau sudaryti tikrą ir tvirtą sprendimą: šitoji, o ne kita religinė draugija, yra tikroji Kristaus Bažnyčia. Jei tokio regimumo nebūtų, tad ir Kristus nebūtų galėjęs iš žmonių reikalauti prisiimti Bažnyčios mokslą, naudotis jos Sakramentais, klausyti jos vyresnybės.

8. Bažnyčia yra visiems žmonėms išganymui reikalinga. Vadinas, kas ją žinodamas, ar galėdamas žinoti, per savo kaltę neprisideda prie Bažnyčios, tas negali būti išganytas. Todel ir sakoma: už Bažnyčios nėra išganymo. Mat, Kristus įsteigė Bažnyčią kaipo iš-

ganymo priemonę. Jis liepė skelbti savo mokslą visoms tautoms, ir „kas netikės, bus pasmerktas“ (Mork. 16, 16), — ir „kas neatgims iš vandens ir šventosios Dvasios, tas negalės įeiti į Dievo karalystę“ (Jon. 3, 5), — ir jei kas „nepaklausytų Bažnyčios, tebūnie jis tau kaip pagonis ir muitininkas“ (Mat. 18, 17), nes jis pasidaro tolimas Kristui, per kurį vieną išganymas tėra.

Tačiau, jei kas be savo kaltės ir nežinodamas klaidingą religiją laiko tikrąja, jei jis tiesą tikrai myli ir jos nuoširdžiai ieško, jei jis Dievo įsakymus, kiek galėdamas, pildo ir išganymo malonės karštai meldžia, ir jei jis tokį turi nusistatymą, kad nori ne tik nuodėmių vengti, bet dar jei jis tikrąją Kristaus Bažnyčią pažintų, tuoj prie jos prisidėtų ir visus Kristaus įsakymus pildytų, tas gali gauti malonės arba tiesai pažinti arba taip gyventi, kad jis neregimu būdu priklausytų Bažnyčiai ir per ją išganymą gautų. Nes „Dievas nori, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą“ (1 Tim. 2, 4), ir nė vieno nepasmerkia į pragarą, jei savo sunkiu nusikaltimu nenusipelnė.

9. Kristaus Bažnyčia tesės iki pasaulio galo. Kristaus Karalystė, kuri ne ką kita reiškia kaip Kristaus Bažnyčią, Evangelijose vaizduojama lauku, kuriame kviečiai ir raugės auga „iki piūčiai“ (Mat. 13, 30). „Piūtis — pasaulio pabaiga“ (Mat. 13, 39). Vadinas, Kristaus Bažnyčia tesės iki pasaulio pabaigos. — Tą pačią tiesą įšreiškia ir palyginimas apie tinklą: „Taip bus pasaulio pabaigoje“ (Mat. 13, 49): „išeis Angelai ir at-

skirs piktuosius iš gerųjų tarpo". — „Pragaro vartai" Kristaus Bažnyčios „nenugalės" nei patvaros nei pastovumo atžvilgiu (palgk. Mat. 16, 18). — Mat, Bažnyčia yra reikalinga išganymui; o kadangi Dievas nori, „kad visi žmonės būtų išganyti", tai ir Bažnyčia tvers, kol pasaulyje bus žmonių. — Pagaliau, ir pats Kristus prižada būti savo Bažnyčioje „per visas dienas iki pasaulio pabaigos" (Mat. 28, 20).

10. Kristaus Bažnyčia yra neklaidinga. Neklaidingumas gali būti aktyvus, kada pats mokytojas, skelbdamas Kristaus mokslą, negali suklysti. Pasyvus neklaidingumas yra aktyviojo neklaidingumo padarinys, kada tikintieji, priimdami neklaidingojo mokytojo mokslą del to, kad jį Dievas apreiškia, patys pasidaro laisvi nuo klaidos.

Neklaidingas iš esmės tėra vienas Dievas, o visi kiti kūriniai tegali turėti gautą neklaidingumą. Neklaidingumo dovana glūdi tame, kad ypatinga Dievo Apvaizda arba Dievo pagalba Kristaus religijos skelbėją tikėjimo ir dorovės dalykuose apsaugo nuo klaidos, taip kad jis ne tik faktinai nesuklysta, bet nė suklysti negali. Tad neklaidingumas nėra nei apreiškimas nei įkvėpimas, tik ypatinga Dievo Apvaizdos pagalba, sauganti nuo suklydimo. — Neklaidingas tikėjimo mokytojas yra autoritetingas, vadinas, jis yra Dievo įgaliotas mokyti ir mokydamas negali klysti.

Kiekvienas Apaštalas paskirai turėjo neklaidingumo dovaną. Tai buvo jų asmeniška privilegija. Tačiau

jiems buvo suteikta neklaidingumo dovana ir visiems kartu, kaipo kolegijai (a); šios rūšies neklaidingumas pasiliko Bažnyčioje (b).

Įrodome (a). Kristus pats buvo neklaidingas, vykdydamas savo pasiuntinystę. Tą pačią pasiuntinystę, tam tikro laipsnio, gavo Apaštalai. Ir todel Kristus reikalauja, kad Apaštalų mokymas būtų priimamas su tokiu pat tikybiniu paklusnumu, kaip ir Jo paties mokymas: „Kas jūsų klauso, tas manęs klauso; kas jus niekina, mane niekina. Kas gi mane niekina, niekina Tą, kurs yra mane siuntęs“ (Luk. 10, 16). Bet Kristus nebūtų galėjęs reikalauti tokio paklusnumo Apaštalų mokslui ir nebūtų galėjęs save lyg identifikuoti su mokančiais Apaštalais, jei šie būtų galėję klysti.

Už netikėjimą Apaštalams, skelbiantiems Jo mokslą, Kristus grasina amžinomis bausmėmis: „Iš tikrųjų, sakau jums, lengviau bus teismo dieną Sodomiečių ir Gomoriečių šaliai, kaip tam miestui“ ir namams, kurie nepriėmė Apaštalų žodžių (Mat. 10, 14—15). „Eidami į pasaulį, skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui. Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas. O kas netikės, bus pasmerktas“ (Mork. 16, 15 16). — Bet kaip Kristus, grūmodamas amžinomis bausmėmis, galėtų reikalauti tikėti mokantiems Apaštalams, jei Apaštalai būtų galėję klysti? Juk Jis negali reikalauti tikėti klaida!

Kristus prižada, kad Jis, Apaštalams skelbiant Jo mokslą, bus su jais ir sėkmingai jiems padės. „Štai, aš

esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos“ (Mat. 28, 20). „Štai aš esu su jumis“, vadinas, jums padėsiu. — Bet kaip Kristus padėtų, jei Apaštalai klysti galėtų? Kristus negali padėti klaidą skelbti.

Kristus prižada Apaštalams, skelbiantiems Jo mokslą, šventosios Dvasios pagalbą; tos šv. Dvasios, kuri yra tiesos Dvasia, Jis prašė Apaštalams (Jon. 14, 16; 17, 9, 17—20), kad Ji jiems padėtų jų darbe; šv. Dvasia nuolat bus su jais, pas juos, juose (Jon. 14, 16—18); Ji liudys drauge su jais (Jon. 15, 26), mokys juos tiesų, reikalingų pasaulio išganymui, ir primins jiems visa, ką Kristus buvo jiems kalbėjęs (Jon. 14, 26; 16, 12); Apaštalai nepasiliks našlaičiai, bet kaip Kristus juos saugojo nuo pikto ir paklydimo, taip saugos juos šv. Dvasia (Jon. 14, 18: 17, 11—20). — Bet jei tuo būdu šv. Dvasia yra su Apaštalais, tai šie, skelbdami išganymo mokslą, negali klysti, nes pati šventoji Dvasia klystų.

Apaštalų neklaidingumą užtikrina Sekminių dienos istorija, kada šventoji Dvasia tikrai ant Apaštalų nužengė (Apd. 2, 2—4); ir jie su pasitikėjimu darbavosi, lydimi šventosios Dvasios pagalbos. Skelbdami savo susirinkimo nutarimus, vartoja išsireiškimą: „šventajai Dvasiai ir mums patiko“ (— nutarėm; Apd. 15, 28). Jie skelbia mokslą ne kaip savo, bet kaip Dievo žodį (1 Tes. 2, 15; 2 Kor. 5, 20; Gal. 1, 8), o šventoji Dvasia bendradarbiauja su jais ir „patvirtina jų žodžius lydinčiais juos stebuklais“ (Mork. 16, 20; Apd. 5, 12—16).

Tad Apaštalų kolegija turėjo neklaidingumo dovaną Kristaus mokslui skelbti.

Įrodome (b). Tačiau iš pačių čia minėtųjų argumentų matyti, jog Kristus norėjo, kad suteiktoji Apaštalų kolegijai neklaidingumo dovana visuomet pasiliktų Bažnyčioje. Tomis pat amžinomis bausmėmis reikalauja Kristus paklusnumo mokančiai Bažnyčiai iš visų tikinčiųjų, kurie bus iki pasaulio pabaigos, — ta pati Kristaus pagalba bus teikiama mokančiai Bažnyčiai „iki pasaulio pabaigos" (Mat. 28, 20), — šventosios Dvasios pagalba nuolat lydi mokančią Bažnyčią (Jon. 14, 16), tad ir neklaidingumo dovana visuomet turi būti Bažnyčioje. Todel ir pats Povilas Apaštalas skelbia, kad „gyvojo Dievo Bažnyčia—tiesos šulas ir tvirtumas" (1 Tim. 3, 15), taip stiprus ir nesugriaujamas, kad jokie „pragaro vartai", jokia klaida Bažnyčios „nenugalės" (Mat. 16, 18).

Tad Kristaus Bažnyčia tikėjimo ir dorovės dalykuose klysti negali. Gali klysti paskiri žmonės, paskiri vyskupai (išskyrus Popiežių — apie tai dar bus kalbama), skelbdami Kristaus mokslą, bet ne visa mokančioji Bažnyčia. Todel jei mes turime žinių, kad kuriuo nors laikotarpiu Bažnyčia tikėjo kuria nors tiesa kaip apreikštu tikėjimo dalyku, tai toji tiesa iš tikrųjų turėjo būti Dievo apreikšta. Tuo remiasi teologijos argumentas, imamas iš šventųjų Bažnyčios Tėvų liudijimo.

Kitus Bažnyčios ypatumus paliekame nelietę.

Kristus betarpiškai ir tiesiog šv. Petrui prižadėjo jurisdikcijos primatą visai Bažnyčiai.

1. Paaiškinimai.

1. Kristaus Bažnyčia galėjo būti ierarchiška dvejopu būdu: a) aukščiausios valdžios turėtojas draugijoje galėjo būti kolegija daugelio asmenų su lygiomis teisėmis; b) aukščiausios valdžios turėtoju galėjo būti paskirtas ne daugelio asmenų kolegija, bet vienas fiziškas asmuo. Pirmuoju atveju valdžios forma būtų aristokratinė, antruoju — monarchinė.

Mums reikia įrodyti, kad Kristus įsteigė savo Bažnyčioje monarchinę valdžios formą ir paskyrė šv. Petrą asmeniu, kurs pirmas joje aukščiausią valdžią turėjo turėti.

2. Kas yra jurisdikcija? Kaip jau minėjome, kiekvienoje tikroje draugijoje reikalingas yra autoritetas, kuris paskirus draugijos narius galėtų įpareigoti siekti bendrojo tikslo, vartojant tam tikras priemonės. Draugija gali būti tobula ir netobula. Tobula draugija yra valstybė ir Bažnyčia, nes jų tikslas savo srityje yra tobulas,

būtent, neturi tarnauti kaipo priemonė kitos draugijos tikslui. Prie netobulų draugijų priskaitoma šeima. Autoritetas, kuriuo tobulos draugijos nariai yra vedami į bendrąjį jos tikslą, vadinasi jurisdikcijos valdžia, arba tiesiog jurisdikcija, — ji yra moralinė galia, kuria tobulos draugijos nariai įpareigojami siekti bendrojo tikslo ir panaudoti atatinkančias tikslą priemones. Jurisdikcijos valdžia skirstosi į įstatymų leidžiamąją, teisiamąją ir vykdomąją bei baudžiamąją. Valdžia, kuria valdomi nariai netobuloj draugijoj, vadinasi valdymo galia (potestas dominativa); ji gali įsakymus duoti, bet ne įstatymus leisti.

Pagal tai, ar draugija yra monarchinė, ar aristokratinė, ar demokratinė, jurisdikcijos valdžia priklauso vienam fiziškam asmeniui, ar daugelio kolegijai. Kadangi didžioj draugijoj vienas ar keli asmenys negali patogiai visų narių valdyti, tai savo jurisdikcijos dalį jie gali pavesti kitiems asmenims, ir tada jurisdikcija yra: savaranki (propria), kai valdovas pats savo vardu valdo, ir vietininko (vicaria), kai asmuo valdo vardu kito asmens, kurs jam valdžią suteikė. Paprastoji jurisdikcija būva tada, kai kas nors ją turi kaipo pastovią vyriausybę, o kai gaunama įgaliojimo keliu, ji vadinasi deleguota.

3. Primatas (pirmavimas) reiškia kurią nors pirmenybę. Jis gali būti trejopas: garbės, tvarkos ir jurisdikcijos. Garbės primatas tėra vardo pirmenybė, ar-

ba asmens privilegija; jis duoda garbingą teisę susirinkimuose pirmąją vietą užimti, paduoti dalykus svarstyti, pirmam apie juos savo nuomonę tarti ir daryti kitus panašius dalykus, kurie asmeniui garbės teika. Asmuo, turįs tokį primatą, teturi autoriteto savo patarimais bei raginimais veikti, bet ne įsakymus duoti. Jis suteikiamas užsitarnavusiems asmenims, senesnio amžiaus, pasižymintiems protu ar mokslu.

Tvarkos primatas suteikia kaikurių teisių, reikalingų dalykams kaip reikiant vesti; tai būna, pav., senate ar seime: asmuo, turįs tokį primatą, turi teisės paskirti senato susirinkimą, apie dalykus pranešti, nuomonių klausti ir jas skelbti, įspėti ir paraginimais visą dalyką vesti. Šiuo atveju visą valdžią turi seimas ar senatas, ir, leidžiant įstatymus, pirmininkas neturi jokios didesnės galios negu kiti; tačiau, dalyką vykdydamas jis gali duoti kai kuriuos įsakymus ir reikalauti, kas reikalinga tikrajai tvarkai palaikyti.

Jurisdikcijos primatas yra aukščiausia jurisdikcijos valdžia; asmuo, kurs jį turi, yra tikrasis viršininkas; jis gali įstatymus leisti, valdinius įpareigoti, ir bendrai, jis turi aukščiausią galią visuose liečiančiuose valdymą dalykuose.

Kai kalbama apie jurisdikcijos primatą, paprastai suprantamas aukščiausias jurisdikcijos primatas, su aukščiausia valdžia įstatymams leisti, teisti, vykdyti bei bausti pagal draugijos tikslą. Toks primatas draugijoje, be Dievo teisių, nebeturi nieko

aukštesnio už save; todel asmuo su tokiu primatu valdo visus narius, visi jam turi pasiduoti, o jis pats vienam Dievui apyskaitą duoda. Katalikų Bažnyčios mokslu, tokį jurisdikcijos primatą gavo šv. Petras Bažnyčiai valdyti.

4. Šią katalikų tikėjimo tiesą, kurią dabar mes svarstome, imsime įrodinėti šituo būdu: Kristus jurisdikcijos primatą betarpiškai ir tiesiog Petrui a) prižadėjo, b) suteikė, c) Petras aukščiausią jurisdikciją vartojo, o kiti Apaštalai ir tikintieji Petrą ją turint pripažino.

Dabar svarstysime ir įrodysime: a) Kristus prižadėjo betarpiškai ir tiesiog šv. Petrui jurisdikcijos primatą. Tai mes darysime laipsniais nušviesdami, kaip Kristus elgėsi su šv. Petru pirm primato prižadėjimo ir kokios buvo prižadėjimo aplinkybės; paskum jau nagrinėsime pačius prižadėjimo žodžius, kuriam asmeniui jie sakomi ir ką jie reiškia. Tuos dalykus dėstys visi šio didelio skyriaus sekantieji skyreliai.

2. Kristaus santykiai su Petru pirm primato prižadėjimo.

Pasakoja Evangelijos, kad jau pirmame Kristaus ir Petro susitikime „įsižiūrėjęs į jį (į Petrą) Jėzus tarė: „Tu — Jonos sūnus, Simonas; tu vadinsies Kėfas, tai reiškia Petras (Uola)" (Jon. 1, 42). Čia yra du reikšmingu dalyku: Kristus įsižiūrėjo į Petrą; vadinas, Kristus ypatingu būdu įžvelgė į Petro sielą, išrinkdamas jį nepaprastam uždaviniui. O toliau prižada Kristus duo-

ti Petrui naują vardą; toks vardo pakeitimas, pagal šv. Rašto paprotį, yra ypatingos malonės arba ypatingos pasiuntinystės ženklas. Taip, pavyzdžiui, kada Abromo (Abram) vardą Dievas pakeitė Abraomu (Abraham), tai įvyko del ypatingos pasiuntinystės, kuri buvo pavesta Abraomui, nes jis buvo paskirtas tikinčiųjų tėvu. Be to, ir pats vardas, kurį Kristus duoda Petrui, žymi kažkokią pirmenybę, nes jis reiškia uolą, ir geriausiai tinka Petro uždaviniui, jei jis turėjo būti Bažnyčios pamatu.

Kaip Kristus buvo žadėjęs pakeisti Petro vardą, taip ir padarė: įsteigdamas Apaštalų kolegiją, Jis pramінė Simoną Petru (Mork. 3, 16; Luk. 6, 14).

Be to, Kristus elgiasi su Petru vis kuriuo nors būdu jį pažymėdamas prieš kitus Apaštalus: Jis jį pirmą pakviečia nuolatos Juo sekti (Mork. 1, 16); jam pirmam pareiškia, kad jis bus žmonių žvejys (Luk. 5, 10); jo namuose gyvena (Mork. 1, 29); iš jo laivelio moko žmones (Luk. 5, 3); prikeldamas iš numirusių Jairo dukterį, jį pasiima liudytoju (Mork. 5, 37); leisdamas Petrui vaikščioti jūros vandens paviršium ir gelbėdamas jį, kada jis pradėjo skęsti, Kristus tarytum vaizduoja būsimą Petro likimą (Mat. 14, 28); pats Petras, regis, jautėsi esąs pirmesnis už kitus, ir todel neretai kalba ir veikia visų Apaštalų vardu (Jon. 6, 67—70; Mat. 15, 15).

Visi tie faktai, kad ir neįrodo Petro tikrojo primato, vis del to jie yra reikšmingi ir paremia tikrąjį primato prižadėjimą.

3. Primato prižadėjimo artimesnės aplinkybės.

Kristaus stebuklų ir pamokslų dėka pasklido Jo garsas po visą kraštą. Liaudis didžiomis miniomis skubinasi pas Jį. Ant Galilėjos ežero kranto Kristus padaugina duoną ir maitina minią. Minios užsidegimas neapsakomas: štai Mesijas, štai Karalius, kurs išvaduos mus iš romėnų jungo! Padarykime Jį savo Karaliumi! (Jon. 6, 15). Mokytiniai pritarė minių įsikarščiavimui: nė jie dar nesupranta Kristaus pasiuntinystės ir Jo Karalystės pobūdžio. Tad Kristus, nenorėdamas, kad jie butų pagauti minios ūpo, priverčia juos sėsti į laivelį ir plaukti šalin (Mat. 14, 22: „privertė mokytinius sėsti į laivelį...), o pats pasišalina ant kalno. Naktį, audros metu, Jis ateina vandens paviršium pas mokytinius, plaukiančius laiveliu, ir įvyksta istorija su Petru, kurs eina vandens paviršiumi pas Kristų, ima skęsti ir Kristus jį gelbsti. Rytojaus dieną Kristus moko Kafarnaume minią, kuri Jį ten surado, kalba apie nežuvantį valgį, gyvybės duoną, kuri teikia amžinąjį gyvenimą. Miniai pasirodė per kieti Jo žodžiai (gyvybės duona — „mano kūnas"); jausdamasi apvilta, ji pasitraukia šalin, o Petras visų Apaštalų vardu reiškia Jam savo ištikimybę (Jon. 6, 69). Po to Kristus palieka Galilėją, keliauja po Tiro ir Sidono sritis ir vėl sugrįžta prie Galilėjos jūros, kur Jo stebuklų garsas vėl sukelia entuziazmą (Mork. 7, 31 s.). Tada Jis antru atveju maitina minią ir, vengdamas jos džiaugsmo, iškeliauja per jūrą į Magedano ribas.

Vis dar buvo tikėtasi, kad štai Mesijas pasirodys ore kaip žaibas ir įvykdys laukiamąjį perversmą. Farisiejai ir sadukiejai, kaipo tautos vadai, tiesiog reikalauja, kad Kristus tai padarytų (Mat. 16, 1—4). Tačiau, kadangi Kristaus Karalystė buvo visai kitos rūšies, Kristus to stebuklo nedaro, tik jiems prižada Jonos ženklą (Mat. 16, 4). Pagaliau, žinodamas, kad su jais nesutars, nes jie nesupranta Jo pasiuntinystės rūšies, Jis atsiskiria nuo jų, tarytum atmesdamas sinagogos atstovus, kurių valdžią pakeis kitokia, ir iškeliauja su savo mokytiniais jūra.

Kristus žinojo, kad ir Jo mokytiniai pritaria minios ir fari-

siejų manymui, ir todel nuo dabar kas kartą su didesniu aiškumu pradeda taisyti jų supratimą apie Mesijo ir Jo Karalystės tikrąjį charakterį. Todel Jis juos moko, kad jie saugotųsi farisiejų ir sadukiejų raugo (Mat. 16, 5), kuris reiškia jų mokslą, jų supratimą apie Mesiją, mokslą nesutinkamą su Dievo sumanymais.

Kristus, norėjo prasišalinti nuo minios, kurioj antrasis duonos padauginimas vėl sukėlė klaidingą džiaugsmą ir lūkesį, kad Jis tuoj pašalins romėnų jungą, ir todel, palikęs Galilėją, keliauja į šiaurę iki Jordano pradžios, kur buvo miestas Panėas. Tetrarkas Pilypas, ciesoriui Tiberijui pagerbti, praminė tą miestą Kesarija. Paskum jį vadindavo Pilypo Kesarija, kad jis skirtųsi nuo kitų to paties vardo miestų. Čia, tame žavingame krašte, buvo garbinamas ciesorius, žmogus, ir dievaitis Panas, gamta. Kristus pasirinko tą vietą regykla svarbiam įvykiui, kuris čia turėjo atsitikti: Jis norėjo, kad, užuot žmogų ir gamtą garbinę, žmonės garbintų tikrąjį Dievą, kurs pasiuntė į žemę savo Sūnų Jo Karalystei atnaujinti

Kristus klausia savo mokytinių, ką žmonės sako esant žmogaus Sūnų. Mokytiniai pasakoja Jam minios manymą. Tada Jis klausia jų pačių, ką jie mano Jį esant. Čia įvyksta kilnus Petro tikėjimo išpažinimas: jis tiki ir išpažįsta Jo dievystę. Kristus pripažįsta tą jo tikėjimą ir prižada jam, kad jis bus Jo Bažnyčios pamatas, prievaizda, valdytojas. Toliau Kristus, norėdamas dar aiškiau išdėstyti savo pasiuntinystės rušį, pradeda Apaštalams aiškinti ir kalbėti apie savo kančią ir sopulingą mirtį. Mokytiniai Jo nesupranta. O Petras, lyg pasitikėdamas žadėtąja jam valdžia, pradeda Kristui prikaišioti: „Anaiptol, Viešpatie, tai Tau neatsitiks". Kristus smarkiai subarė Petrą, kad jis dar nesupranta Jo Karalystės pobūdžio, pakartoja, ką buvo pasakęs, ir prideda, kad ir jie, jei nori būti tikri Jo mokytiniai, neturi svajoti apie garbingą vietą žemiškojoj valstybėj, bet, sekdami Jo pavyzdžiu, išsižadėti savęs ir darbuotis Jo Karalystei, nors del to reikėtų net gyvybę prarasti. Galutinoji išeitis už tokį dalyvavimą Jo Karalystėje bus nenykstamas atlyginimas, kurį jie gaus iš Jo, kada Jis Tėvo

garbėje ateis pasaulio teisti (Mat. 16, 24—28; Mork. 8, 34—39 Luk. 9, 44—45). Tos savo garbės dalelę Kristus jiems parodys ant Taboro kalno (Mat. 17, 1—13). Tačiau Apaštalai, numanydami, kad Petras gali būti naujojoj Karalystėj pirmesnis už kitus, pradeda tarp savęs ginčytis del pirmenybės. Kristus nesako jiems kad niekas iš jų neturės pirmenybės, tik duoda nusižeminimo papamokymą: ne ambicija ir puikybė gali suteikti pirmenybę, bet visai kas kita; o jei kas pirmenybę turės, tas turi būti pilnas nusižeminimo ir kitų tarnas (Luk. 9, 46; Mat. 20, 20 28; Luk. 22, 24 ir kitur).

Matyti, kad tas įvykis Pilypo Kesarijos ribose yra perlaužos vieta visame mesianiškame apreiškime. Kristus yra ne žemės Karalius, bet Dievo Sūnus, ir Jo Karalystė yra ne žemės karalystė, bet sielų karalystė, Jo mokytiniai yra ne žemiškos valstybės ministeriai, bet dvasiniai Jo Karalystės tarnautojai, kurie ją turi kurti, išsižadėdami savęs ir pražudami savo sielas del Evangelijos. — Čia tad mes turime tai, ką Kristus norėjo įsteigti.

4. Primato pažadėjimo žodžiai.

„Jėzus atėjo į Pilypo Kesarijos apylinkes ir klausė savo mokytinių, tardamas: Ką žmonės sako esant žmogaus Sūnų? Jie gi atsakė: Vieni sako, kad Jis Jonas Krikštytojas, kiti kad Elijas, o kiti, kad Jeramijas, ar vienas pranašų. Jėzus jiems tarė: Jūs gi ką sakote mane esant? Atsakydamas Simonas Petras tarė: Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus. Atsakydamas gi Jėzus jam tarė: Palaimintas esi, Jonos sūnau, Simonai, nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje. Ir aš tau sakau: Tu — Petras (Uola), ir ant tos Uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau aš duosius dangaus karalystės

raktus; ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje" (Mat. 16, 13–19)[1]).

Ar bereikia aiškesnių žodžių ir ar begalima aiškiau pasakyti? Jei kuris valstybės karalius rašytų oficialų įgaliojimą kuriam nors savo pasiuntiniui, vargu aiškiau beišreikštų įgaliojimo suteikimą ir jo ribas.

5. Petras išpažįsta Kristaus dievystę.

Geresniam teksto aiškumui, keliais žodžiais paliesime ir šį dalyką, ką Petras išpažino, sakydamas: „Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus"? — Atsakome: jis išpažino, kad Kristus yra tikrasis Dievo Sunus, tikrasis Dievas. Jau ir seniau kai kurie buvo išpažinę, kad Kristus yra Dievo Sūnus, bet anais atvejais „Dievo Sūnus", kaip matyti, reiškia tiek, kiek ir Mesijas, Dievo „Pateptasis" (Jon. 1, 49; 6, 70; Mat. 14, 33). Čionai iš karto matyti, Petro lūpose „Dievo Sunus" turi kitą, gilesnę prasmę. „Kristus" reiškia „Pateptasis", arba, šv. Rašto prasme, „Mesijas". Jei tat ir „Dievo Sunus" tereikštų „Mesiją", tada Petro sakinys šitaip atrodytų: Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Mesijas,—vadinas, Petras būtų du sykiu tą patį pakartojęs, nieko naujo nepasakydamas. Tai viena. Antra, tokiu pakartojimu Petras nebūtų nusipelnęs ypatingo Kristaus pagyrimo; o tuo tarpu už jo išpažinimą Kristus jį giria: „Palaimintas esi, Jonos sunau, Simonai". Už ką tat Kristus būtų jį gyręs? Kad Kristus Mesijas, tai ne nuo šiandien jiems buvo žinoma. Trečia, Kristus sako, kad tokiam Petro išpažinimui reikėjo ypatingo Jo Tėvo apreiškimo: „ne kunas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tė-

[1]) Kai kurie protestantai, nenorėdami pripažinti, kad Kristus suteikė Petrui primatą, mėgina neigti šio teksto tikrumą: jis esąs pačių katalikų į Evangeliją įterptas antrajame šimtmetyje. — Tačiau šio teksto autentiškumas ir istoriškumas yra tiek tikras, kiek ir kiekvieno kito Evangelijų teksto. — Palgk C. Keller, Über die ursprüngliche Form v. Mt. 16, 18 f. in Zeitschrift f. k. Th. 1920, p. 147 ss.

vas, kurs yra danguje"; o juk pažinti, kad Kristus yra Mesijas, tam nereikėjo jokio ypatingo apreiškimo: net minios mane, kad Kristus yra Mesijas. Ir ką gi? Prigimtąją dievišką sūnystę tegali pažinti Dievas, Dievo Sūnus ir kam Sūnus panorės apreikšti (Mat. 11, 27; Jon. 6, 44—45). Jei tat Petro išpažinimui reikėjo ypatingo dangiškojo Tėvo apreiškimo, vadinas, jis išpažino, kad Kristus yra tikras Dievo Sūnus, tikrasis Dievas. Ir tą Petro tikėjimo pareiškimą Kristus priima, pripažįsta, padaro savu ir prižada Petrui tokias privilegijas, kurias tegali žadėti Dievas: jis bus negriūvąs Jo Bažnyčios pamatas, jam bus duoti dangaus Karalystės raktai, jis galės surišti ir atrišti.

6. Petras išpažįsta Kristaus dievystę savo vardu.

Klausiama, ar Petras tą tikėjimo išpažinimą padarė tik savo vardu, ar gal visų Apaštalų vardu. Mat, kai kurie katalikų Bažnyčios priešai mano, kad nuo to klausimo išsprendimo pareina tolesnio teksto aiškinimas. Jie šitaip galvoja: Kristus klausė visų mokinių: „jūs gi ką sakote mane esant?" Į šį Kristaus klausimą atsako vienas Simonas Petras. O kadangi klausimas buvo kreipiamas į visus Apaštalus, tai ir Simono Petro atsakymas buvo duotas visų Apaštalų vardu, ir todel visas kitas Kristaus prižadėjimas liečia ne vieną Petrą, bet visus Apaštalus. Tačiau toks jų galvojimas yra tuščias: ar Simonas Petras būtų savo vardu kalbėjęs ar visų Apaštalų vardu, vis tiek kiti Kristaus prižadėjimai liečia tik vieną Simoną Petrą.

Tačiau, jei mes griežtai laikysimės teksto, tada aišku, kad Simonas Petras kalba pirmiausia tik savo vardu. Nematyti, kad Petras kuriuo nors būdu būtų

buvęs įgaliotas visų Apaštalų vardu kalbėti. Iš pradžių Kristus klausia bendrai visų Apaštalų: „ką žmonės sako esant žmogaus Sūnų?“. Taip pat ir antrąjį klausimą Kristus kreipia į visus Apaštalus: „jūs gi ką sakote mane esant?“. Į pirmąjį klausimą kiekvienas Apaštalų atsako savo vardu, o ne visų kitų vardu, ir kiekvienas išreiškia savo mintį, sakydamas tai, ką žinojo. Ir štai dabar, kai Petras atsako į antrąjį Kristaus klausimą, kodel jis jau kalbėtų visų Apaštalų vardu? Kitur, kai Petras kalba visų Apaštalų vardu, tuoj aiškiai galima matyti, pav., pas Joną 6, 69 Petras kalba visų Apaštalų vardu: „Viešpatie, kur m e s eisime?... M e s įtikėjome“... O čia iš teksto to nematyt, kad Petras kalbėtų visų Apaštalų vardu. Tai viena. Antra, Kristus vieną Petrą, o ne visus Apaštalus; pagiria ir vadina palaimintu; vienam Petrui Kristus tesako: „Palaimintas esi, Jonos sūnau, Simonai“, vadinas, Petras tekalbėjo savo vardu. Pagaliau, dangiškojo Tėvo apreiškimas buvo suteiktas ne visiems Apaštalams, bet vienam Petrui: „Palaimintas esi, Jonos sūnau, Simonai, nes ne kūnas ir kraujas tai t a u apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje“. Kristus aiškiai sako: ne j u m s apreiškė, bet t a u apreiškė, t. y. ne kitiems Apaštalams, o per juos Simonui Petrui, bet betarpiškai pačiam Simonui Petrui, kuris savo tikėjimą išpažino, ir todel Kristus tą apreiškimą laiko priežastimi pagyrimo, kurį Jis duoda vienam Simonui Petrui. Nes palaimintais ir laimingais laiko save tie, kuriems Dievas parodo savo malonę; toli labiau

laimingu gali laikyti save Simonas Petras, nes: „tai yra amžinas gyvenimas: kad jie pažintų Tave, vienatinį tikrąjį Dievą, ir kurį Tu siuntei, Jėzų Kristų“ (Jon. 17, 3).

Tad, jei Simonas Petras savo išpažinimui gavo ypatingą dangiškojo Tėvo apreiškimą, vadinas, jis, išpažindamas savo tikėjimą, kalbėjo ne kitų Apaštalų vardu, bet savo vardu. Ir dar; Petras ne tik gavo apreiškimą, bet tuo apreiškimu jis patikėjo; to apreiškimo padarinys yra jo tikėjimas ir to tikėjimo išpažinimas; o tikėjimas yra asmens dalykas: Petras negalėjo tikėti už kitus Apaštalus, nes jam vienam tebuvo apreikšta. Taigi, nė tikėjimo išpažinimo Petras nedarė kitų Apaštalų vardu, bet savo vardu. Ne kiti Apaštalai, ne karštesnis Petro temperamentas, ne kūnas ir kraujas, t. y. ne žmogiško proto natūralus įžvelgimas ir žmogiški apskaičiavimai įkvėpė Petrui tą jo tikėjimo išpažinimą, det dangiškasis Tėvas jam apreiškė, ir tai, kas jam pačiam buvo apreikšta, tai jis savo vardu išpažino. Taip išeina, jei mes griežtai laikomės Evangelijos teksto.

Tą Evangelijos vietą panašiai aiškina daugelis šventųjų Tėvų, pav., Hiliarijus Piktavietis (De Trin. l. 6, n. 37), Optatas Milevitietis (De schizm. Don. 7, 3), Bazilijus Seleukietis (Or. 25, 4), Kirilas Jeruzalietis (Catech. 11, de Filio Dei Unigenito n. 3), Ambrozijus (in Luc. l. 6, n. 97) ir kiti.

Tačiau, jei nesilaikoma griežtai teksto raidinio (literališko) aiškinimo, bet vartojama pritaikomoji teksto prasmė (sensus accommodatitius), galima imti, kad šv.

Petras kalbėjo ir padarė savo tikėjimo išpažinimą visų Apaštalų vardu. Kuriuo būdu?

Kaip matėme, Simonas Petras nebuvo nei Apaštalų įgaliotas nei Kristaus paskirtas kalbėti visų Apaštalų vardu. Bet jis galėjo atstovauti Apaštalams kitu būdu, butent, autoritatyviu arba juridiniu būdu. Toks atstovavimas įvyksta, pavyzdžiui, kada kurios nors draugijos galva atstovauja visai draugijai ir net savo įpėdiniams, kai jis veikia kaip draugijos galva, o ne kaip privatus asmuo, kaip, pav., išrinktas miesto galva atstovauja visai miesto bendrijai arba tėvas — visai šeimai. Tiesa, Simonas Petras dar nebuvo paskirtas Apaštalų draugijos galva, ir todel, griežtai sakant, dar negalėjo jai atstovauti; Apaštalų galva jis tebus paskirtas vėliau. Vis delto jis bus paskirtas vėliau. Todel kai kurie Bažnyčios Tėvai, iš to išeidami, tą Apaštalų atstovavimą priskyrė Petrui iš anksto, net tada, kada jis dar nebuvo Apaštalų galva. Taip ir mes paprastoj kalboj, nesilaikydami griežtumo, neretai kalbame ir sakome, kad, pav., seimo atstovas X, prieš išrenkamas, labai agitavo, — vadiname jį seimo atstovu net tuo laiku, kai jis dar nėra į seimą išrinktas. Šventieji Tėvai juo drąsiau taip galėjo priskirti atstovavimą Simonui Petrui, kad Kristus jau nuo pat pradžios teikė jam ypatingų pažymėjimų ir jau buvo galima manyti, kad gal Petrui bus suteiktas ypatingas autoritetas (Palgk. Jon. 1, 42; Mat. 8, 14; 10, 2; Luk. 5 2 s.), ir

kad Petras gavo ypatingą apreiškimą Kristaus dievystei išpažinti, kurią išpažins ir visi kiti Apaštalai.

Tuo būdu, nesilaikydami griežtai Evangelijos raidinio (literališko) teksto, kalba kai kurie šventieji Bažnyčios Tėvai, kai jie nori labiau iškelti aikštėn kurią nors kitą tiesą, — tuo būdu kalba ir net mūsų laikais kai kurie pamokslininkai (Palgk. Scherer, Bibliothek für Prediger, homiletiškas Evangelijos aiškinimas šv. Petro ir Povilo šventei). Todel šventųjų Tėvų yra dvejopas aiškinimas: literališkas ir pritaikomasis, pav., aukščiau minėtasis šv. Ambrozijus (respondit prae ceteris imo pro ceteris, — De incarn. cap. 4). Augustinas stačiai sako, kad Petras „vienas už daugelį davė atsakymą (Serm. 76, 1); panašiai Jeronimas ir keli kiti.

Tačiau griežtai literališkas aiškinimas yra tas: Simonas Petras kalbėjo ir padarė savo tikėjimo išpažinimą savo vardu.

7. Ir kiti Kristaus žodžiai sakomi betarpiškai ir tiesiog vienam Petrui.

Ne visiems Apaštalams toliau Kristus kalba, bet betarpiškai vienam Petrui. Del ko?

a) Simonas Petras išpažino Kristaus dievystę savo vardu, bent jei laikomės griežtai literališko aiškinimo. Todel ir už tą išpažinimą atlyginimas, kuris tolesniais mūsų teksto žodžiais reiškiamas, liečia tik vieną Simoną Petrą, o ne visus Apaštalus.

b) Tie Kristaus žodžiai: „Palaimintas esi, Jonos

sūnau, Simonai“, be jokios abejonės, yra sakomi tik vienam Simonui Petrui. Kad nebūtų galima nė abejoti, Kristus lyg tyčiomis vartoja senąjį vardą „Jonos sūnau, Simonai“, — vardą, kurį Simonas Petras buvo gavęs iš savo tėvų; — pamini ir jo tėvo vardą. Tuo būdu Kristus aiškiai parodo, kad Jis kalba vienam Simonui Petrui, o ne kam kitam. Simono Petro asmuo yra taip griežtai nustatytas, kaip ir mūsų valstybės įstaigose rašant pasus ar kontraktus, — ir nieku būdu čia negalima išvesti, kad „Jonos sūnus, Simonas“ reikštų ką kitą, pav., visus Apaštalus, o ne vieną Simoną Petrą.

c) Tą patį Simono Petro asmenį ir toliau Kristus griežtai nustato: Simonui Petrui, o ne visiems Apaštalams, duotas dangiškojo Tėvo apreiškimas: „nes ne kūnas ir kraujas tai t a u apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje“.

d) Toliau Kristus, vis kalbėdamas tam pačiam vienam Simonui Petrui, prideda: „Ir aš t a u sakau“. Čia tas Kristaus sakinys jungiasi su pirmesniuoju (graikiškai: kàgò dé — aiškiau išreiškia jungimą su tuo, kas jau buvo pirmesniame sakiny pasakyta, negu lietuviškas „ir“, — vadinas, Kristus vis tebekalba vienam Simonui Petrui) ir sukelia klausytojuje lūkesį kažkokio atlyginimo, kurs teks Simonui Petrui: tu išpažinai, kad aš esu Dievo Sūnus; palaimintas esi, nes tai tau apreiškė dangiškasis Tėvas; bet ir aš iš savo pusės tau sakau.

Tie žodžiai „ir aš tau sakau“ gali būti suprasti taip, kaip aiškina Leonas Didysis: „tai yra, kaip mano

Tėvas tau parodė mano dievystę, kaip aš tau parodysiu tavo orumą“ (Serm. 4, 2); arba gali reikšti: kaip tu, gaudamas Tėvo apreiškimą, išpažinai mano dievystę, taip aš apreikšiu tau tavo orumą. Abi prasmės yra tikros, nes jos viena antroj slepiasi.

e) „Tu—Petras“ (graikiškai: sü ei Petros — tu esi Petras). Čia taip pat netenka abejoti, kad tie žodžiai yra sakomi pačiam vienam Petrui. Pirmesnysis sakinys „ir aš tau sakau“ aiškiai norodo Simoną Petrą. Be to, čia Kristus tik išpildo tai, ką jau anksčiau Simonui Petrui buvo prižadėjęs padaryti, kada jie pirmą kartą susitiko; tada Kristus jam kalbėjo: „Tu Jonos sūnus, Simonas; tu vadinsies Kėfas, tai reiškia Petras (Uola)“ (Jon. 1, 42).

8. „Ir ant tos uolos...“ sakomi vienam Petrui.

Beveik visi priešų puolimai spiečiasi aplink tolesnįjį Kristaus sakinį: „ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią“. Kas yra toji uola, ant kurios Kristus žada pastatyti savo Bažnyčią: ar pats Simonas Petras, ar visi Apaštalai, ar pats Kristus, ar tikėjimas toks, kokį turėjo Simonas Petras, ar Kristaus mokslas, ypač mokslas apie Jo dievystę, ar gal dar kas nors?

Pažymėkime, kad katalikystės priešai veltui stengiasi iškraipyti tuos Kristaus žodžius, tikėdamies, kad tuo būdu jie sugriaus Simono Petro primatą. Nors Evangelijoj tų Kristaus žodžių: „ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią“ ir visai nebūtų, tačiau Simo-

no Petro primatą visai gerai įrodo kiti Kristaus žodžiai, užrašyti Evangelijoj. Bet kadangi ir šio teksto literališkas aiškinimas pateikia stiprų Simono Petro primato įrodymą, todel mes ir jį čia nagrinėjame.

Jei laikysimės griežtai literališko Kristaus žodžių aiškinimo (o tokio aiškinimo mes ir turime laikytis, jei norime pažinti tikrąją Kristaus mintį), tada būtinai reikia pripažinti, kad šie žodžiai „ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią" yra Kristaus sakomi vienam Simonui Petrui, ir toji „uola", ant kurios Kristus žada pastatyti savo Bažnyčią, yra pats Simonas Petras. Del ko?

Katalikai, aiškindami tuos Kristaus žodžius „Tu — Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią" tikrina, kad čia „Petras" ir „uola" reiškia tą patį veiksnį, tą patį asmenį, būtent, Simoną Petrą. Mat, aramaiškoj kalboj, kuria tada Kristus kalbėjo, vietoj žodžio „Petras" ir „uola" turėjo stovėti žodis „Kėfas" (uola), kaip tai matyti iš Jono Evangelijos (1, 42), kur pasakyta: „tu vadinsies Kėfas, vadinas, Petras (Uola)", — arba, dar tikriau, „Kėfa", nes aramajų kalboje yra žodis „Kėfa" (=uola), kuris neturi jokios galūnės, bet perdirbtas graikišku būdu, gauna galūnę „s", „Kėfas". Taigi Kristus taip pasakė: „Tu esi Kėfa, ir ant tos Kėfa aš pastatysiu savo Bažnyčią". Taip sudėjus sakinį, pradingsta skirtumas, kuris yra lietuvių kalboje tarp „Petras" ir „uola". Tai pripažįsta net patys protestantai. Todel ir senuosiuose Evangelijų vertimuose, kur versta į to-

kias kalbas, kurios yra giminingos su aramajų kalba, abejose vietose (vietoj „Petras“ ir „uola“) yra tas pats žodis; taip yra sirijiečių, armėnų, aitiopiečių, koptų, chaldiečių, persų kalbose.

Graikų kalboje yra žodžių išvaizdos skirtumas. Mato Evangelijos vertėjas į graikų kalbą pirmoj vietoj pavartojo formą „petros“, o antroj vietoj — „petra“. Tai, matyt, padarė del to, kad vyriškoji forma „petros“ labiau tiko vyro tikriniam vardui pažymėti, nes graikai neduodavo vyrams vardų su moteriška galūne, nebent del pašaipos. Tačiau „ petros“ ir „petra“ reiškia tą patį daiktą — uolą, didelį akmenį, tai griežtai įrodo Evangelijų kalbos tyrinėtojai. Tik tas tėra skirtumas, kad forma „petros“ rečiau tėra vartojama, negu forma „petra“[1]).

Lietuvių kalboje pirmoj vietoj paliekamas graikiškas tikrinis vardas su lietuviška galūne „Petras“, o antroj vietoj vartojamas lietuviškas žodis „uola“. Todel ir literališkas teksto aiškumas pradingsta. Bet mes turime žinoti, kad prasmės atžvilgiu Kristaus žodžiai ir lietuviškajame vertime taip turėtų skambėti: „Tu (esi) Uola, ir ant tos Uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią“.

Iš viso to aišku, kad žodžiai „Petras“ ir „uola“ yra Kristaus sakomi tam pačiam asmeniui, būtent, Simonui Petrui.

---

[1]) Taigi klaidingas yra rusų pravoslavų aiškinimas, kurie taip kalba: Viešpats pasakė, sū ei Petros (vyriškoji žodžio forma), kai epi taute te petra (moteriškoji žodžio forma), ir todel petra nedera Simonui Petrui, bet kam kitam.

b) Tokios pat prasmės reikalauja ir išsireiškimas: „ir ant tos“ uolos (graikiškai: kai epi taute). „Ir“ (kai) turi jungtuko prasmę: jis čia jungia šią sakinio dalį su pirmesniąja, parodydamas, kad čia ir toliau tęsiasi ta pati kalba, kaip ir pirma. Tą patį sąryšį nurodo ir žodžiai „ant tos“ (graikiškai: epi taute).

Anot Evangelijų kalbos žinovų, graikiškas rodomasis įvardis „oūtos, taute, touto“ reiškia „tas, kurį čia esantį matote“, „tas, kurį ką tik minėjau“, „tas, apie kurį kalbėjau, ir niekas kitas“, ir panašiai[1]); jis nurodo arba tolesnįjį daiktavardį arba dažniausiai pirmesnįjį daiktavardį, tada kitame sakiny „oūtos“ arba pats vienas stovi, arba su pakartotu daiktavardžiu „petra“, — „epi taute te petra“, — ant tos uolos, kuri buvo minėta. Aišku, kad sakinys „ir ant tos uolos“ gramatiškai yra griežtai sujungtas su pirmesniajame sakiny minėtu daiktavardžiu „Petras“. Paneigti tą jungimą reiškia atsisakyti gramatikos,—o tada, be abejo, galėsime sakinius aiškinti taip, kaip mums patiks, tik tada tekstas jau nebebus Kristaus žodžiai, bet mūsų pačių.

c) Toliau Kristus sako: „Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus“. Tas įvardis „Tau“, be jokios abejonės, reiškia vieną Simoną Petrą: čia to įvardžio yra tas pats skaičius ir tas pats asmuo, kuris yra pirmesniajame Kristaus sakiny „Tu — Petras“. Vadinas, žodžiai „Tu – Petras“ ir tolesnieji žodžiai „Tau aš duosiu“

[1]) Palgk. Wilke-Grimm: Clavis Novi Testamenti philologica. Blass: Grammar of New Testament Greek.

žymi tą patį asmenį, būtent, Simoną Petrą; todel ir žodžiai, kurie stovi tarp tų žodžių, būtent, žodžiai „ir ant tos uolos aš pastatysiu...“ taip pat dera tik vienam Simonui Petrui. Tokio derinimo reikalauja gramatika.

d) Be to dar, yra kitų dalykų, kurie rodo, kad žodžiai „ir ant tos uolos...“ dera tik vienam Simonui Petrui.

Šv. Rašte, kai Dievas pakeičia kieno nors vardą, tuoj duoda naujojo vardo paaiškinimą (Palgk. Prad. 17, 3, 15; 32, 28; Mat. 1, 21; Luk. 1, 13 s.). Kristus Simonui pakeičia vardą. Negalima manyti, kad Kristus būtų davęs Simonui naująjį vardą beprasmiškai. Kristus sako Simonui Petrui: „Tu (tavo asmuo, kuris išpažino mano dievystę) — Petras“, ir tuoj laukiasi paaiškinimo, del ko jis Petras. Bet jei kiti žodžiai „ir ant tos uolos“ nėra taikomi Simonui Petrui, tada vardas „Petras“ pasilieka be jokio išaiškinimo ir beprasmiškas. Anaiptol, išeina lyg pajuokimas Simono Petro; nes tada Kristaus žodžiai įgautų šitokią prasmę: Tu (esi) Uola; bet aš ne ant tos Uolos, kuria tu esi, pastatysiu savo Bažnyčią, tik ant kitos Uolos. O tuo tarpu reikia atsiminti, kad Kristus norėjo Simonui Petrui atsilyginti už jo tikėjimo išpažinimą: „palaimintas esi, Jonos sūnau, Simonai...“ „ir aš tau sakau“.

e) Kai dviejuose glaudžiai sujungtuose sakiniuose vartojamas tas pats daiktavardis, tada jis imamas ta pačia prasme, jei kurie kiti žodžiai ar aplinkybės nenurodo, kad daiktavardžio prasmė pakeista; to reikalaujama

net paprastoj kalboj, kad klausantysis nebūtų suklaidintas. Ar gi tat galima manyti, kad Kristus pavartojo žodį „Petras“ (Petros) viena prasme ir vėl tuoj pakeitė jo prasmę, nė kiek nenurodydamas, kad jo prasmę Jis pakeičia? Žodžiai „Tu — Petras“ (Uola) yra sakomi Simonui Petrui; taip pat žodžiai „ir aš tau duosiu...“ — sakomi Simonui Petrui, nes visi jie sudaro vieną atsakymą Simonui Petrui. O vis del to katalikystės priešai stengiasi išplėšti kelis žodžius iš vidurio kalbos, sakomos vienam ir tam pačiam asmeniui, ir tiems keliems žodžiams duoti visai kitokios prasmės, negu kalbos eiga ir gramatikos jungimas reikalauja. Čia jau nebėra Kristaus žodžių aiškinimas, bet jų kraipymas ir savo minties įterpimas.

Iš to, kas čia pasakyta, lygiai aišku, kad sakiny „ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią“ žodis „uola“ nereiškia patį Kristų. Kas pasakyta šio stralpsnio skyreliuos a , b), c), d), e) tai aiškiai parodo. Kristus yra uola — apie tai netrukus kalbėsime, —bet čia Kristus nekalba apie save kaipo uolą, bet kaipo apie statytoją; Jis sako: „aš pastatysiu“, vadinas, Kristus yra savo Bažnyčios statytojas. Jei tat čia uola būtų Kristus, tada Kristus tame pačiame sakiny skelbtų save esant drauge ir pamatu ir statytoju.

Taip pat Kristus sakydamas „ir ant tos uolos“ ir tt. žodžiu „uola“ nevadina visų Apaštalų, bet vieną Simoną Petrą. Tai aišku iš to, kas pasakyta 6, 7 ir 8 skyreliuose. Ir visai ne vietoj čia prikišama šv. Povilo žodžiai: „jūs esate piliečiai draug su šventaisiais ir Dievo įnamiai, užstatyti ant Apaštalų ir pranašų pamato, pačiam Jėzui Kristui esant vyriausiuoju kampiniu akmeniu“ (Efez. 2, 19—20), kad čia visi Apaštalai vadinami pamatu, o ne vienas Petras. Bet juk čia Povilas nekalba apie Apaštalus kaipo apie Baž-

nyčios valdytojus, nes prie to pamato jis priskaito ne tik Apaštalus, bet ir pranašus; pranašai gi savaime neturėjo jokios galios Bažnyčiai valdyti. Čia Povilas kalba apie Bažnyčios pradžią, jos augimą ir visų tikinčiųjų jungimąsi su Kristumi, kurs yra pats „vyriausiasis kampinis akmuo", duodąs Bažnyčiai stprumo. Tad čia Apaštalai vadinami pamatu del to, kad jie pirmieji skelbė Kristaus mokslą, kuriuo turi remtis Bažnyčios tikėjimas. Ta prasme kalba ir Apreiškimas 21, 14 (palgk. 1 Kor. 3 10 s). Kristaus mokslo skelbime visi Apaštalai buvo lygus. Bet tai nė kiek nekliudo, kad Petras būtų vyriausias Kristaus Bažnyčios valdytojas.

Daugis protestantų žodžiu „uola", ant kurios Kristus žada pastatyti savo Bažnyčią, nori suprasti patį tikėjimą arba tikėjimo išpažinimą. Bet tokiam aiškinimui priešinasi visa, ką apie šį tekstą lig šiol pasakėm ir dar pasakysime. Be to, Kristus tada būtų pasakęs ne „aš pastatysiu", bet „aš statau" arba net „aš pastačiau", nes kai kurie jau tikėjo į Kristaus dievystę. Žodis „uola" šv. Rašte niekuomet nereiškia tikėjimo. O Bažnyčia turi būti pastatyta ant uolos, kuri jau buvo Kristaus minėta; o tokia Kristaus minėta uola buvo Simonas Petras. Pagaliau, iš tolesnių Kristaus žodžių matoma, kad tai uolai, ant kurios bus pastatyta Kristaus Bažnyčia, bus duoti „Dangaus Karalystės" raktai ir valdžia „surišti ir atrišti", o raktus turėti, surišti ir atrišti tegali asmuo, o ne tikėjimas.

Tačiau, jei „Petro tikėjimas" arba Petro išpažinimas imamas ne vien tasai praeinamasis tikėjimo išpažinimas, kurį, Kristaus klausiamas, Petras padarė, bet ypač n u o l a t i n i s tikėjimo išpažinimas, kuris yra susijęs su Petro nuolatiniu uždaviniu, kad jis savo mokymu ir valdymu saugos tikrąjį tikėjimą Bažnyčioj ir šalins nuo Kristaus Bažnyčios erezijas, tada nors toks aiškinimas nėra betarpiškas, bet tolesnis, tačiau nėra klaidingas, nes jis yra glaudžiai susiėjęs su literališka teksto prasme; būtent tada Kristus žada pastatyti savo Bažnyčią ant t i k i n č i o P e t r o arba ant Petro d e l j o t i k ė j i m o i š p a ž i n i m o. Ta prasme aiškina Kristaus žodžius ne vienas Bažnyčios Tėvas.

Baigdami šį skyrelį, dar pažymėsime: visi šie Kristaus žodžiai buvo baisiai kraipomi, ypač protestantizmo pradžioj. Neretai patys protestantai dabar pripažįsta, jog tas tekstas buvo kraipomas ne del to, kad jis būtų neaiškus, bet del to, kad nenorėta priimti nepakenčiamos protestantams tiesos, būtent, kad Romos Popiežius yra tikra prasme Bažnyčios vyriausias valdytojas; tat, kaip tuomet, taip ir dabar, sektantiški prietarai ir Romos neapykanta neleidžia matyti Kristaus pasakytos tiesos. Dabar patys garsieji protestantų egzegetai Kristaus žodžius „ir ant tos uolos" taiko Simonui Petrui[1]).

9. Kristus — tikroji uola.

Kristus yra tikroji uola. Senajame Įstatyme, jei imsime hebraišką šv. Rašto tekstą, Dievas neretai vadinamas uola, — „išganymo uola" (Atk. 32, 15), „Izraeliaus uola" (Is. 30, 29), „mano uola" (Ps. 18, 3), „prieglaudos uola" (Ps. 31, 3), „mano širdies uola" (Ps. 73, 26) ir k.

Tas pats pavadinimas ir Kristui taikomas. Sakoma: „uola buvo Kristus" (I Kor. 10, 4). Anot šv. Povilo, Kristus yra ta pati uola, kaip ir Senojo Įstatymo Izraeliaus uola, būtent, Jis yra Dievas, Senojo Įstatymo Jahve. „Visi valgė tą patį dvasinį valgį", manną, kuri vaizdavo Eucharistiją, „ir visi gėrė tą patį dvasišką gėrimą; gėrė gi iš sekančios paskui juos dvasinės uolos, o uola buvo Kristus" (I Kor. 10. 4), kuris kaipo Dievas jau buvo ne tik Senajame Įstatyme bet ir nuo amžių. Todel šv. Povilas sako:

---

[1]) Taip mano, pavyzdžiui, anglikonų vyskupas Marsh, „Comparative vew"; Bloomfield; Gerard, Institutes of Biblical Criticizm; Thompson of Glasgow, Monotessaron. — Palgk. Passaglia, L. 2, c. 4, n 64 s.

„Negundykime Kristaus, kaip kai kurie iš jų gundė ir žuvo nuo žalčių" (1 Kor. 10, 9). Izraelio tauta gundė savo prieglaudos uolą, t. y. Jahve, Dievą; tačiau, anot šv. Povilo, gundydami tą uolą, jie gundė Kristų, nes ta Izraelio uola buvo Kristus, kuris dieviškosios prigimties atžvilgiu yra identiškas (tas pats) su Dievu, arba Jahve.

Bet, štai, Dievas duoda pažadėjimą: „Štai aš dedu į Ciono pamatus akmenį, ištirtą akmenį, kampinį, brangų, kurs guli ant kietos žemės" (Iz. 28, 16). Izraelėnai yra Dievo išrinkti statyti Dievo Karalystei, Dievo namams, kuriuose visos žemės tautos, sujungtos į vieną šeimą, pripažins Dievą savo Tėvu ir Dievas, šeimos Tėvas, bus savo vaikų garbinamas. Tačiau, žydai — statytojai atmetė tą brangų pamatinį akmenį, kurs jiems pasidarė „užsigavimo akmuo ir papiktinimo uola" (1 Petr. 2, 7; Rom. 9, 32), ir todel jie nebegalėjo statyti; „tam jie ir paskirti" (1 Petr. 2, 8); „Dievo Karalystė bus iš jūsų atimta ir atiduota tautai, kuri duoda josios vaisius" (Mat. 21, 43). Tačiau Dievas padarė savo, taip kad yra „nuostabu mūsų akyse" (Mat. 21, 42). „Tas akmuo, kurį statytojai atmetė, pasidarė kampinis akmuo" (Mat. 21, 42), kuris teikia tvirtumo visam pastatui. Tas tat pamatinis akmuo sujungė visas tautas, kaip kampinis akmuo sujungia sienas: buvo sugriautos užtvaros, kurios skyrė tautas nuo išganymo pažadėjimų, suteiktų žydams, ir tuo būdu pasidarė viena tauta (palgk. Efez. 2, 11 - 18), kurios pamatas yra Kristus, ir „nė vienas negali dėti kito pamato, kaip tik tą, kurs yra Jėzus Kristus" (1 Kor. 3, 11); „visa sutverta per Jį ir Jam; Jis yra pirm visų, ir visa Juo laikosi" (Kol. 1, 16—17).

10. „Ant tos uolos aš pastatysių savo Bažnyčią".

Šiais žodžiais Kristus suteikia Petrui aukščiausią jurisdikcijos valdžią, arba primatą, visai Bažnyčiai.

a) Petras — Bažnyčios pamatas.

Kristus, dieviškasis statytojas, lygina savo Bažnyčią su statomais namais (oikodoméso = aedificabo = „pastatysiu"): Jis statys savo Bažnyčią taip, kaip išmintingas statytojas stato savo namus. Išmintingo statytojo vaizdą nupiešė pats Kristus, sakydamas: „Kiekvienas, kurs girdi šituos mano žodžius ir juos daro, bus panašus į išmintingą žmogų, pastačiusį savo namus ant uolos. Lijo lietus, upės patvino, pūtė vėjai, bet jie nesugriuvo, nes buvo pastatyti ant uolos". Visai kitaip atsitinka su neišmintingo statytojo namais: žmogus paikas „pastatė savo namus ant smilčių. Lijo lietus, upės patvino, pūtė vėjai ir puolė ant tų namų, ir jie sugriuvo, o jų griuvimas buvo didelis" (Mat. 7, 24–27).

Kristus, išmintingasis statytojas, nestatys savo Bažnyčios namų ant smilčių, bet ant uolos: „Tu — Petras (Uola), ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią". Petras išpažino Kristaus dievystę: „Tu Kristus gyvojo Dievo Sūnus". Už tat jis pagiriamas: „palaimintas esi"... O toliau Kristus sako: „Ir aš tau sakau: Tu — Petras (Uola)". Kristus nekeičia Simonui vardo be reikalo: Simonas ne tik vadinasi Petras, bet yra Petras (Uola); o kokia uola jis yra, — tai parodo kiti Kristaus žodžiai: „ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią". Vadinas, Petras yra uola, arba pamatas, ant kurio Kristaus Bažnyčia statoma.

Be to, iš teksto matyti, jog Petras yra visos Bažnyčios pamatas,—nes Kristus kalba apie Bažnyčią, ne-

pridėdamas jokių ribų. Tai viena. Antra, Kristus kalba apie statomąją Bažnyčią; o juk Kristus visą Bažnyčią statė, ne vien dalį; trečia, Kristus vadina ją savo Bažnyčia,—o Kristaus yra ne vien dalis, bet visa Bažnyčia. Pagaliau, tai yra Bažnyčia, prieš kurią „pragaro vartai kovos; bet pragaro vartai kovoja ne tik prieš Bažnyčios dalį, bet prieš visą Bažnyčią. Vadinas, Petras skiriamas pamatu visai Kristaus Bažnyčiai.

b) Tačiau, juk pats Kristus yra kiekvieno statymo pamatinis akmuo. Tad, kaip Jis galėjo sakyti Simonui Petrui, kad jis, Simonas Petras, bus Jo Bažnyčios pamatas? Sakysim, karalius sako vienam kuriam nors savo valdiniui: Tu — karalius mano karalystėje. Bet tai negalimas daiktas, jei pats karalius pasilieka valdžioje,—nes du aukščiausiu valdytoju toj pačioj karalystėj negali būti; taip pat ir statyboje negali būti dviejų vienas antram lygių pamatų. — Tačiau karalius visai gerai gali sakyti savo valdiniui: tu būsi visavaldis mano vietininkas mano valstybėje — tu valdysi karalystę mano vietoje. Aš esu karalius paveldėjimu ir pasilieku karalium, bet ir tu, mano noru, esi tam tikra prasme karalius, turįs visišką valdžią, ir man vienam teturėsi duoti apyskaitą. Žodžiu, tu mano vietininkas.

Jei čia nėra prieštaravimo tai, kodel Kristus nebūtų galėjęs pasakyti Simonui Petrui. „Aš pamatinė Uola savo prigimtim; bet ir tu, Simonai Petrai, mano noru, esi uola pareinanti nuo manęs, pirmiausiosios Uolos, tu — uola, gaunanti iš manęs, pirmiausiosios uolos, visą tvirtumą ir nepajudinamumą, ir visus savumus reikalingus pamatui". — Juk tuo atveju nėra dviejų pamatų, nepareinančių nuo vienas antro, bet yra vienas pirmiausias pamatas Kristus ir antraeilis pamatas Simonas Petras, regimu būdu, išorinial pavaduojąs pirmąjį pamatą, Kristų, ir gaunąs iš Jo tam tikslui visas ypatybes, reikalingas pamatui. Dievo nutarimu, Kristus neturėjo pasi-

likti visados savo Bažnyčioje regimas — Jis pasilieka joje neregimas, ir todel Jis galėjo pasiskirti regimą vietininką.

c) Pamato uždavinys namų atžvilgiu yra tas, kad pamatas visiems namams teikia vienumo; jis yra tojo namų vienumo pagrindas ir priežastis, —nes jis jungia visus namų akmenis ir dalis; nors ir jie patys, akmenys ir dalys, tarp savęs jungiasi, tačiau tiek tik sudaro vienus namus, kiek jie vienu ir tuo pačiu pamatu remiasi. Toliau, pamatas teikia visiems namams tvirtumo, taip kad ir namai, remdamies pamatu, yra tvirti ir nepajudinami, ir pamato dėka savo vienumą gali išlaikyti. Pagaliau, visi namai tiek nuo pamato pareina, kad jų nuo pamato negalima atskirti, jei namai neturi sugriūti ir subirėti.

Tad Petras, kurs Kristaus skirtas Bažnyčios pamatu, turi būti visai Bažnyčiai vienumo ir tvirtumo pagrindas bei priežastis. Kitaip sakant: pirmiausia vien Petro ir per Petrą derinamas ir jungiamas visas Bažnyčios rūmas ir per jį visos to rūmo dalys vienumo gauna; pirmiausia vien Petro ir per Petrą Bažnyčios rūmas išlaikomas vienas ir tvirtas; pagaliau, visa Bažnyčia taip priklauso Petro, kad ji visados su juo turi būti sujungta ir suderinta, jei ji neturi nustoti buvusi Kristaus Bažnyčia, nes, nustojusi ja būti, ji griūvėsiais virsta.

d) Petro — Bažnyčios pamato uždavinys. Kristaus Bažnyčia nėra medžiaginiai namai, bet yra regima religinė draugija. Tad Petro, kaipo tos

draugijos pamato, uždavinys yra, pirma, visus Bažnyčios narius ir visas jos dalis taip jungti į vienumą, kad jie tarp savęs, o ypač su pačiu Petru, kaipo aukščiausiu ir visuotiniu Bažnyčios centru, sutiktų,—nes tokį vienumą turi rūmai su savo dalimis, ir ypač su pamatu.

Tačiau toksai vienumas neįvykdomas, jei Petras neturėtų jurisdikcijos primato. — Nes tasai vienumas, panašus į vienumą rūmų su pamatu, nėra mažesnis, negu vienumas, kuris yra valstybėje; o valstybės valdytojas neįvykdo vienumo valstybėje be tikros jurisdikcijos. Antra vertus, pats Petras, kaipo Bažnyčios pamatas, Bažnyčios vienumą turi išlaikyti; bet jo išlaikyti nepajėgtų, neturėdamas jurisdikcijos, kuria galėtų atskirus narius pakreipti prie vienumo centro, būtent, prie paties Petro prisitaikyti.

Antra, Petras, Bažnyčios pamatas, ne tik Bažnyčios rūmo vienumą turi įvykdyti ir išlaikyti, bet dar visam Bažnyčios rūmui tokį tvirtumą suteikti, kad jokia pajėga negalėtų jo išgriauti. Mat, pamatas turi visiems namams tvirtumo suteikti, juo labiau, kad ir Kristus norėjo, idant Jo Bažnyčios pamatas būtų tvirtas: nes pragaro vartai prieš Bažnyčią kovos.

Bet Petras negali tokio tvirtumo Bažnyčiai suteikti, neturėdams tikro jurisdikcijos primato: juk nė valstybės tvirtumas neįvykdomas ir neišlaikomas be tikros jurisdikcijos. Juo labiaũ Petras, neturėdamas tikros jurisdikcijos, nei ginti Bažnyčios bei atsispirti išorės už-

puolimas, kurie matyti bus dideli, nei viduje, pačių narių tarpe, vienumo, kuriuo tvirtumas remiasi, palaikyti negalėtų.

Trečia, pagaliau, Petro, kaipo Bažnyčios pamato, uždavinys yra būti centru, kurio visas Bažnyčios rūmas, visa draugija priklauso. Tai aiškiai sako, kad Petrui jurisdikcijos primatas skiriamas. — Nes jei Petras jo neturėtų, atskiri Bažnyčios nariai arba net ištisos Bažnyčios dalys nuo savo pamato galėtų atsiskirti. Bet juk, kas nuo Petro, Bažnyčios pamato, atsiskiria, tas nebepriklauso Kristaus Bažnyčiai. Vadinas, Petras turi jurisdikcijos primatą.

Išvada. Tad, jei visi, kurie Bažnyčiai priklauso, atskirai ir kartu imami, Petro jurisdikcijos nepriklausytų, tada Bažnyčioje arba jokio vienumo ir tvirtumo nebūtų, arba bent ne Petro vykdomo ir laikomo. Vadinas, Peras nebūtų Bažnyčios pamatas. — O kadangi Petras yra Kristaus skirtas Bažnyčios pamatu, tai jis ir aukščiausią jurisdikcijos valdžią arba primatą turi.

Jurisdikcijos valdžia, Kristaus suteikta Simonui Pertui, apima visą Bažnyčią. Tai aišku ir Kristaus žodžių: „pastatysiu savo Bažnyčią“. Kristus nestato tik Bažnyčios dalį, bet visą Bažnyčią, ir apie kiekvieną savo Bažnyčios dalį Kristus gali pasakyti „mano Bažnyčia“; o jei visa Bažnyčia yra Kristaus, tai ją visą Kristus prižada pastatyti ant pamato, kuriuo paskiria Simoną Petrą. Todel ir kiti Apaštalai, kadangi ir jie priklauso Kristaus Bažnyčiai, priklauso aukščiausios Simono Petro valdžios, kaipo Kristaus Bažnyčios pamato. Tą uždavinį būti Kristaus Bažnyčios pamatu Simonas Petras gauna patsai vienas, tiesiog ir betarpiškai

iš paties Kristaus; todel tiktai vienam Kristui jis ir teatsakys už geresnį ar menkesnį tų pareigų ėjimą.

11. „Ir pragaro vartai jos nenugalės".

Graikiškas žodis „pūliai", vartai, nuo pat Homero laikų reiškia duris, ypač dideles duris miesto ir rūmų sienose. „Haides" — (Homero — Aides — sudaryto iš neigiančio „a" ir „idein" = kurio negalima matyti = qui conspici nequit) pas pasaulininkus rašytojus reiškia 1) tikrinį vardą — Adas, Plutonas — požeminės valstybės dievaitis; ta prasme dažniausiai vartoja Homeras; 2) bendrinį vardą — pragaras (orcus, die Unterwelt, das Totenreich) — buveinė vėlių atsipalaidavusių nuo kūno; tuo žodžiu dažniausiai išverčiama hebraiškas žodis „še'ol" — sielų buveinė po mirties, ypač piktųjų sielų. „Pragaras" (hades) vaizduojamas miestu arba valstybe, nes sakoma, kad turi „vartus", kurie atatinka miesto vartus. Jo gyventojus aprašo Izaijas (14, 9—20). Veda į jį „mirties vartai", „tamsios durys" (Job. 38, 17). Ten yra buveinė piktųjų angelų, kurių kunigaikštis yra velnias (Mat. 25, 41); jis yra šio piktojo pasaulio kunigaikštis (Jon. 12, 31; 14, 30; 16, 11); jo valdžia tai tamsybės valdžia (Luk. 22, 53). Jis veda kovą prieš Dievą, gundydamas žmones, keldamas maištą prieš Jį ir persekiodamas teisiuosius (Prad. 3, 1; Jon. 13, 2; 1 Kor. 7, 5; 1 Tes, 3, 5; ir kitur). Kurie pasiduoda tai valdžiai, tie tampa velnio tarnautojai ir jo talkininkai, padėdami stiprinti tamsybių viešpatavimą (Jon. 8, 44; Apr. 2, 13 ir k.).

Tą tamsybių galybę mūsų tekste išreiškia žodžiai „pragaro vartai“. Šis vaizdas paimtas iš to, kad Rytuose, puolant nepriieteliui, buvo ginami miesto vartai (Prad. 24, 60). Prie miesto vartų ant sienos būdavo žvalgas, kurs įspėdavo gyventojus, kad artinasi nepriietelius (II Sam. 18, 24). Užimti miesto vartus reiškia nugalėti miestas (Prad. 22, 17; Iz. 45, 2; Jud. 5, 8). Ties miesto vartais gyventojai sueidavo, tardavosi, darydavo teismus, kontraktus ir t. t. (Prad. 20, 10—18; Atk. 21, 19; 25, 7, 15 ir k.); ir todel „miesto vartai“ reiškė miesto galybę, bet taip pat ir karo pajėgą, kuri pro vartus eidavo nepriietelių pulti.

Tą pragaro galybę, tuos „pragaro vartus“, kurie veda kovą prieš Kristų (Mat. 4; Luk. 22, 3; 22, 53) ir Jo Karalystę (Mat. 13, 28; Mork. 4, 15) nugali Kristus (Mat. 12, 24—27; Mork. 3, 23—27; Luk. 10, 18; Jon. 12, 31; 16, 11; Žyd. 2, 14) ir įsteigia savo Karalystę, priešingą velnio galybėms, iš kurio verguvės Jis savo valdinius išvadavo.

Bet velnias, kad ir nugalėtas, vis nenurimsta; galutinis jo nugalėjimas įvyks pasaulio pabaigoj, kada pasibaigs žmonijos kelionė (Apr. 20, 9—15); o tuo tarpu jis dar galės „kenkti“; jis ves smarkią kovą prieš Kristaus Karalystę ir Jo sekėjus. Ir visa žmonių giminė yra susiskirsčiusi į dvi stovyklas: Dievo karalystę ir tamsybių karalystę, kurių kovas aprašo Apr. 2, 9—13; 3, 9; 9, 1—11; 12, 3 s; 16, 13—14 ir kitur.

Tie puolimai, kuriuos darys „pragaro vartai“ prieš

Dievo Karalystę, prieš Kristaus Bažnyčią, neįstengs jos nugalėti: „ir pragaro vartai jos nenugalės". Ko nenugalės? — sakoma „jos". Gramatiškai tas įvardis „jos" dera „Bažnyčiai"; bet logiškai dera taip pat „uolai", nes tik tos uolos tvirtumo dėka Dievo namai išlaiko visas audras (Palgk. Origenes, in 16 cap. Matth. tract. 3). O su kokiu pasisekimu Kristaus Bažnyčia atrėmė visus pragaro ir tamsybių puolimus per devyniolika šimtmečių, tai mums parodo istorija.

12. „Tau aš duosiu Dangaus Karalystės raktus".

Išsireiškimas „Dangaus Karalystė" (graikiškai: „basíleia ton ouranon" — vartojamas tik Mato ir tai 32 kartu — atatinka hebraišką išsireiškimą „malchut šamaim"), kaip matyt iš tekstų sulyginimo, turi tą pačią prasmę, kaip ir „Dievo Karalystė" (šis išsireiškimas pavartotas Naujajame Įstatyme 67 kartus): tai Dievo Karalystė įvairiuose jos pavidaluose.

Dievo Karalystės idėja kyla iš kūrimo sąvokos. Pašaukdamas visas būtybes iš nieko būti, gyvauti, Dievas tampa jų valdovu. Visas pasaulis yra Jo, Jo Karalystė, nes Jis visą pasaulį sukūrė. Kūrimas suteikia Jam karališką teisę į visas būtybes, kurias Jis sukūrė, o ypač į žmogų, kurs turi pareigą pripažinti tą Dievo teisę, pasiduoti savo Valdovo valiai ir Jo klausyti.

Tačiau, pasiduodamas pirmojo maištininko velnio gundymams, žmogus pakėlė maištą prieš Dievą ir tapo velnio valdiniu. Žmonija nusidėjo, atsisakė klausyti savo Karaliaus, Dievo, ir parsidavusi velniui tarnavo. Bet Dievas nepražudė žmonijos, tik prižadėjo atsiųsti Išganytoją, kuris, išgelbėjęs žmonių giminę iš

tamsybių verguvės, turėjo atnaujinti sugriautąją Dievo Karalystę pasauly. Kada daugumas žmonių užmiršo tą Dievo duotąjį pažadėjimą, jog ateis būsimasis Atpirkėjus, Dievas padaro sandorą su viena Izraėlio tauta, kuri pripažįsta Jį savo Karaliumi. Jis valdo tą tautą, ir rengia ją priimti būsimąjį Atpirkėją, kuris atnaujins Dievo Karalystę visame pasauly.

Atėjęs Išganytojas tuoj pradeda skelbti Dievo Karalystę: „Laikas pasidarė pilnas, ir Dievo Karalystė prisiartino: darykite atgailą ir tikėkite gerajai naujienai (Evangelijai)" (Mork. 1, 15). Skelbdamas tą Karalystę, Kristus įsteigia naujus laikus, kuriuose surinkti iš visų tautų ir sujungti į vieną draugiją tikintieji gali gauti išganymą. Ta Kristaus įsteigtoji draugija, iš pradžių maža, bet panaši į garstyčių grūdą, pasėtą žemėje (Mork. 4, 31—32), išauga į didelį medį; Kristaus Karalystė — tai šeimininko dirva, kurioj auga drauge kviečiai ir raugės (Mat. 13, 24—30, 36—43),— tai žvejo tinklas, kuriame yra gerų ir blogų žuvų (Mat. 13, 47—50), tai vestuvių eisena, kuriame drauge sugudriomis mergaitėmis eina paikios (Mat. 25, 1—13), – tai vestuvių pokylis žmogaus karaliaus, kviečiančio visus sutiktuosius ant kryžkelių (Mat. 22, 2—14).

Toj Karalystėj pats Kristus yra „kelias, tiesa ir gyvenimas" (Jon. 14, 6). Jis vienintelis kelias, kuris veda į tiesą, į gyvenimą, pas Dievą; vienintelė tiesa, be kurios užtenkamai nepažįstama kelio į tiesą ir į draugavimą su Tėvu; vienintelis gyvenimas, be kurio nėra išganymo iš nuodėmės mirties ir nėra draugavimo su Tėvu.

Toj Karalystėj Dievas pradeda karaliauti nauju būdu. Kaip ir pirma, Jis pasilieka visos žmonijos valdovu, bet čia, savo Karalystėje, Jis yra ypatingu būdu Tėvu tikinčiųjų, kurie, atgimę iš vandens ir šventosios Dvasios (Jon. 3, 5), tampa Jo įsūnytais vaikais ir Kristaus bendratėvainiais (Rom. 8, 15—17), kurių vidinį gyvenimą turi sudaryti meilė ir sekimas Tėvu, kurs yra danguje (Mat. 5, 48).

Velnio karalystė sugriauta (Mat. 12, 28) ir įkurta šventumo

ir tiesos Karalystė: išsižadėjimas prisirišimo prie žemės gėrybių, romumas ir nuolankumas, tiesos ir teisingumo meilė, širdies nekaltumas, meilė Kristaus ir dangiškojo Tėvo, meilė artimųjų-sambrolių sudaro tos Karalystės dorovės gyvenimo esmę (Palgk. Mat. 5, 6, 7 skyrius.

Tačiau ta Karalystė nėra dar galutinė; ji tėra prirengiamame ir pradiniame padėjime. Tikroji Dievo Karalystė yra danguje, ir tos Karalystės linkui turi eiti visi Karalystės piliečiai. Atskiriems žmonėms ta galutinioji Karalystė prasideda po mirties ir teismo, panašiai kaip anam galvažudžiui, kuriam Kristus kalbėjo: „iš tikrųjų, sakau tau, šiandien tu būsi su manim rojuje" (Luk. 23, 43). O visai žmonijai toji Karalystė prasidės nuo žmogaus Sūnaus pasirodymo paskučiausioje teismo dienoje (Mat. 24, 30; Mork. 13, 26; Luk. 21, 27; Mat. 25, 31 –46). Tada „papiktinimai" (Mat. 13, 41), kurie buvo prirengiamojoj Karalystėj, bus sunaikinti; kviečiai bus galutinai atskirti nuo raugių, ir tada tęsis Dievo karaliavimas išrinktiesiems per amžius džiaugsme ir garbėje.

Apie kurią Dievo Karalystę kalba mūsų tekstas?

Kitose Evangelijos vietose „Dangaus Karalystė" reiškia Dievo Karalystę, kuri yra žemėje, nes joj yra gerųjų ir piktųjų; piktieji bus pasmerkti paskučiausiame teisme. Tokią prasmę „Dangaus Karalystė" turi ir dabartiniame mūsų tekste, kaip matyti iš sąryšio su tolesniais Kristaus žodžiais, kur Kristus kalba apie valdžią „surišti ir atrišti"; tokia valdžia nebegali turėti vietos „Dangaus Karalystėje" — danguje; o be to, čia kalbama apie Karalystę, prieš kurią pragaro vartai kovoja. Todel mūsų tekste „Dangaus Karalystė" reiškia „Dievo Karalystę", kuri yra žemėje ir kuri vadinasi kariaujančioji Kristaus Bažnyčia.

***

„Tau aš duosiu... raktus".

Raktai (Graikiškai „kleis" nuo „kleio"—uždarau). — Senovėje karališkų rūmų ir svarbesnių trobesių raktai nebuvo pavedami bet kam, bet tik ištirtiems ir ištikimiems asmenims. Gavusysis raktus tapdavo valdininku, kurio pareiga buvo saugoti jam patikėtąsias gėrybes. Iš čia išsireiškimas „raktininkas" (kleiduchos, turįs raktus) ir „raktininkauti" (kleiducheo — einu raktininko pareigas). Kalbose apie dievus ir deives raktininkas reiškė aukotoją arba net dangišką užtarėją (palgk. Eurip. Iphig. Taur. 132; Aristoph. Fest. Cer. 1142; Plut. Moral. 591 b.): kalboj apie Eaką — reiškė teisėją. Valdininkas nešiodavos raktą kaipo pažymėjimo ženklą — pakabinęs jį sau ant peties (palgk. Hymn. Cer. 44).

Taip pat ir šv. Rašte raktai reiškia pareigą ir valdžią. Pav., pas Izaiją (22, 21—22), kur Sobna atleidžiamas nuo pareigos, kuri atiduodama Eliakimui, skaitome: „ir duosiu į jo ranką tavo valdžią... aš padėsiu Dovido namų raktą jam ant peties; jis atidarys ir niekas negalės uždaryti, užrakins ir niekas negalės atrakinti"; o kadangi raktai buvo kabinami ant peties, tai ir „Jo (Mesijo) viešpatavimas padėtas ant Jo peties" (Iz. 9, 6) reiškia raktų valdžią. Apreiškimo knygose Minima „gelmės šulinio raktas" (9, 1; 20, 1) — tai valdžia atidaryti ir uždaryti — paleisti naikintojus ir leisti jiems kenkti, arba nugramzdinti juos į bedugnę. Taip pat ir rabinams raktas buvo valdžios ir autoriteto ženklas.

Kristaus laikais žydų tautos vadai prisistato raktininkais; bet tie raktininkai pasirodė neištikimi. Todel Kristus, manydamas įduoti raktus kam kitam, atmeta juos del jų neištikimumo. „Deja jums, Rašto žinovai ir farisiejai, veidmainiai, delto, kad jūs užrakinate Dangaus Karalystę ties žmonėmis. Nes jūs patys neįeinate ir norinčiųjų įeiti neleidžiate“ (Mat. 23, 13). „Deja jums, įstatymo žinovams, kad pasiėmėte žinojimo raktą; jūs patys neįeinate ir tiems, kurie eina, ginate“ (Luk. 11, 52). Karo papročiais, atiduoti nugalėtojui miesto raktus, reiškė atiduoti jam miestą.

Turėti namų raktus savo valdžioje reiškia turėti valdžios įleisti į namus tą, kurį raktininkas panorės, arba jo neįleisti: atrakinti arba užrakinti namuose taip, kad niekas be raktininko valios negalėtų prieiti, priveizdėti namuose, teikti ir dalyti visa, ko reikia, kitiems namiškiams taip, kaip daro namuose, kai nėra namie šeimininko, tas, kuriam šeimininkas atiduoda raktus valdyti.

Kadangi Kristus sako Simonui Petrui: „Tau aš duosiu Dangaus Karalystės raktus“, — būtent, raktus savo Bažnyčios, kurią ką tik sakytame sakiny Kristus lygina su namais, ant uolos pastatytais (graikiškai „oikodomeso“ — „pastatysiu“, „oikos“ reiškia namai); vadinas, Simonas Petras gaus iš Kristaus tokią valdžią Jo Bažnyčioje, kokią gauna raktininkas namams ir namų turtui, kai nėra šeimininko namie. Tad Kristus, pažadėdamas,

Petrui raktus, pažada jam suteikti valdžią šeimininkauti Bažnyčioje.

Pats Kristus duoda prilyginimą apie išmintingąjį prievaizdą, atsakydamas į Petro klausimą ir lyg nurodydamas jo paties pareigas (Luk. 12, 42; Mat. 24, 45), ir apie neištikimą prievaizdą (Luk. 16, 1 s); iš tų Jo prilyginimų matyti, kokią valdžią turi nėsančiojo namie šeimininko turtui, ir kam turi duoti apyskaitą tas, kurs gavęs raktų valdžią, valdo namus.

Dabar: kokia valdžia ir kokio didumo yra suteikiama tam, kuris gauna raktus? — Tai pareina nuo to, kas raktus duoda ir nuo ko tie raktai yra: pareina nuo to, ar raktus įduoda pats aukščiausias valdovas ar jo valdinys, ar tie raktai yra namų, miesto ar valstybės.

Kristus yra aukščiausias Valdovas savo Bažnyčioj ir aukščiausias Raktininkas. „Jis turi Dovido raktą, Jis atrakina ir niekas neužrakina, užrakina ir niekas neatrakina" (Apr. 3, 7); Jis turi aukščiausią valdžią Dovido karalystėje, Mesijo karalystėje: „Jo viešpatavimas padėtas ant Jo peties" (Iz. 9, 6 — raktas jam ant peties, Iz. 22, 22); Jis turi „mirties ir pragaro raktus" (Apr. 1, 18), nes būdamas „atsikėlimu ir gyvybe" (Jon. 11, 25), Jis gali numarinti ar atgaivinti, išplėšti iš mirties ir pragaro valdžios ar joje palikti.

Ir štai, tas aukščiausias Valdovas, Kristus, duoda Petrui Dangaus Karalystės, savo Bažnyčios, raktus — ne Dangaus Karalystės dalies, bet visos, be jokio susiaurinimo. Petras, gavęs Dangaus Karalystės raktus,

gali užrakinti taip, kad niekas kitas neatrakintų; atidaryti taip, kad niekas kitas neuždarytų. Jis gali įleisti į Bažnyčią ką nori, arba neįleisti, atrakinti arba užrakinti nuo kitų taip, kad niekas be jo valios neprieitų prie visų turtų; — priveizdėti, teikti ir dalyti Kristaus turtus kitiems Kristaus Bažnyčios įnamiams, elgtis kaip savo ir Bažnyčios aukščiausiojo Valdovo Kristaus ištikimas prievaizdas ir Jo atpirkimo nuopelnų teikėjas, kurs tik vienam Kristui duos apyskaitą iš savo prižiūrėjimo, nes betarpiškai iš Jo gavo Dangaus Karalystės raktus.

Bet turėti tokia valdžia reiškia turėti visiška, neapspręsta, aukščiausia jurisdikcijos valdžia visai Kristaus Bažnyčiai. Tokią tat valdžią Kristus prižada Simonui Petrui.

13. „Ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje.

Čia Kristus pasinaudoja visai kitu, nauju vaizdu, kuriuo išreiškia, kokią valdžią Jis suteikia Petrui.

a) Prasmė. Žodžiai „surišti" ir „atrišti" (graikiškai: „deein" ir „lüein") Kristaus laikais rabinų buvo dažnai vartojami ta prasme, kad „surišti" reiškė „drausti", o „atrišti" — „leisti". Aiškindami atskirus įstatymo atsitikimus, jie pareikšdavo: tai yra „surišta", vadinas, uždrausta, — tai yra „atrišta", vadinas, leista; arba: rabbi Šamai tai suriša, rabbi Hillel tai atriša. Tokius išsireiškimus galima dažnai rasti talmudo daly, vadinamoj Mišna; joje surašyti aiškinimai ir nuomonės didžių ra-

binų, Hillel, Sameas, Gamaliel, Eliezer, Akiba, Jose ir kitų, kurie buvo garsūs pirm Kristaus, Kristui gyvenant ir vėliau. Kadangi tie išsireiškimai „surišti" ir „atrišti', dažnai buvo rabinų vartojami, tad jie buvo plačiai žinomi ir liaudžiai, kuri rabinų sprendimus turėdavo pildyti: „jie riša sunkias ir nepakeliamas naštas ir deda žmonėms ant pečių (Mat. 23, 4).

b) Žadama suteikti jurisdikcija. Sakydamas Petrui: „ką tu suriši..." ir t. t., Kristus prižada jam duoti tikrą jurisdikcijos valdžią. — Pirma, to reikalauja jau pati Kristaus kalbos eiga: Petras, Bažnyčios pamatas, turi jurisdikcijos Bažnyčiai palaikyti, stiprinti ir ginti; toliau, Petras, raktininkas, turi jurisdikcijos visiems Dievo namų gyventojams ir turtams valdyti; dabar turi sekti ne mažesnė galia, reiškiama žodžiais „surišti" ir „atrišti", būtent, jurisdikcijos galia kitu atžvilgiu. Antra, beveik tie patys žodžiai, sakomi visiems apaštalams (Mat. 18, 18), reiškia tikrą jurisdikcijos valdžią, nes ten aiškiai sakoma, kad Apaštalai gali net bausmes nusikaltusiems skirti, atskirdami juos nuo Bažnyčios („tebūnie jis tau kaip pagonis ir muitininkas"); — taigi, ir čia tokie pat žodžiai „surišti" ir „atrišti" jurisdikcijos valdžią turi reikšti. Trečia, Petrui duodamoji valdžia „surišti" ir „atrišti" tikrai riša, t. y. uždeda griežčiausią pareigą, nes ką Petras suriš, bus surišta ir danguje, vadinas, pats Dievas patvirtina ir suriša, ką Petras surišo. — Pagaliau, ketvirta, savaime aišku, čia nekalbama apie ryšius, kurie kūnus riša, bet apie mo-

ralinius ryšius, kurie žmonių valias riša; valios gi ryšiai tikra prasme yra trejopos rūšies: įstatymas kaltė, bausmė. Bet Petras visus ryšius gali surišti ir atrišti, nes jam sakoma: „ką" tiktai „suriši". Tad Petras gali surišti įstatymais, arba nuo jų atpalaiduoti, surišti ir atrišti kaltes, sulaikydamas arba atleisdamas jas, skirti bausmes arba jas atleisti. Tokia gi galia surišti ir atrišti vadinama jurisdikcijos galia. Vadinas, Petrui žadama jurisdikcijos valdžia.

c) Visuotinė valdžia. Ta teikiamoji Petrui valdžia yra visuotinė vietos ir kraštų atžvilgiu: „ką tu suriši" ne vien kurioj nors žemės daly, bet visoj „žemėje", be jokių ribų; visuotinė visų tikinčiųjų atžvilgiu, nes Petro valdžia visoj „žemėje" ne vietas riš, bet tikinčiuosius narius Kristaus Bažnyčios, kurios pamatas ir raktininkas yra Petras; — visuotinė dalykų atžvilgiu: „ką" tiktai „suriši" (graikiškai: „ho ean" — lotyniškai „quodcumque" — žymi visišką visuotinumą), vadinas, Petro valdžia apima visus daiktus, kurie tik yra susiję su Bažnyčios tikslu.

Taigi, Kristus įgalioja Petrą įstatymams leisti visiems Bažnyčios nariams, tuos įstatymus panaikinti, arba nuo jų dispensuoti. Petras gali Kristaus mokslą autoritetingai mokyti, aiškinti, nutarti, ir priešingus Kristui mokslus pasmerkti; Petras tai gali daryti visuose tikybiniuose dalykuose, kurie nesipriešina naturaliems ir pozityviems Dievo įstatymams; Petras gali ir turi rūpintis, kad tikintieji turėtų sveiką Kristaus mokslą ir

laikytųsi krikščioniškosios dorovės; nepaklusnius ir nusikaltusius jis gali teisti ir bausti, nes jis turi galios taip pat ir tuo būdu surišti arba atrišti. — Žodžiu, jis turi plačiausią valdžią įstatymams leisti, teisti ir vykdyti bei bausti pagal Bažnyčios tikslą.

d) Aukščiausia valdžia. Toji Petro valdžia yra aukščiausia ir visai nepareinanti nuo kitų žmonių valdžios, nes ji betarpiškai gauta nuo paties Kristaus, ir ką tiktai Petras suriša, tai yra „surišta", nors visi kiti norėtų atrišti, — ir ką Petras atrišo, tai yra „atrišta", nors visi kiti norėtų surišti. Nes ką Petras suriša, tai yra danguje paties Dievo surišta. Petro jurisdikcijos aktas yra taip tvirtas, kad jokia kita valdžia, išskyrus Dievą, jo panaikinti negali. Petro jurisdikcijos valdžia yra nepareinanti nuo jokios sukurtos valios.

Tad ir patys Apaštalai tai Petro valdžiai turi pasiduoti, nes Kristus jam sako: „ką" tiktai mano Bažnyčioj „suriši, bus surišta"; Apaštalai gi priklauso Kristaus Bažnyčiai, tad ir jie turi tai aukščiausiajai Petro valdžiai pasiduoti. O be to, juk Petras yra visos Kristaus Bažnyčios pamatas ir turi visos Dangaus Karalystės raktus; todel, kas tik priklauso Bažnyčiai, tą Petras gali surišti, būtent, visus tikinčiuosius ir Apaštalus.

14. Priekaištas.

Kristaus Bažnyčios priešai prikiša, kad Kristus tai, ką prižadėjo Petrui (Mat. 16, 19), taip pat prižadė-

jo visiems Apaštalams, sakydamas: „iš tikrųjų, sakau jums, ką tik jūs atrišite žemėje, bus atrišta ir danguje“ (Mat. 18, 18).

Bet tarp tų dviejų prižadėjimų yra didelis skirtumas. Vienam Petrui Kristus prižada: a) kad jis bus Bažnyčios pamatas, b) kad jis gaus Dangaus Karalystės raktus, c) kad jis gaus valdžią surišti ir atrišti. O tuo tarpu visiems Apaštalams Kristus žada suteikti tik valdžią „surišti ir atrišti“. Vadinas, Petras daug daugiau gauna, negu visi Apaštalai kartu. Tačiau ir ta valdžia „surišti ir atrišti“, kuri suteikiama kitiems Apaštalams, yra visai skirtinga nuo valdžios „surišti ir atrišti“, kuri suteikiama vienam Petrui. Nes vienam Petrui suteikiama aukščiausia raktų valdžia, būtent, jam duodami Dangaus Karalystės raktai, ir ta raktų valdžia yra nė nuo ko nepareinanti; kas tą valdžią turi, tas turi daug didesnę valdžią negu tas, kurs teturi valdžią „surišti ir atrišti“; valdžia „surišti ir atrišti“ gali būti pareinanti nuo kito vyresniojo valios; iš tikrųjų taip ir yra: valdžia „surišti ir atrišti“, kuri suteikiama visiems Apaštalams, yra aprėžta, nėra aukščiausia, ji yra pareinanti nuo Petro aukščiausios valdžios.

Iš tikrųjų. Juk valdžią „surišti ir atrišti“ Apaštalai tegavo drauge su Petru, ir gavo ją visi kartu, kaipo visos Apaštalų kolegijos nariai, bet negavo jos atskirai kiekvienas. Vadinas, kiti Apaštalai net visi kartu, nedalyvaujant Petrui, nieko negalėjo surišti ir atrišti, nes tą valdžią jie tegavo drauge su Petru. O

Petras ir be kitų Apaštalų galėjo surišti ir atrišti, nes tą valdžią jis gavo iš Kristaus ir pats vienas, atskirai nuo kitą Apaštalų. Vadinas, Petro valdžia „surišti ir atrišti“ buvo neaprėžta ta valdžia, kurią gavo visi Apaštalai kartu; o tuo tarpu visų kitų Apaštalų valdžia buvo aprėžta tąja valdžia, kurią Petras buvo gavęs pats vienas atskirai.

Mums nevalia kraipyti Kristaus minties: kokią valdžią Jis suteikė, tokią mes ir turime pripažinti. Kristus suteikė Petrui vienam atskirai valdžią „surišti ir atrišti“, ir ta jam suteiktoji valdžia buvo aukščiausia; kokią valdžią suteikė Petrui, tokią ir palieka — Kristus jos neatšaukia. Ir jei suteiktoji valdžia buvo aukščiausia, tai ji tokia ir palieka. Kitiems gi Apaštalams bepaliko aprėžtą valdžią, nes jie ją gavo visi drauge su Petru, kurs, be to, jau buvo gavęs aukščiausią valdžią. Tuo būdu ir visuotiniai Bažnyčios susirinkimai veikia: susirinkimas drauge su Popiežium turi aukščiausią valdžią ir gali spręsti visus tikybos ir dorovės dalykus bet vienas pats susirinkimas, be Popiežiaus, nieko negali, o Popiežius ir be susirinkimo turi aukščiausią valdžią.

Be to valdžia „surišti ir atrišti“ buvo Petrui žadėta po to, kai jau jis buvo paskirtas Bažnyčios pamatu ir aukščiausiuoju prievaizdu, vadinas, ir jam suteikiamoji valdžia „surišti ir atrišti“ buvo taip plati ir pilna, kaip ją išreiškia Bažnyčios pamato vaizdas ir visos „Dangaus Karalystės“ raktų valdžia, — tad ji tega-

lėjo būti aukščiausia valdžia; o kitiems Apaštalams suteiktoji valdžia savaime pasidaro aprėžta ir pareinanti nuo aukščiausios Petro valdžios.

Tad Petras ir kiti Apaštalai visi buvo lygūs apaštalystės atžvilgiu: Petras nebuvo didesnis Apaštalas, negu kiti. Bet jie buvo nelygūs Bažnyčios valdžios atžvilgiu, nes Apaštalai, steigdami bažnyčias, turėjo jas pavesti Petro valdžiai, kaipo vyriausiajam Valdytojui ir visos Kristaus Bažnyčios centrui.

* * *

16. Šventieji Bažnyčios Tėvai.

Kristaus žodžius, kuriuos mes čia svarstėm, šventieji Bažnyčios Tėvai aiškina taip pat, kaip mes čia išdėstėm. Ilga būtų tų Tėvų žodžius minėti. Pasitenkinsim tik keliais senesniais ir tais, kurių nuomonė turi didesnės svarbos.

Origenas († 254), kalbėdamas apie Petrą sako: „Įsižiūrėk į aną didįjį Bažnyčios pamatą ir tvirčiausią uolą, ant kurios Kristus įsteigė Bažnyčią..." (Hom. 5 in Exod. n. 4).

Tertulionas (160—222): „Ar nežinojo Petras, pavadintas statytinosios Bažnyčios uola, kad jis gavo Dangaus Karalystės raktus ir valdžią „surišti ir atrišti" danguje ir žemėje?" (De praescr. c. 22).

Šv. Ciprijonas (200—258): „Petras, ant kurio pastatytina buvo Bažnyčia" (epist. ad Florent. n. 8); ta prasme jis kalba labai daug kartų.

Šv. Efremas (306—373): „Simonai, mano mo-

kytini, aš tave paskyriau šventosios Bažnyčios pamatu, pirma pavadinau tave uola, nes tu laikysi visą mano pastatą; tu esi prižiūrėtojas tų, kurie stato man Bažnyčią žemėje“ ir t.t. (Serm. IV in. hebd. S.).

Šv. Gregorius Nazianzietis (329—389): „Matai, kaip jis (Petras) iš Kristaus mokytinių... pavadintas tampa uola ir savo tikėjimu gauna Bažnyčios pamatus“ (Or. 32, n. 18).

Šv. Gregorius Nisietis (335—394): Jis (Petras) „yra tvirčiausia uola, ant kurios Išganytojas įkūrė Bažnyčią“ (Or. 2 de S. Stephano).

Šv. Jonas Chrizostomas (344—407); anot jo, Petras yra: „Bažnyčios pamatas“ (In: Vidi Dom. hom. 4, n. 3), „tikėjimo ramstis“ (C. lud. et theat.), „anojo (Apaštalų) choro vedėjas, visų Apaštalų burna, anosios (Apaštalų) šeimos galva, viso (žemės) skritulio valdytojas, Bažnyčios pamatas, karštas Kristaus mylėtojas“ (Hom. in: Hoc. scitote). „Petras — Apaštalų choro kunigaikštis, pirmasis Bažnyčioj... Tas pats Petras, kai sakau Petrą, uolą vadinu — negriūvantį, nepajudinamą pamatą, didįjį Apaštalą, pirmąjį mokytinių, kurs buvo pirmas pašauktas ir pirmas paklausė“ (de poenit hom. 3, n. 4). „Del ko Kristus kraują praliejo? Kad atpirktų tas avis, kurias pavedė Petrui ir įpėdiniams“. (De Sacerd. 1. II n. 1). „Bažnyčios valdymą visame pasauly atidavė Petrui“ (Hom. de poenit. n. 2). „Petro valiai ir valdžiai pavedė visa“ (Hom. in S. Ignatium M.); ir daugybė kitų panašių vietų.

Cirilius Aleksandrietis († 444), aiškindamas Jon. 1, 42, sako: „Ir jau nebleidžia jam (Kristus) vadintis Simonu, jį jau nuo tada savo valdžiai kaipo savąjį palikdamas, bet atatinkamu palyginimu liepė jam nuo uolos vadintis Petru, ant kurio Jis manė įkurti savo Bažnyčią".

Šv. Jeronimas (342—420): „Petras Apaštalas, ant kurio Viešpats pastatė Bažnyčią" (Ep. 41. n. 2); „Kaip jis (Plato) filosofų kunigaikštis, panašiai Petras buvo Apaštalų kunigaikštis, ant kurio tvirtu statymu yra įkurta Viešpaties Bažnyčia" (Adv. Pel. l. 1, n. 14). „Bet sakysi, ant Petro yra pastatyta Bažnyčia: nors kitoj vietoj sakoma, kad ir ant visų Apašlalų statoma, ir visi dangaus karalystės raktus gavo, ir lygiai jais visais remiasi Bažnyčios tvirtumas, tačiau vis del to iš dvylikos vienas išrenkamas, kad, paskyrus vadą, būtų pašalinta proga suskilimams (schizmoms)" (Adv. Jovin. l. 1, n. 26).

Šv. Ambrozijus (333—397): „Tas yra Petras, kuriam pasakė: Tu — Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią. Tad kur Petras, ten Bažnyčia" (In. Ps. 40, n. 30). „Vadindamas jį (Petrą) uola, nurodė (Kristus) Bažnyčios pamatą" (De fide, L. 4. c. 5, n. 56). „Jam (gaidžiui) giedant, pati Bažnyčios uola (būtent Petras) kaltę apraudojo" (Hymn. ad Laudes Dom. pars autumn.).

Panašiai kalba daugybė kitų Bažnyčios Tėvų, kaip Eusebius Ces., Hipolitas, šv. Cirilius Jeruzalietis, šv.

Asterijus, šv. Epifanijus, šv. Optatas Mil., Afrates, šv. Hilarijus Piktavietis, šv. Leonas Didysis, ir kiti.

Visi Bažnyčios Tėvai ir rašytojai, paduodami literališką Kristaus žodžių aiškinimą, tikrina, kad Petras yra uola, ant kurios Kristus pastatė savo Bažnyčią. Bet šalia literališko aiškinimo kai kurie duoda ir morališką aiškinimą, būtent, kad kiekvienas žmogus turi tikėti taip, kaip Petras, ir kad tokiu būdu jis prisidės prie Kristaus Bažnyčios statymo; taip aiškina Origenas, sakydamas, kad, jei kas tiki taip, kaip Petras, tada ir Kristaus žodžiai, „kurie sulig Evangelijos raide yra pasakyti Petrui, savo dvasia dera kiekvienam, kurs tampa toks, koks buvo Petras“ (In Matth. tom. XII, n. 11). Panašiai, šalia literališko aiškinimo, pakartojo morališką aiškinimą šv. Ambrozijus (In Luc. l. VI, n. 98), šv. Augustinas (tranct. 124 in Joan.) ir keli kiti. Bet mes, norėdami sužinoti tikrąją Kristaus mintį, negalime remtis morališku arba pritaikomuoju Kristaus žodžių aiškumu; mes turime laikytis griežtai Kristaus žodžių. Todel, kur Kristus kalba apie įsteigimus, ten niekas negali remtis nė šventaisiais Tėvais, jei jie nepaduoda literališką aiškinimą, bet morališką.

Nemaža Bažnyčios Tėvų, aiškindami Kristaus žodžius (Mat. 16, 18), supranta ne vieną Petro asmenį, bet Petrą tikintį ir išpažįstantį Kristaus dievystę: Simonas Petras del to yra Bažnyčios pamatas, kad jis išpažino Kristaus dievystę; todel ir tolimesnė Tėvų išvada: Bažnyčia yra pastatyta ant Petro tikėjimo. Toks

aiškinimas, ne betarpiškas, bet tolesnis, nėra klaidingas: negalimas yra daiktas, kad Petras Bažnyčios pamatas, neišpažintų, neskelbtų ir negintų Kristaus tikėjimo, nes juk tai yra jo uždavinys; todel savaime suprantama, kad Bažnyčios pamatas yra ne Petras kūniškai imamas, bet Petras išpažįstąs tikėjimą. Ta prasme kalba, pav., šv. Ambrozijus: „Ne apie Petro kūną, bet apie jo tikėjimą yra pasakyta, kad mirties vartai jo nenugalės; išpažinimas nugalėjo pragarą... Bažnyčios pamatas turi būti stiprus prieš visas erezijas“ (De Incarn. cap. 5). Panašiai šv. Augustinas: „Petras išpažino Jį esant Dievo Sūnumi, ir tame išpažinime pavadintas yra uola, ant kurios turi būti pastatyta Bažnyčia“ (In Ps. 69, n. 4).

Bažnyčios Tėvai neretai kalba, kad Kristus arba visi Apaštalai yra Bažnyčios pamatas (Palgk. 1 Kor. 3, 11; 10, 4; — Efez. 2, 19—20; Apr. 21, 14). Taip iš tikrųjų ir turi būti; apie tai mes jau kalbėjom. Bet iš to nieku būdu neišeina, kad Petras nebūtų Bažnyčios pamatas ta prasme, kuria Kristus jį pamatu skyrė. Šventieji Tėvai Petro primato neneigia, bet, priešingai, jie kuo aiškiausiai pripažįsta, kad Petras ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, yra Kristaus skirti visos Bažnyčios valdytojais; apie tai dar mes pakalbėsime. Tad tuščios yra Bažnyčios priešų pastangos iš Bažnyčios Tėvų įrodyti, kad nei Petras nei jo įpėdiniai negavę iš Kristaus jokios ypatingos valdžios visai Bažnyčiai valdyti. Bažnyčios Tėvų manymas įrodo katalikišką tiesą.

Taip pat nieko priešingo Petro primatui negalima išvesti iš to fakto, kad Apaštalai ginčijosi, kas iš jų bus pirmasis, nei iš Kristaus atsakymo į jų ginčus (Mat. 18, 1; Mork. 9, 33; Luk. 9, 46; 22, 24). Kai kurių dalykų, kuriuos Kristus Apaštalams daug kalbėjo, o ypač apie Mesijo pobudį, Apaštalai ne iš karto aiškiai suprato, bet palengvėl, Kristui iš naujo pakartojant ir aiškinant (Luk. 9, 44—45; 18, 31—34; Jon. 20, 9 . Taip ir su Petro primatu įvyko. Tačiau, matyt, Apaštalai tiek suprato, kad vienas iš jų bus pirmasis (Mat. 20, 20—28; Mork. 10, 35—45), ir todel kartkartėmis pradeda ginčus del pirmenybės.

Kristus, juos mokydamas, nė kiek neneigia, kad vienas iš jų bus pirmasis: kitaip nė ginčai del pirmenybės nebūtų pasikartoję; bet, norėdamas iš savo mokytinių sielų pašalinti nelemtus garbės ir valdžios geismus, ragina juos sekti Jo paties pavyzdžiu ir draudžia jiems išdidų valdymo būdą, jei jie kurią nors valdžią turės. Pasaulio karaliai ir valdovai valdo išdidžiai ir valdovų būdu, ir už tai dar jie vadinami geradariais: „Jus gi ne taip; bet kurs tarp jūsų yra didžiausias, tepasidaro kaip mažiausias, ir kas yra viršininkas, tebūnie kaip tarnas". Toliau Kristus nurodo savo pavyzdžiu, kaip valdžia turi būti vykdoma: „Jus vadinate mane Mokytoju ir Viešpačiu, ir gerai sakote, nes aš esu" (Jon. 13, 13); tačiau aš taip elgiuos, „kaip tas, kurs tarnauja" (Luk. 22, 27; Mork. 10, 45; Mat. 20, 28). — Kaip matyti, Kristus ne tik neneigia, kad vienas iš Apaštalų bus pirmasis ir viršininkas, bet tiesiog mėklina, kad taip bus; nes kitaip kam Jis būtų nustatęs jų viršininkui valdymo būdą, jei niekas iš jų nebūtų turėjęs būti viršininku?

Petras brolių stiprintojas.

„Viešpats dar kalbėjo: Simonai, Simonai! štai šetonas reikalavo jūsų, kad persijotų jus, kaip kviečius; bet aš prašiau už tavę, kad tu nenustotumei tikėjimo;

todel tu, kada nors grįžęs, stiprink savo brolius" (Luk. 22, 31—32)[1])

1. Šiais žodžiais vienas Petras gauna iš Kristaus uždavinį stiprinti savo brolius bendruose ir sunkiuose tikėjimo pavojuose ir juos daryti nenugalimus. Bet toks Petro uždavinys reikalauja tikro autoritetingo primato. Tad tie Kristaus žodžiai patvirtina Kristaus prižadėijmą suteikti Petrui primatą.

2. Apaštalai ką tik buvo kėlę ginčus del pirmenybės (Luk. 22, 24), ir Kristus jiems nurodė būdą, kaip viršininkas turi savo valdžią vykdyti. Dabar Kristus tiesiog nurodo, kad tas viršininkas bus Simonas Petras. Įsižiūrėkime į Kristaus žodžių prasmę.

a) Kristus įsako Petrui stiprinti savo brolius ir juos daryti nenugalimus, būtent, tikėjimo atžvilgiu; Kristaus įsakymas yra aiškus: „stiprink savo brolius".

b) Bendrą visiems „broliams" pavojų Kristus nurodo, sakydamas: „štai, šetonas reikalavo jūsų", vadinas, ne kurio nors vieno, bet visų. O tas pavojus yra tikrai didelis; tai parodo visų pirma pats Kristaus kalbėjimo būdas: „Simonai, Simonai!" — du kartu pakartojamas Simono Petro vardas; toliau: „šetonas reikalavo jūsų", t. y. velnias, pragaro galybė, „pragaro vartai" stengėsi pagriebti jus sau; paskui vartojamas vaizdas, kurs nurodo pavojaus didumą: „kad persijotų jus, kaip

[1]) Iš šių Kristaus žodžių nemanome daryti atskiro argumento Petro primatui įrodyti, nors kai kurie šiuo tekstu tam tikslui naudojasi; tenkinamės parodę, kad šitie Kristaus žodžiai patvirtina primato prižadėjimą, kurį Kristus pareiškė pas Matą 16, 18.

kviečius“, vadinas, Apaštalai turės kęsti didelį judinimą, t. y. smarkias pagundas, kuriomis velnias norės juos prie atkritimo privesti; pagaliau, pavojus jiems yra taip didelis, kad pats Kristus meldėsi, kad Petras nepraradstų tikėjimo, ir Petrui, sutvirtintam Jo malda, liepia stiprinti kitus. Čia taip pat pasirodo, kad tas pavojus gręsė Apaštalų tikėjimui

c) Vienam Petrui pavedamas uždavinys stiprinti kitus, nes tai Kristus aiškiai sako: „tu, kada nors grįžęs, stiprink savo brolius“. Niekas čia negali apsirikti, kad Kristus kalba vienam Simonui Petrui, pakartodamas jo vardą, ir sakydamas vienam Petrui: „aš prašiau už tave, kad tu nenustotumei tikėjimo...“ „Tas“, būtent, Simonas Petras, Jam atsakė...“ seka Petro užtikrinimas, kad jis esąs pasiryžęs eiti su Kristumi į kalėjimą ir mirti. Už Simoną Petrą Kristus meldėsi ypatingu būdu, kad jis, Jo dieviška malda sustiprintas, pajėgtų išlaikyti tikėjimą ir stiprinti savo brolius.

d) Žodžiais „savo brolius“ artimiausiai yra suprantami kiti Apaštalai, kaip matyti iš žodžių: „šetonas reikalavo jūsų“; pranešdamas pavojų, Kristus prižadėjo jiems atatinkamą pagalbą. Evangelijoj labai dažnai Apaštalai vadinami „broliais“: „Visi jūs broliai“ (Mat. 23, 8; palgk. Mat. 28, 10; Jon. 20, 17; 2 Petr. 3, 15). Taip pat ir čia Apaštalai pavadinti „broliais“.

Tačiau tolesne prasme žodžiu „broliai“ suprantami visi tikintieji į Kristų. Nes visų pirma Apaštalus ne kaipo atskirus žmones šetonas norėjo persijoti, bet kai-

po Apaštalus ir tikinčiųjų ganytojus, ir tuo būdu, juos persijodamas, norėjo visą Bažnyčią naikinti ir griauti; nes jis žinojo, kad ganytojų nupuolimas yra visos Kristaus kaimenės nupuolimas. Todel Petras, stiprindamas Apaštalus, tuo pačiu stiprino ir visą Bažnyčią. Apaštalai buvo Dievo namų pamatai; Petras, juos stiprindamas, stiprina visus namus. Toliau, jei kam pavedama ganytojų globa, tuo pačiu jam pavedama ir kaimenės globa. Be to, Kristaus žodžiai, kuriais Jis praneša apie pavojų, liečia ne vien pavojų, kuris grėsė Apaštalams tą pačią naktį, kada Kristus buvo žydų suimtas, bet Jo žodžiai yra bendri ir liečia kiekvieną tikėjimo pavojų; taip pat bendri yra Kristaus žodžiai, kuriais Jis pasako, kad Jis meldės už Petrą, ir kuriais Jis paveda Petrui stiprinti brolius; vadinas Kristaus žodžiai galima imti plačia prasme: už Petrą meldėsi Kristus, kad Petras galėtų stiprinti visą Jo Bažnyčią. Pagaliau, Kristaus žodžiai „kada nors“ (graikiškai „poté“) sako apie neaprėžtą laiką, ne būtinai „dabar“, bet kada nors ateity. — Del tų visų priežasčių Kristaus žodžiu „broliai“ suprantame ne tik Apaštalus, bet tolesne prasme taip pat visus tikinčiuosius. Todel ir šv. Augustinas sako apie Petrą: „Ir tikrai jis mus stiprino savo apaštalavimu, kentėjimais, laiškais“ (in Luk. 22, 31). Be abejo, Kristaus žodžiai liečia ir tos nakties pavojų, bet taip pat ir tolesnį laiką, kada Kristus nebebus regimai su Apaštalais; ir Kristaus malda už Petrą ypač tam laikui buvo sėkminga, kada jau

galutinai įkurta Kristaus Bažnyčia, kurioj Petras vietoj Kristaus turės stiprinti savo brolius.

Tokia Kristaus žodžių prasmė yra nepareinanti nuo to, kaip aiškinamas žodis „grįžęs“; kai kurie tą žodį suprato Petro „atsivertimą iš Kristaus išsigynimo nuodėmės prie Dievo“; kiti—aiškino prasme „vėl“, „iš naujo“; kiti — ta prasme: kreipdamasis į brolius, stiprink juos; dar kiti — grįžęs į sielos romumą, nusiraminęs; pagaliau, dar kiti — grąžindamas prie Dievo, stiprink savo brolius. Vis tiek kaip tas žodis „grįžęs“ būtų aiškinamas, kiti Kristaus žodžiai yra aiškūs ta prasme, kurią minėjom.

3. T a s a i P e t r o u ž d a v i n y s, s t i p r i n t i b r o l i u s, r e i k a l a u j a t i k r o s a u t o r i t e t i n g o s p i r m e n y b ė s.

a) Tai išeina iš Kristaus kalbos sąryšio. Mokytinių tarpe kilo ginčai, „kas jų rodosi didžiausias“ (24 eilutė); Kristus į tuos ginčus atsako, kad reikia vengti ambicijos arba geismo viešpatauti, ir nurodo, kad tas, kurs iš jų tarpo bus viršininkas, turi laikytis nusižeminimo: „Jūs gi ne taip; bet kurs tarp jūsų y r a d i d ž i a u s i a s (graikiškai „o meidzon“ — su artikliu, ir todel reikšmė = tas didžiausias, didžiausiasis), tepasidaro kaip mažiausias, ir kas yra viršininkas (graikiškai „o egumenos“—vadas), tebūnie kaip tarnas“ (26 eilutė). Toliau savo pavyzdžiu nurodo, koks turi būti to viršininko būdas. Kad Apaštalai nesijaustų kaip ir apvilti, kad jie, nepaisydami vargų del Mesijo karalystės, bus ne vienodi viršininkai; Kristus gražučiu vaizdu nurodo jiems būsimą atlyginimą danguje už jų darbus ir vargus, pakeltus del Jo Bažnyčios. O čia žemėje,

vis delto jiems primena, kad jie turės viršininką, sakydamas: „Simonai, Simonai“ ir tt. Toks yra Kristaus minties sąryšys. Jei tokio sąryšio nebūtų, tada Kristus tuos žodžius „Simonai“ ir tt. būtų visai netikėtai įterpęs į savo kalbą. Bet jei toks sąryšys yra, išeina, kad Petras yra tikra prasme viršininkas broliams stiprinti.

b) Žodis „stiprinti“ (graikiškas „steridzein“) šv. Rašte tėra sakomas apie tuos asmenis, kurie turi tikrą autoritetą ir valdžią. Vyresnieji tikrai stiprina. Jei tat Petrui pavedama stiprinti brolius, jis turi turėti didesnį autoritetą negu kiti.

c) Šitie Luko užrašyti Kristaus žodžiai tėra išplėtimas žodžių, kuriuos Kristus jau buvo pasakęs Petrui, būtent, žodžių, užrašytų Mato 16, 18.

Mato liudijimu, Kristus išreiškia, kad pragaro vartai užpuldinės Bažnyčią; Luko liudijimu, išreiškia, kad pragaro šetonas rengia didelį pavojų Apaštalų ir tikinčiųjų tikėjimui. Ten Uolos vaizdu, Kristus išreiškė būsimąjį Petro tvirtumą; čia, išreikšdamas, kur ypatingai glūdi Petro stiprumas, Viešpats nurodo niekad nenykstantį Petro tikėjimą. Ten Kristus padarė Petrą savo Bažnyčios pamatine uola; čia, suteikdamas Petrui brolių stiprintojo uždavinį, išaiškina, ką tas Bažnyčios pamatas ypačiai turi daryti. Net abiejų tekstų žodžiuose yra didelio panašumo: ten — „Tu—K r i s t u s“ — „T u —Petras“; čia — meldžiantis Kristus, „a š prašiau už tave, t u stiprink“; ten — „Simonai, Jonos sūnau“, o čia — „Simonai, Simonai“; ten kalbama apie stiprų pa-

matą, o čia — apie stiprinimą. Todel Teofilaktas, sekdamas pirmųjų amžių Tėvais, aiškina: „Tos (vietos) prasmė yra šitokia: kadangi tave (Petrą) laikau mokytinių kunigaikščiu, po to, kai tu, manęs išsigynęs, verksi ir atgailą padarysi, stiprink kitus. Nes tai (daryti) dera tau, kuris po manęs esi Bažnyčios uola ir tvirtuma" (Enarr. in Ev. Lucae, MG. 123, 1073). Šv. Ambrozijus, aiškindamas tą vietą sako: „Po to, kai Petras buvo velnio gundytas, jis paskiriamas Bažnyčios viršininku" (In. Ps. 43, n. 4).

d) Iš paties Petro uždavinio seka, kad jis gauna iš Kristaus autoritetingą valdžią. Jei Petras neturėtų tikros valdžios, tad kaip jis galėtų tikra prasme stiprinti kitus Apaštalus ir tikinčiuosius? Jei jis nebūtų turėjęs tikros valdžios juos autoritetingai mokyti, raginti, įsakyti, barti, bausti, prižiūrėti Kristaus kaimenę, drausti tikėjimo priešus ir iš visų reikalauti, kad visi kaipo gyvenimo taisyklės laikytųsi to tikėjimo, kurio jis pats laikėsi, tada jis nebūtų galėjęs išpildyti Kristaus įsakymo: stiprink savo brolius. O juk tam, kad jis tą uždavinį išpildytų, Kristus, Dievo Sūnus, ypatingai už jį ir meldėsi. Tad Kristus, įsakydamas Petrui stiprinti savo brolius, ir melsdamos tam, kad jis galėtų tą uždavinį tinkamai atlikti, parodo mums, kad Petras turi ant kitų Apaštalų ir tikinčiųjų tikrą valdžią.

Be jau minėtųjų Bažnyčios Tėvų, Teofilakto ir šv. Ambrozijaus, taip pat ir kiti Tėvai aiškina Kristaus žodžius ta prasme, kuria mes čia išdėstėm. Užtenka pa-

minėti bent kelis: šv. Leonas Didysis (Serm. 83, 3); Teodoretas (Haeret. fab. comp. V, 28): šv. Jonas Chrizostomas (In Acta Apost. hom. 3, 3) ir kiti.

Nuo primato prižadėjimo lig jo suteikimo.

Tiek pirma, tiek ir po primato prižadėjimo randame Evangelijoj daug įvykių ir žodžių, kurie liudija, kad Kristus teikia Petrui ypatingų privilegijų, kurių neturi kiti Apaštalai. Jei Kristus nebūtų ketinęs paskirti Petrą visų Apaštalų ir visos savo Bažnyčios galva, tie įvykiai ir žodžiai būtų nesuprantami.

Kristus padaro Petrą, mokesčio atžvilgiu, sau pačiam lygų (Mat. 17, 23—26). Tikrai sakant, Kristus yra laisvas nuo mokesčio, — taip pat ir Petras, Jo vietininkas· „sūnūs yra laisvi“ nuo mokesčio. Ir tas Kristaus su Petru vienodumas tuoj būna pavirtinamas ir nuvaizduojamas stebuklu. Petras, Kristaus vardu, meta į jūrą meškerę ir, kaip buvo Kristaus žadėta, randa mokesčio pinigą už save ir už Kristų („ėmęs jį duok jiems už mane ir už save“). Apaštalai, kad ir neaiškiai, tuoj ima spėti to įvykio reikšmę ir klausinėja vienas kito: „Kas gi tat didžiausias Dangaus Karalystėje“ (Mat. 18, 1)? Ar tik ne Petras? Šalindamas pavydą ir papiktinimą, Kristus pamoko Apaštalus nusižeminimo ir nurodo papiktinimo baisumą.

Daugiausia Petrui Kristus teikia tokių pamokymų, kurie būsimam Bažnyčios valdytojui turėjo didžios reikšmės. Petro klausiamas, Kristus moko apie žydų

papročius (Mat. 15, 15 - 20), ragina būti nuolaidžiam ir kantriam, (Mat. 18, 21—22), moko ir aiškina apie tikėjimą (Mork. 11, 21), apie aukščiausiojo prievaizdo ištikimumą, teisingumą ir nesavumą, nes jis už tas dorybes turi laukti žadėtojo atlyginimo arba gresiamos bausmės (Luk. 12, 41). Taip pat teikdamas pamokymą apie evangeliškus patarimus ir prižadėdamas suteikti valdžią dvylikai Izraėlio giminių teisti, Kristus kreipiasi į Petrą, o per jį į kitus Apaštalus (Mat. 19, 27; Mork. 10, 28; Luk. 18, 28 —30). Kristus, keturių Apaštalų klausiamas (jų tarpe Petras užima pirmąją vietą) išpranašauja didžios reikšmės pranašystę apie Jeruzalės ir pasaulio galą; (Mork. 13, 3). Jokiam kitam Apaštalui. Kristus nedavė tiek pamokymų, kiek davė Petrui.

Iš Petro Viešpats reikalauja ypatingai gyvo tikėjimo (Mat. 14, 31: „Žmogau, menko tikėjimo, kam abejojai?“) ir ypatingai karštos meilės [Jon. 21, 15: „Jonos sūnau, Simonai, ar myli mane labiau, kaip šitie (kiti Apaštalai)?]. Su nepaprastu griežtumu baudžia Petrą, kai jis parodo pasaulišką nusistatymą (Mat. 16, 23: „Eik už manęs, šetone; tu man papiktinimas, nes tu nemėgsti tai, kas Dievo, bet kas žmonių“!) Petras iš savo pusės atatiko dieviškojo savo Mokytojo sumanymus ir rūpesčius. Jis daugiau, nekaip kiti, pasižymi savo tikėjimu: jis pirmas aiškiai pažino taip didžią Kristaus dievystės paslaptį ir išpažino ją atvirai (Mat. 16, 16; Luk. 9, 20; Mork. 8, 29); taip pat tvirtai išpažino jis savo tikėjimą į nuostabią Eucharistijos paslaptį

(Jon. 6, 69—70). Savo meilę jis parodė pasitaikius įvairioms progoms. Du kartu šoko jis iš laivo į jūrą, kad greičiau pas savo Mokytoją nueitų (Mat. 14, 29; Jon. 21, 7). Kai priešai atėjo Kristaus sugauti, jis tuoj kerta savo kalaviju pirmąjį pasitaikiusį priešą (Jon. 18,10). Jo meilė Jėzui, Viešpaties persimainymo metu ant Taboro, įdėjo jam į lūpas žodžius: „Viešpatie, mums čia gera būti“ (Mat. 17, 4). Kitu atveju jis išpažino: „Viešpatie, aš esu pasiryžęs eiti su Tavim į kalėjimą ir mirti“ (Luk. 22, 33; Jon. 13, 37); „nors man reiktų ir mirti draug su Tavim, aš Tavęs neišsiginsiu“ (Mat. 26, 35; Mork. 14, 31); „jei visi Tavim pasipiktintų, aš niekuomet nepasipiktinsiu“ (Mat. 26, 33; Mork. 14, 29). Tie jo bent kiek išdidūs žodžiai rodo mums jo meilės didumą. Vėliau jis kalbės su didesniu nusižeminimu: „Viešpatie, Tu visa žinai; Tu žinai, kad aš Tave myliu“ (Jon. 21, 17).

Viešpaties kančios metu visi Apaštalai Jį paliko. Bet Viešpačiui niekas taip giliai nebuvo skaudu, kaip tai, jog ir Petras pasirodė čia silpnas. Jis buvo Apaštalų galva, jų parama ir išrinktas Bažnyčios pamatu. Visi keturi evangelistai plačiai pasakoja, kaip Jėzus Petro nusidėjimą iš anksto pranešė ir kaip paskui jis iš tikro Viešpaties išsigynė (Mat. 26, 33—35, 58—75; Mork. 14, 29—31, 54—72; Luk. 22, 33—34, 54—62; Jon. 13, 36—38, 18, 15—27). Atsidėjimas, su kuriuo visi evangelistai tą Petro silpnumą nupasakoja, aiškiai rodo, kokios reikšmės Petras kitų Apaštalų akyse turėjo. Kokį skausmą padarė Viešpačiui to Apaštalo nusidėjimas, ga-

lime matyti iš to, kad Jis tiesiog tą savo kančios aplinkybę du kartu visai aiškiai išpranašavo: vieną kartą paskutinės vakarienės salėje (Luk., Jon.), antrą kartą kelyje į Alyvų kalną (Mat., Mork.). Ypatingas skausmas, surengtas Viešpačiui, rodo ypatingai aukštą to Apaštalo postovį.

Per keturias dešimtis dienų, kai Kristus, atsikėlęs iš numirusių, dar gyveno žemėje, Petrui vėl teikiama ypatingų pažymėjimų. Jam pirmam turi būti duota žinia apie Kristaus prisikėlimą: „Pasakykite Jo mokytiniams ir Petrui" (Mork. 16, 7). Petras pirmas iš mokytinių prisikėlimo rytą eina prie kapo, ir viską įsakmiai apžiūrėjęs įsitikino tame, kas įvyko (Luk. 24, 12; Jon. 20, 2—10). Tiesa, prie kapo eina ir Jonas su Petru, ir dėl savo jaunystės greitumo jis net pirma nueina pas kapą, ne kaip Petras; bet jis neina į kapą tol, kol atėjęs Petras viską pamatys; Petras atėjęs tuoj pirmas viską ištiria. Tada jau ir Jonas įeina, įsižiūri į viską ir tiki (Jon. 20, 3—10). Atsikėlęs Kristus, prieš pasirodydamas visai Apaštalų kolegijai, pasirodo vienam Petrui (Luk. 24, 34; 1 Kor. 15, 5). Tuo būdu Petras aiškiai yra nurodomas žymiausiu Kristaus prisikėlimo liudininku, t. y. kaipo aukščiausiu žmonijos mokytoju ir visų Apaštalų galva. Po savo prisikėlimo iš numirusių, kiek Evangelijos pasakoja, Kristus tepadarė vieną stebuklą, neskaitant Jo stebuklingų pasirodymų. O tą vieną stebuklą Jis padarė per Petrą ir dėl Petro, norėdamas patvirtinti ir atvaizduoti jo uždavinį,

būtent, kad jis yra vyriausias „žmonių žvejotojas“ ir Apaštalų galva. Ta žvejonė yra apsti (Jon. 21, 1—14). Su tuo simbolišku stebuklu yra susijęs kitas faktas: Kristus galutinai suteikia Petrui primato valdžią. Toliau Kristus pažymi Petrą tuo, kad jam nupranašauja jo mirtį ir jo garbingą kankininkystę (Jon. 21, 18—19). Tiesa, Kristus pranešė ir tai, kokia mirtimi mirs Jonas, būtent, kad jis mirs naturalia mirtimi; bet Jonas gavo tą pranašavimą tik pareinamai nuo Petro ir jam tarpininkaujant (Jon. 21, 20—23).

Patys evangelistai, rašydami Evangelijas, visur duoda Petrui pirmenybę. Nėra jokio pasakojimo, kur Petras turėtų antraeilę vietą. Petras visados minimas pirmojoj vietoj. Šv. Matas stačiai vadina Petrą „pirmuoju“. Petras nebuvo pirmasis nei pašaukimu, nei amžiumi, ir jis tegalėjo būti pavadintas pirmuoju del to, kad jis buvo visų Apaštalų galva ir vadas. Todel šv. Matas ir sako: „Dvylikos gi Apaštalų šitie vardai: pirmasis Simonas, kurs vadinasi Petras“ ir t. t. (Mat. 10, 2). Arba vėl evangelistai žymi Petrą atskirai nuo kitų Apaštalų, nemaišydami jo su jais: „Simonas ir tie, kurie su juo buvo“ (Mork. 1, 36; 16, 7; Luk. 8, 45; 9, 32). Visa tai būtų neišaiškinama, jei Petras nebūtų visų Apaštalų galva ir vadas.

Kristus suteikė Petrui aukščiausią jurisdikcijos primatą.

Mes buvom suskirstę kelią, kuriuo Petro primatas įrodomas, šitokiu būdu: Kristus jurisdikcijos primatą betarpiškai ir tiesiog Petrui: a) prižadėjo, b) suteikė, c) Petras primatą bei aukščiausią jurisdikciją vykdė ir kiti Apaštalai bei tikintieji Petrą ją turint pripažino (Palgk. 39 pusl.). Išdėstę įrodymą, kad Kristus Petrui primatą prižadėjo, dabar imamės antrojo dalyko: Kristus suteikė Petrui primatą.

Kadangi Kristus buvo prižadėjęs suteikti Petrui aukščiausią jurisdikcijos valdžią, arba primatą, visai Bažnyčiai, tai Jis tą savo prižadėjimą ir išpildė, nes Jis yra ištikimas savo žodžiams ir prižadėjimams.

Primato suteikimą nupasakoja šv. Jono Evangelija: „Jėzus tarė Simonui Petrui: „Jonos sūnau, Simonai ar myli mane labiau, kaip šitie?“ Jis Jam atsakė: „Taip, Viešpatie, Tu žinai, kad aš Tave myliu“. Jis jam tarė: „Ganyk mano avinėlius“. Jis vėl jo klausė: „Jono sūnau, Simonai, ar myli mane?“ Jis Jam atsakė: „Taip, Viešpatie, Tu žinai, kad aš myliu Tave“. Jis jam tarė: „Ganyk mano avis“. Jis klausė jį trečią kartą: „Jono sūnau, Simonai, ar myli mane?“ Petras nuliūdo, kad Jis jo trečią kartą klausė: „Ar myli mane?“ ir Jam atsakė: „Viešpatie, Tu visa žinai; Tu žinai, kad aš Tave myliu“. Jis jam tarė: „Ganyk mano avis“ (Jon. 21, 15—17).

1. Kristaus žodžių artimesnės aplinkybės. Aplinkybės nepaprastos ir didingos. Atsikėlęs iš numirusių, Kristus ne kartą jau buvo Apaštalams pasirodęs ir suteikęs jiems įgaliojimų bei paskutinių pamokymų apie Jo Karalystę (Jon. 20, 23; Luk. 24, 44—49; Apd. 1, 3). Dabar Apaštalai laukė Jį pasirodant Galilėjoje, kaip buvo žadėta. Pasirodo Kristus anksti rytą, kada Apaštalai žvejojo. Įvyksta gausios žvejonės stebuklas, kurs lyg vaizduote vaizduoja Petrą aukščiausiu žmonių žvejotoju (Jon. 21, 1—11). Po stebuklingos žvejos Kristus surengia savo Apaštalams valgymą. Nepastovi jūra, kur Apaštalai gaudė žuvis, buvo tarytum vaizdas šio pasaulio, kuriame jie apaštalaus; o ant pastovaus amžinybės kranto, kurį vaizduoja gražus pajūris, rytmetinės saulės apšviestas ir blizgančios rasos išpuoštas, prirengtas Apaštalams už jų apaštalavimą kitoks valgis — dangaus atlyginimas. Bet dabar Apaštalams lieka sunkus darbas. Jie turi eiti į pasaulį, kurti Jo Karalystę, ganyti Jo avis. Tačiau jie ne visi lygūs ganytojai. Kristus paskiria Petrą aukščiausiu visos Bažnyčios ganytoju, liepdamas jam ganyti Jo avis ir avinėlius. Įvykį pabaigia reikšminga pranašystė, kurioje Kristus praneša Petrui, visos Jo kaimenės ganytojui, kad jis, eidamas aukščiausio ganytojo uždavinį, numirs del Kristaus garbinga kankinio mirtimi (Jon. 21, 18—19). Su šita pranašyste susijus ir antra pranašystė, kuri liečia mylimąjį mokytinį Joną; tačiau, ši antroji pranašystė tenka Jonui tik tarpininkaujant

Petrui. Tuo simbolingu būdu išreiškiama, kad visi Apaštalai, ir net mylimasis Kristaus mokytinis, pareina nuo Petro, kurio valdžiai jie pavedami (Jon. 21, 20—23). — Tokie didingi Kristaus žodžių, kuriais Jis suteikia primatą (Jon. 21, 15—17), rėmai atatinka didžią jų reikšmę, kuri juose slepiasi ir kurią pripažino visa bažnytinė tradicija.

2. Kristaus žodžiai: „ganyk mano avinėlius — ganyk mano avis" sakomi Kristaus tiesiog ir betarpiškai vienam Simonui Petrui. — Iš kur tai matyt?

a) Tai aišku iš pačių Evangelijos žodžių, nes rašoma: „Jėzus tarė Simonui Petrui", ne kam kitam.

b) Pats Kristus trimis atvejais kartoja Simono vardą, net ir jo tėvo vardą: „Jonos sūnau, Simonai"; taip jį Kristus vadino ir tada, kai jam pažadėjo primatą suteikti (Mat. 16, 17).

c) Kristus išskiria Petrą iš kitų Apaštalų, nes Jis klausdamas sako: „ar myli mane labiau, kaip šitie?" — ir tam vienam, kurs išpažįsta mylįs, atsako „ganyk". Iš to taip pat aišku, kad Petras jokiu būdu neatstovauja kitiems Apaštalams, bet pats už save vieną kalba; nes kaip šiuo atveju būtų galima kitiems Apaštalams atstovauti? — kiekvienas iš jų turėtų mylėti Kristų daugiau, negu kiti.

d) Kristus, nė kiek nepakeisdamas savo kalbos, tęsia toliau: „kai buvai jaunesnis"... (Jon. 21, 18) — čia tie žodžiai sakomi Simonui Petrui ir apie Simoną Petrą, nes kalbama apie jo mirtį; tad ir pirmesnieji žo-

džiai „ganyk“ jam vienam tesakomi. Ir nieku būdu Petras kitų Apaštalų neatstovauja, nes juk mirtyje kitų neatstovaujama. Vadinas, tie žodžiai „ganyk“ sakomi betarpiškai ir tiesiog vienam Simonui Petrui. Toks yra literališkas žodžių suderinimas.

3. Kristaus žodžiais: „ganyk mano avinėlius — ganyk mano avis“ — įsakoma ganyti visus Kristaus tikinčiuosius, neišskiriant nė Apaštalų.

a) Kada šv. Rašte kalbama apie avis arba kaimenę ir nėra jokio apsprendimo pridėta, tada suprantama ne kuri nors kaimenės dalis, bet visa kaimenė. Senajame Įstatyme avimis, arba kaimene, ne kartą vadinama visa Dievo išrinktoji tauta (Jer. 23, 1—4; Ezech. 34 sk.); taip pat ir Naujajame Įstatyme, kai kalbama apie avis, arba kaimenę, suprantama visa tikinčiųjų bendrija, visa Kristaus avidė, nebent esti pažymėta, kad tai tėra tikinčiųjų dalis. — Kristus gi nepasakė Petrui: ganyk mano kai kurias avis, bet pasakė bendrai „ganyk mano avis“, — vadinas, visas Jo avis.

b) Kristus įsako Petrui ganyti visas avis, kurios yra Jo: „ganyk mano avis“. Bet kas tik tiki į Kristų tikru tikėjimu, tas yra Kristaus avis, vadinas, visi tikintieji be išimties pavedami Petrui ganyti. — Kristus yra visų tikinčiųjų aukščiausias Ganytojas: „Aš gerasis Ganytojas. Gerasis Ganytojas duoda savo gyvybę už savo avis... aš pažįstu savąsias, ir manosios pažįsta mane... Aš turiu ir kitų avių, kurios ne iš šitos avi-

dės; man reikia ir jos atvesti; jos klausys mano balso, ir taip bus viena avidė ir vienas Ganytojas... Bet jūs netikite, nes nesate iš mano avių tarpo. Mano avys klauso mano balso; aš jas pažįstu, ir jos seka mane. Aš joms duodu amžinąjį gyvenimą, ir jos nepražus per amžius; niekas neišplėš jų iš mano rankos" (Jon. 10, 11—28). Visas tas savąsias avis Kristus paveda Petrui ganyti. Nesudaro išimties nė nusidėjėliai, nes ir jie yra Kristaus avys, — o be to, Petras nežinotų, kurie priklauso Viešpaties kaimenei, o kurie ne.

Tad ir patys Apaštalai, nors jie galėjo ganyti Kristaus kaimenės dalį, arba taip nepaprastu Bažnyčios kūrimosi metu, gavę n e p a p r a s t ą ganymo valdžią, galėjo rūpintis visa Kristaus kaimene, tačiau ir jie tegalėjo ganyti avis pareinamai nuo Petro valdžios. Tikinčiųjų atžvilgiu Apaštalai yra tikri ganytojai, tačiau Kristaus atžvilgiu jie yra Jo avys, — todel ir jie pavesti Petro globai.

4. Žodžiais „ganyk mano avinėlius—ganyk mano avis" Petras Kristaus skiriamas t i k r u visos Kristaus kaimenės g a n y t o j u.

a) Įsakoma Petrui g a n y t i avis, vadinas, pagal Kristaus žodžius, Petras tampa Kristaus kaimenės g a n y t o j u t i k r a p r a s m e.

b) Kristaus žodžiai „ganyk mano avis" negali kitos prasmės turėti, kaip tik tą, kad Petras skiriamas ganytoju tikra prasme.

Kai kurie Bažnyčios priešininkai mano, kad tais žodžiais

Kristus tik sugrąžinęs Petrui Apaštalo orumą, kurį jis savo išsigynimu buvęs praradęs. — Tačiau, (prileidus, kad Apaštalai buvo tikrais Apaštalais ne tik nuo to laiko, kada jie autentiškai ir galutinai buvo pasiųsti, bet jau nuo to laiko, kada jie buvo Apaštalais rengtis pakviesti) Evangelijos nieku būdu nenurodo, kad Petras savo išsigynimu Apaštalo orumą būtų praradęs. Tai viena.— Antra, juk nuodėme bei nusikaltimu dar neprarandama valdžia: kitaip juk ir pasauliniai viršininkai, ministeriai ir karaliai, savo nusidėjimu turėtų savo valdžią prarasti,—bet to niekas nepripažįsta, nebent eretikas Wickliefas. — Pagaliau, trečia, Kristus jau ne kartą po atsikėlimo iš numirusių buvo susitikęs su Petru, ir Petrui nuodėmė jau buvo atleista: vienam Petrui, be to, pirmų pirmiausia, atskirai pasirodė (Luk. 24, 34; 1 Kor. 15, 5), ir Petras, kartu su kitais Apaštalais, gavo iš Kristaus apaštališką įgaliojimą nuodėmes atleisti (Jon. 20, 19—23), — vadinas, šią valandą Kristaus žodžiai „ganyk mano avis“ negali reikšti: aš tau grąžinu Apaštalo orumą.

c) Žodžiai „ganyk mano avis“ nėra tik raginimas ganyti, bet įsakymas ir įgaliojimas.

Nes, pirma, kad ir ragindamas Kristus sakytų: „ganyk mano avis“, tačiau tuo savo raginimu parodytų, kad Petro pareiga yra ganyti,—tad jis ir yra tikras ganytojas.—Antra, Kristus sako absoliučiai ir įsakomai: „ganyk“; kai Kristus sako raupsuotajam: „būk nesuteptas“ (Mat. 8, 3), arba siunčiamiems Apaštalams: „eidami skelbkite ir sakykite...“ (Mat. 10, 7), tai Jo žodžiai suteikia galios ir įpareigoja; — taip ir dabar: Kristus, sakydamas: „ganyk“, suteikia Petrui galios ir įpareigoja ganyti. — Pagaliau, juk ir paprastoje mūsų kalboje taip dedasi: jei karalius sakytų kuriam nors savo valdiniui: „eik, valdyk tokią ir tokią provinciją“,—kiekvienas suprastų, kad tasai žmogus tikrai yra skiriamas provincijos valdytoju.

Tad Petras skiriamas ganytoju tikra prasme.

5. Petras skiriamas aukščiausiu ganytoju.

a) Kristus skiria Petrą ganytoju, atlygindamas jam už tai, kad jis Jį myli labiau, negu kiti; bet jei Petras tebūtų skiriamas tokiu pat ganytoju, kaip ir kiti Apaštalai, Kristus jokio atlyginimo Petrui už jo didesnę meilę nebūtų suteikęs, — vadinas, Kristaus žodžiai suteikia Petrui ko nors daugiau, negu kiti Apaštalai turėjo.

b) Kaip jau matėme, vienam Petrui įsakoma ganyti, ir jam vienam įsakoma visa Kristaus kaimenė ganyti. Bet ganyti visa Kristaus kaimenė, nė Apaštalų neišskyrus, reiškia aukščiausiu ganytoju būti.

6. Petras, gaudamas paskyrimą būti aukščiausiu visos Bažnyčios ganytoju, gauna iš Kristaus aukščiausią jurisdikcijos valdžią visai Kristaus Bažnyčiai.

a) Petras liepiamas ganyti,—o ganyti žmones šventame Rašte, tikrąja šio žodžio prasme, reiškia juos valdyti. Tad jau pats Kristaus išsireiškimas „ganyk" užtenkamai mėklina, kad Petrui suteikiama tikra jurisdikcijos valdžia.

Senovėje karaliai ne kartą buvo vadinami ganytojais (Cirus, Is. 44, 28; netikę karaliai, Jer. 23; 2 s). Pasauliniai rašytojai karalius vadina tautų ganytojais (graikiškai „poiménes laon"), tuo pavadinimu Homeras daugybę kartų žymi karalių Agamemnoną (Palgk. Ilias 2, 243; 4, 413 ir k.). Pats Dievas, aukščiausias žmonių valdovas, vadinamas ganytoju; pats Kristus, nupranašautas ganytoju (Ezech. 34, 23), pats save taip vadina (Jon. 10, 11 s), ir Apaštalų taip pat vadinamas (Žyd. 13, 20; 1 Petr. 2, 25). — Ganyti dažnai vartojama griežta prasme valdyti, — pav., karaliui Dovidui sakoma: „Tu ganysi mano tautą Izraelių ir tu būsi Izraeliaus vadas" (2 Kar. 5, 2). — Bet jei „ganytojas" ir „ganyti"

sakoma apie karalius, kurie turi tikrą jurisdikcijos valdžią, del ko tokios pat prasmės tie žodžiai negalėtų turėti ir čia, mūsų tekste, kada kalbama apie Kristaus kaimenės ganymą?

b) Toks yra Petro uždavinys visos Kristaus kaimenės atžvilgiu, koks yra uždavinys ganytojo avių atžvilgiu, nes Kristaus žodžiai „ganyk mano avis“ tą patį reiškia, ką ir „kokios yra aukščiausiojo ganytojo teisės ir pareigos visų avių atžvilgiu, tokias teises ir pareigas tu turi vykdyti visos Bažnyčios atžvilgiu“. — O aukščiausiojo ganytojo teisės ir pareigos kaimenės atžvilgiu yra ne tik tos, kad jis jai sveiko ganyklų maisto parūpintų, bet apskritai jis turi avimis rūpintis, vesti jas į sveikas ganyklas ir parvesti, jas saugoti ir valdyti, ginti jas nuo vilkų, sergančias globoti, pražuvusių ieškoti, reikale, nepaklusnias bausti. — Bet visų tokių teisių ir pareigų galėjimas vykdyti visos Kristaus kaimenės atžvilgiu reiškia turėti tikrą ir visišką jurisdikcijos valdžią visai Kristaus Bažnyčiai.

c) Gero ganytojo pareigas nupiešė pats Kristus, kalbėdamas apie save (Jon. 10, 11—28). Kristaus avių pareiga yra „klausyti“ ganytojo „balso“ ir juo „sekti“ (Jon. 10, 27). — Bet Kristaus kaimenė tuomet tegali turėti pareigos klausyti savo ganytojo, kai šis turi jai tikros jurisdikcijos valdžios. — Tad Petrui suteikiama tokia valdžia, kad tikintieji turi pareigos jo klausyti, — vadinas, suteikiama jam tikra jurisdikcijos valdžia.

d) Ganytojiška Petro valdžia, gaunama iš Kristaus, yra paties Kristaus ganytojiškosios valdžios dalis. Kri-

stus, dieviškasis Ganytojas, atiduodamas Petrui ganyti savo avis, paskiria Petrą savo ganytojavimo vietininku. — Bet Kristaus ganytojiškoji valdžia buvo aukščiausia, tikra jurisdikcijos valdžia; tad ir Jį pavaduojančio, Petro, yra tikra jurisdikcijos valdžia, ir tai aukščiausioji.

Tad Petras, aukščiausias visos Kristaus Bažnyčios ganytojas, turi **aukščiausią jurisdikcijos valdžią visai Bažnyčiai.**

* * *

Tokia prasme suprato ir aiškino šiuos Kristaus žodžius (Jon. 21, 15—17) Bažnyčios Tėvai ir rašytojai, kada tik laikosi griežtai literališko aiškinimo ir nevartoja Kristaus žodžių pritaikomąja prasme (sensu accommodatitio). Pavyzdžiui paminėsime jų bent porą. — Origenas: „Kada Petrui buvo suteikiama aukščiausioji valdžia avims ganyti ir kada ant jo, kaip ant uolos, buvo kuriama Bažnyčia, nebuvo iš jo reikalaujama kitos dorybės išpažinimo, kaip tiktai meilės" (In ep. ad Rom. L. 5, n. 10). — Šv. Ciprijonas: „Petras, kuriam Viešpats pavedė savo avis ganyti ir globoti, ant kurio pastatė ir įkūrė Bažnyčią, sakės neturįs aukso ar sidabro" (De hab. virg. 10).

Būtų galima paimti daugybę kitų Tėvų: Chrizostomą, Kirilą Jeruzalietį, Teodoretą, Efremą, Ambrozijų, Augustiną ir k. Visur, jei tik Kristaus žodžiai aiškinama literaline prasme, Bažnyčios Tėvai tikrina, kad Petrui pavedama aukščiausia Ganytojo valdžia.

Petras vykdo aukščiausią jurisdikcijos valdžią visoje Bažnyčioje.

Išdėsčius, kad Kristus jurisdikcijos primatą a) prižadėjo ir b) suteikė, belieka mums išdėstyti, kad c) Petras aukščiausią jurisdikciją praktikoje vykdė, o kiti Apaštalai bei tikintieji savo elgesiu pripažino, kad Petras iš tikro turi aukščiausią valdžią visai Bažnyčiai. Tad mes suglaustai šį paskutinįjį dalyką ir dėstome, nurodydami įvairius įvykius.

Kristui įžengus į dangų, Petras tikrai pradeda vykdyti savo aukščiausiąją valdžią, kurią Kristus jam buvo suteikęs. Kiti Apaštalai taip pat buvo gavę iš Kristaus paskirų nepaprastų Bažnyčios reikalams dovanų, kurios baigės su jų mirtimi. Kitiems turint tokių dovanų ir nepaprastų įgaliojimų, rodos, nė reikalo nebuvo, kad aukščiausioji Petro valdžia kaip nors pasireikštų jau nuo pat pradžios, jiems dar tebegyvenant. Vis del to Petro ir Apaštalų pasielgimai rodo, kad Petras iš tikrųjų yra visų Apaštalų vadas ir galva.

Dar prieš šventąją Dvasią atsiunčiant, Petras našlaičiais palikusiųjų Apaštalų tarpe pasirodo lyg naujas šeimininkas, Kristaus vietoje: jis rūpinasi Apaštalų skaičiumi, jis nustato rinkimus, kad Apaštalų skaičius būtų papildytas — būtų išrinktas naujas Apaštalas vieton išdaviko Judo. „Petras atsikėlęs brolių tarpe“ (Apd. 1, 15). „Jam buvo pavesta Kristaus kaimenė“, sako šv.

Chrizostomas, aiškindamas tuos šv. Rašto žodžius, „ir kaipo pirmasis bendrijoj jis pirmas ir kalbėti pradeda (In Act. Ap. hom. 3, 1).

Sekminių dieną, kada šventoji Dvasia nužengė ant tikinčiųjų, Petras, kaipo Bažnyčios galva, oficialiai pradeda pirmas Evangeliją skelbti, kalba į miną ir atverčia tris tūkstančius klausytojų (Apd. 2). Ir kol Apaštalai buvo Jeruzalėj, kiekvienu svarbiausiu atsitikimu pasirodo aikštėn Petro pirmenybė.

Petras, gavęs ypatingą apreiškimą, pirmas oficialiai pradeda priimti stabmeldžius į Bažnyčią: priima į Bažnyčią šimtininką Kornelijų ir pareiškia kitiems Dievo nutarimą, kad stabmeldžiai turi būti priimami į Bažnyčią (Apd. 10 ir 11 sk.). Vadinas, Petras pirmas priima į Bažnyčią žydus ir stabmeldžius.

Pirmame bažnytiniam Apaštalų susirinkime Jeruzalėj vėl pirmas kalba Petras: jis išdėsto pagrindus, del ko krikščionys perėję iš stabmeldžių neturi laikytis žydų papročių, paskelbia dogmą, kad Kristaus malonė išgano ir tikėjimas apvalo tikinčiųjų širdis (Apd. 15, 12, 9), ir pareiškia nuomonę, ko krikščionys, atsivertę iš stabmeldžių, turi laikytis Jam prakalbėjus, visi priešininkai nutilo, — nes autoritetas prakalbėjo, — ir visi Apaštalai palaiko jo nuomonę.

Apskritai, šv. Lukas pirmoje Apaštalų darbų dvylikoje skyrių visur iškelia aikštėn šv. Petro primatą. Daug Petro kalbų Lukas plačiai atpasakoja (Apd. 2, 14 s; 3, 12 s; 4, 8 s; 10, 14 s; 11, 4 s), o kitų Apa-

štalų prakalbas vos pamini. Tai rodo ypatingą reikšmę ir autoritetą, kurs buvo pripažįstamas Petro žodžiams. — Jei Petras veikia drauge su kitais Apaštalais, jis visuomet, kaipo visų galva, kalba (Apd. 2, 14; 4, 8) arba prabyla sprendžiamuose dalykuose (Apd. 15, 7). Jis pirmas vykdo bažnytinį teismą Ananijui ir Sapyrai, ir jo ištarmę Dievas patvirtina stebuklu (Apd. 5). Jis savo autoritetu pasmerkia pirmąjį eretiką (Apd. 8, 20).

Petras rūpinas visa Bažnyčia ir Apaštalų kolegija: jis gina Apaštalus nuo priekaištų, kad jų pasielgimas esąs netvarkingas (Apd. 2, 14), arba kad jie esą neklusnūs (Apd. 5, 29) arba nerimto gyvenimo (Apd. 2, 14). — Jis lanko visas kitų Apaštalų įkurtąsias bažnyčias (Apd. 9, 32) ir griežtai gina Bažnyčios laisvę nuo pasaulinės valdžios neteisėtinių pasikėsinimų (Apd. 5, 29).

Kai Erodas, norėdamas parodyti žydams ypatingą savo malonę, liepė įmesti į kalėjimą Petrą, tikinčiųjų galvą (Apd. 12, 3), tada visa Bačnyčia meldžiasi už pirmąjį savo Popiežių, kurs buvo kalėjime (Apd. 12, 5). — Petras pirmas padaro stebuklą Bažnyčios mokslui, o ypač Kristaus dievystei patvirtinti (Apd. 3, 6); ir bendrai, iš visų Apaštalų Petras visų labiausiai pasižymėjo stebuklų dovana (Apd. 9, 16; 5, 15 ir k.).

Nors Jonas buvo Kristaus mylimasis mokytinis, nors Jokūbas buvo Kristaus giminaitis, ir abudu gaudavo iš Kristaus nepaprastų malonių, tačiau ne jie, tik Petras visur yra statomas pirmoje vietoje. Jeruzalėj

vyskupu buvo Jokūbas; Jeruzalės susirinkime, rodos, jam ir priderėjo turėti pirmaujančią rolę. Bet ne: pirmauja Petras, kurs pirmas kalba ir kalba sprendžiamai; o jau po jo kalba Jokūbas, patvirtindamas Petro žodžius (Apd. 15).

Tie ir kiti faktai, jei patys vieni ir neįrodo Petro primato, tačiau jie stipriai tvirtina tą tiesą, kad Kristus tikrai suteikė Petrui tikrą jurisdikcijos primatą.

Lukas, kurs surašė Apaštalų darbus, buvo šv. Povilo palydovas ir ištikimas jo mokytinis. Jei tat Lukas taip aiškiai iškelia aikštėn Petro primatą, suprantama, kad ir pats Povilas pripažino Petro primatą ir jį skelbė kitiems. Savo laiškuose ne kartą jis pabrėžia ypatingą Petro autoritetą. Išvardydamas Apaštalus, visuomet Petrą padeda pirmoj vietoj (1 Kor. 1, 12; 3, 22; 9, 5; 15, 5—8). Vienintelė išimtis tėra, kai Povilas, kalbėdamas, kuriuos Apaštalus jis Jeruzalėj matė, pirmoj vietoj padeda Jokūbą, nes jis buvo Jeruzalės vyskupu, ir todel visados buvo Jeruzalėj, o kiti Apaštalai ne visuomet tebūdavo. Iš tų, ne visuomet gyvenančiųjų Jeruzalėj Apaštalų, Povilas pirmoj vietoj mini Petrą, o jau paskui Joną (Gal. 2, 9). Kitose vietose Povilas mini Petrą pirm Jokūbo.

Povilas pasakoja, kad jis po trejų nuo savo atsivertimo metų nukeliavęs į Jeruzalę (Gal. 1, 18—19) pamatyti Petro, kurs tada buvo pas Jokūbą. Del ko jis ėjo pamatyti Petro, o ne Jokūbo? Matyt, del to, kad Petras, o ne Jokūbas, buvo Apaštalų galva, su kuriuo

jis norėjo susitarti del savo būsimojo apaštalavimo. Graikų kalboj, kuria Povilas rašė, vietoj „pamatyti" pavartota reikšmingas žodis „historesai" — įsižiūrėti; todel šv. Chrizostomas sako: „atėjo įsižiūrėti į Petrą, kaip kad yra sakoma, kada lankoma dideli ir garsūs miestai, kada norima juos pažinti. Jis manė, kad yra reikalo į tokį vyrą įsižiūrėti... Jis sakos, ne del kito kurio Apaštalo atėjęs, tik del jo vieno" (In Gal. 1, 18).

Gindamas savo autoritetą prieš galatiečius, Povilas lygina save su Petru (Gal. 2, 7—8), kad ir jis, kaip Petras, betarpiškai yra Dievo pašauktas ir turi tokį pat Apaštalavimo poaukštį ir uždavinį, kurį tačiau vykdo pareinamai nuo Petro. Norėdamas, kiek galima, stipriau paremti savo mokslą apie žydų papročius, Povilas nurodo, kad ir pats Petras del šio dalyko yra tokios pat nuomonės, kaip ir jis (Gal. 2, 12). Tas ramstymasis Petro autoritetu būtų beprasmiškas, jei Petras nebūtų visų pripažintas Apaštalų galva.

Kai Petras Antiochijoj, nenorėdamas erzinti krikščionių, perėjusių iš žydų, laikinai vėl buvo pradėjęs laikytis žydų papročio nevalgyti su krikščionimis, buvusiais stabmeldžiais, tokio jo pasielgimo įtaka, kaip pasakoja Povilas, buvo taip didelė, kad tuoj kiti žydai krikščionys, net ir Povilo bendradarbis, Barnabas, paliko Povilą ir pradėjo sekti šv. Petro pasielgimu (Gal. 2, 13). Iš to aiškiai matyti, kokios didelės įtakos Petras turėjo visų akyse: net jo pasielgimą kiti priima savo gyvenimo taisyklė. To nebūtų galėję būti, jei Pe-

tras nebūtų turėjęs jokios pirmenybės Apaštalų tarpe.

Tiesa, tas Petro pasielgimas su žydžiuojančiais pasirodė Povilui esąs netikęs ir todel Povilas jį įspėjo, kad jis netinkamai elgiasi: „pasipriešinau jam į akis, nes jis buvo peiktinas“ (Gal. 2, 11; prasmė = ten esančiam Petrui visų akivaizdoje pasipriešinau, nes...)! Kai kurie del to daro priekaištą, kad Povilas nepripažinęs Petro primato. Bet tas jų priekaištas yra nelemtas: nes juk ir valdiniai tam tikrais atsitikimais ir tam tikrose sąlygose gali savo vyresniuosius įspėti, kai jie netinkamai elgiasi, — ir taip nekartą katalikų Bažnyčioj yra daroma. Pavyzdžiu tebūnie šv. Bernardas: nors jis pripažino Popiežius esant Kristaus vietininkus, tačiau nesigailì jiems savo papeikimų, kada jų pasielgimas atrodo jam peiktinas. Šv. Ciprijonas ir šv. Augustinas stebisi nusižeminimu Petro, kurs taip kantriai prisiima „savo valdinio“ įspėjimą. O ir pats šv. Povilas pabrėžia tą savo pasielgimą kaip žymų įvykį, kurį tik nepaprastos sąlygos galinčios pateisinti.

Protestantai, remdamies tuo, kad Apaštalų darbuose 8, 14 rašoma: „Buvę Jeruzalėje Apaštalai, išgirdę, kad Samarija priėmusi Dievo žodį, siuntė pas juos Petrą ir Joną“. Apaštalai negalėję siųsti vyresniojo. Jei Petras buvo siunčiamas Apaštalų, vadinas, jis neturėjęs jokios aukštesnės valdžios, negu kiti Apaštalai. — Bet juk siunčiamasis ne būtinai turi būti žemesnis už tą, kuris jį siunčia. Galima siųsti ką nors įsakymu, arba prašymu ir patarimu, kad jis kur nueitų. Tuo

antruoju būdu ir vaikai gali „siųsti“ savo tėvą. Izraėlėnai siuntė savo vyriausiąjį kunigą, Pinėą, pas Rubeno ir Gado sūnus, be abejo, ne įsakydami jam, nes visa tauta aukščiausiojo kunigo turėdavo klausyti. Apaštalai drauge su Petru, sudarė Apaštalų kolegiją; jos galva buvo Petras. Kiti Apaštalai, kaipo jo bendradarbiai galėjo patarti Petrui, kad jis eitų į Samariją naujatikių sutvirtinti; vadinas, jie tik patarė Petrui ten vykti.

Petro primato tvermė.

1. Jau per dagelį šimtmečių prieš Kristų Dievo siųstieji pranašai skelbė, kad atėjęs Mesijas įkurs Dievo Karalystę, kuriai priklausys visos žemės tautos ir savo tvermės atžvilgiu neturės galo. Danielius, paminėjęs keturias pasaulines valstybes, kurios bus pirm Mesijo Karalystės, vaizduoja paties Mesijo Karalystę didingais bruožais ir skelbia ją būsiant amžiną: „Anų gi karalysčių dienose prikels Dievas dangaus Karalystę, kuri nesugrius per amžius, ir jos karaliavimas nebus atiduotas kitai tautai; ji sugriaus ir sunaikins visas tąsias (seniau buvusias) karalystes, ir ji pati tvers amžinai“ (Dan. 2, 44 s). „Karalystė ir valdžia ir Karalystės didumas, kuris bus po visu dangumi, bus duotas Aukščiausiojo švetųjų tautai; jos (Karalystės) karaliavimas yra amžinas, ir visi karaliai tarnaus jai ir klausys jos“ (Dan. 7, 27). Taip kalbama apie Karalystę, kurią Mesijas įkurs žemėje, nes

jos tvermė lyginama su kitų žemės valstybių tverme.

Apie Mesijo sostą Dievas kalba: „Aš padarysiu, kad Jo palikuonys pasiliktų per amžių amžius ir Jo sostas taip ilgai, kaip dangaus dienos... Jo sostas bus kaip saulė mano akivaizdoje ir kaip mėnulis sutvirtintas per amžius (Ps. 88, 30—38). „Jo viešpatavimas dauginsis, ir ramybei nebus galo; Jis sėdės Dovido soste ir jo Karalystėje, kad ją sustiprintų ir paremtų teismu ir teisybe nuo dabar ir per amžius: kareivijų Viešpaties uolumas tai padarys" (Iz. 9, 7). — Tad skelbiama, kad Mesijo Karalystė absoliučia ir sėkminga Dievo valia tvers iki pasaulio galo.

Pakeitus Senojo Įstatymo sinagogą, Kristaus Bažnyčia bus įkurta kaipo išganymo priemonė, skiriama laikams - nuo Mesijo atėjimo iki pasaulio pabaigos. „Paskučiausiose dienose bus prirengtas Viešpaties namų kalnas ant kalnų viršūnės; jis bus išaukštintas ant kauburių, ir į jį plauks visos tautos. Daug tautų eis ir sakys: „Ateikite ir ženkime aukštyn į Viešpaties kalną ir į Jokūbo Dievo namus; jis mokys mus savo kelių, ir mes vaikščiosime jo takais; nes iš Ciono išeis įstatymas ir Viešpaties žodis iš Jeruzalės" (Iz. 2, 2 s). Dievo namai, į kuriuos plauks tautos, yra Kristaus Bažnyčia, o paskučiausios dienos — yra laikotarpis nuo Mesijo iki pasaulio pabaigos. — Tad Kristaus „karaliavimui nebus galo" (Luk. 1, 33): Jis karaliaus per amžių amžius savo įkurtoje Karalystėje.

Vadinas, nė Jo Karalystė, Jo įkurtoji Bažnyčia, neturės pabaigos.

2. Prieš tą amžinąją Kristaus Karalystę kyla „tamsybių galybė“ (Luk. 22, 53), „pragaro vartai“ (Mat. 16, 18). Ten gyvena nupuolusieji angelai, piktosios dvasios (2 Petr. 2, 4) ir „tamsybių kunigaikščiai“ (Efez. 6, 12). Didingais bruožais vaizduoja tą pragaro kovą prieš Kristaus Bažnyčią šv. Jono Apreiškimas (Apr. 11, 15—19; 12 ir 13 sk.). Tačiau „pragaro vartai“ nenugalės jos (Mat. 16, 18)[1]). Bet kova trauksis iki pasaulio galo. „Jis (Kristus) turi karaliauti, kol padės visus savo neprietelius po savo kojomis... Paskui bus galas... Kai Jis bus panaikinęs visą (velnio) vyriausybę, valdžią ir galybę..., paskučiausioji neprietelė bus panaikinta mirtis“ (velnio viešpatavimo įrankis), ir tada Jis atiduos „Karalystę Dievui ir Tėvui..., kad Dievas būtų visa visame“ (1 Kor. 15, 24—28), ir tada jau galutinai liks per amžius viena triumfuojančioji Bažnyčia danguje (Apr. 21, 2 ss).

3. Del ko Kristaus Bažnyčia niekuomet nebus nugalėta? — Del to, kad ji, Kristaus prižadėjimu, pa-

[1]) Kai kurie nori manyti, kad „pragaro vartai“ reiškią tiek, kiek ir „mirties galybė“, nes Hades, pragaras, reiškiąs mirtį. — Tokiu atveju Kristaus žodžių prasmė pasiliekanti tokia pat, nes „velnias turi mirties valdžią“ (Žyd. 2, 14), kuria jis puola Bažnyčią. O jei kas panorėtų manyti, kad pati mirtis esanti toji kovojanti su Bažnyčia galybė, dar ir tada Kristaus žodžiai reikštų, kad nė didžiausia galybė, būtent, mirtis, kuri visa, kas gyva, naikina, nepajėgtų Bažnyčios nugalėti. — Tačiau toks teksto aiškinimas neatatinka šv. Rašto mintį: šv. Rašte mirtis, kaipo mirtis, nėra kovojanti prieš Kristaus Karalystę, bet labai dažnai sakoma, kad piktosios pragaro dvasios kovojančios prieš ją.

statyta ant tokio pamato, kurs, stiprinamas paties Kristaus, pirmiausiojo kiekvienos dvasinės statybos pamato, turės tokio tvirtumo, kad visam pastatui, visai Dievo Bažnyčiai suteiks vienumo ir nepajudinamo tvirtumo. Pamatas tvirtas, ir namai tvirti; — namai stovi, kol pamatas laiko. Bažnyčia nebus pragaro nugalėta del to, kad ji pastatyta ant tvirto pamato. Tokia jau yra pamato prigimtis — jis teikia namas tvirtumo. Tokiu pamatu Bažnyčioje yra Petro primatas. Kadangi Kristaus Bažnyčia turi tverti iki pasaulio pabaigos, tai ir jos pamatas, Petro primatas, turi visuomet Bažnyčioje pasilikti. Mat, pamatas yra pastovus daiktas: pamatas tveria, kad namas stovėtų. Griūvant pamatui, ir namai griūva. Tad mes ir turime atsižvelgti į tai, ko Kristus norėjo, įsteigdamas primatą.

4. A r g u m e n t a i: Kristus norėjo, kad aukščiausioji jurisdikcijos valdžia, kurią Jis suteikė Petrui, visuomet pasiliktų Bažnyčioje. Vadinas, Kristaus sumanymu, Petras turėjo turėti įpėdinius, kurie iš jo aukščiausiąją jurisdikcijos valdžią paveldėtų. Kad tokia buvo mūsų Atpirkėjo valia, tad matyti iš Jo žodžių, kuriais Jis suteikė Petrui primatą.

a) Petras, Kristaus vadinamas u o l a, arba p a m a t u, iš kurio Bažnyčia turi gauti savo v i e n u m ą ir t v i r t u m ą prieš pragaro vartus. Bet v i e n u m a s ir t v i r t u m a s v i s u o m e t Bažnyčiai reikalingas, kad ji galėtų sėkmingai savo uždavinį vykdyti ir pragaro puolimams atsispirti, nes pragaras v i s u o m e t prieš Bažnyčią

kovos. Todel Bažnyčia visuomet turi stovėti ant tvirto pamato, — o juk, prašalinus pamatą, dingsta namų vienumas ir tvirtumas, ir namai savaime turi griūti,—o čia dar pragaro puolimai prieš juos atkreipti; nėsant visuomet tvirtam pamatui, Bažnyčia būtų pragaro nugalėta. Tad, Kristaus sumanymu, Petro uždavinys, būti Bažnyčios pamatu, teikiančiu visai Bažnyčiai vienumą ir tvirtumą, arba primatas, Kristaus Petrui suteiktas, visuomet turėjo pasilikti Bažnyčioje, kol tik Kristaus Bažnyčia bus žemėje. — Kadangi Petras turėjo mirti, o Kristaus Bažnyčia, kuri tvirto pamato visuomet reikalinga, turėjo tverti iki pasaulio pabaigos, tad kas nors kitas turėjo užimti Petro vietą ir, kaipo jo įpėdinis, būti Bažnyčios pamatu jo vietoje. Vadinas, Kristaus sumanymu, Petras turėjo turėti įpėdinius, kurie paveldėtų iš jo aukščiausios jurisdikcijos valdžią, arba primatą.

b) Kristus suteikė Petrui, aukščiausiajam Bažnyčios valdytojui, Dangaus Karalystės raktus ir aukščiausią valdžią „atrišti ir surišti“ visais moraliniais ryšiais, kurie, pagal Bažnyčios tikslą, Bažnyčios narių valias gali rišti,—kitaip sakant, Petras gavo visai Bažnyčiai aukščiausią valdžią: priimti į Bažnyčią narius, dalyti tikintiesiems dvasinių Bažnyčios gėrybių, valdyti juos pagal įstatymus. Tuo būdu Kristus norėjo atidaryti Dangaus Karalystę ir teikti išganymo gėrybių visoms tautoms ir visoms būsimoms kartoms. — Bet tas Kristaus tikslas būtų nepasiektas, jei kartu su

Petro mirtimi būtų dingusi ir ana aukščiausioji valdžia kuri buvo Petrui suteikta.

c) Petras, aukščiausias ganytojas, gavo iš Kristaus aukščiausią valdžią ir pareigą Kristaus avinėlius ir avis ganyti. Savaime suprantama, kad tol turi trauktis ganytojo valdžia ir pareiga, kol bus avių ir avidė. O juk ne vien Petrui gyvenant, bet iki pasaulio galo Kristus turės žemėje avidę ir turės avių, kurios reikia ganyti. Apie jas Kristus kalbėjo: „Aš guldau gyvybę už savo avis. Aš turiu ir kitų avių, kurios ne iš šitos avidės (ne iš žydų tautos); man reikia ir jos atvesti; jos klausys mano balso, ir taip bus viena avidė ir vienas ganytojas“ (Jon. 10, 15—16); o juk Kristus guldė gyvybę ne vien už tąsias avis, kurios Jam priklausė, Jam pačiam ir Petrui gyviems tebėsant, bet už visas visų laikų avis, kurios tik bus iki pasaulio pabaigos, ir jas visas pavedė Petrui. Todel ir aukščiausioji ganytojo valdžia, kuri buvo suteikta Petrui, turėjo pasilikti Bažnyčioje iki pasaulio galo. Vadinas, Petras, aukščiausias Kristaus avių ganytojas, turėjo turėti įpėdinius, kol bus Kristaus avių žemėje.

d) Petrui pavesta stiprinti savo brolius arba visus tikinčiuosius (Luk. 22, 32). O juk ne vien Petrui gyvenant tikintieji buvo reikalingi stiprinimo, bet ir visuomet, kol bus tikinčiųjų pasaulyje. Todel Petras turėjo turėti įpėdinius, kurie, paveldėję iš jo valdžią, galėtų stiprinti savo brolius arba tikinčiuosius.

e) Kristus, įsteigdamas regimą Bažnyčią, paskyrė

Petrą būti regima jos galva. Bet, ir Petrui mirus, Bažnyčia yra regimas kūnas, ir todel turi turėti regimą galvą, arba Petro įpėdinius. Net senovės izraėlėnų sinagoga, kuri buvo Bažnyčios šešėlis, Dievo skyrimu, turėjo vieną savo aukščiausiąjį kunigą, kuris jungė tikėjimo vienybėn visus Izraėliaus sūnus, — juo labiau vieną aukščiausiąjį valdytoją turi turėti Kristaus Bažnyčia.

5. Ir šventųjų Bažnyčios Tėvų manymu, Kristus įsteigė Petro primatą, kuris turėjo visuomet pasilikti Bažnyčioje,—nes primatas, jų manymu, įsteigtas Bažnyčios vienybei palaikyti, ir Bažnyčia turės tvirtumo visuomet del to, kad ji ant uolos pastatyta. Kai kurių Bažnyčios Tėvų manymus jau suminėjome; kiti Tėvai skelbia, kad Romos Vyskupas paveldėjęs iš Petro aukščiausiąją valdžią visai Bažnyčiai, ir tuo būdu pripažįsta, kad Kristus įsteigęs Petro primatą nuolat esantį Bažnyčioje. Jų manymus netrukus pamatysime.— Tad yra tikriausia, kad Petro primatas yra Kristaus įsteigtas iki tol, kol Kristaus Bažnyčia bus žemėje, ir jis sudaro Bažnyčios išorinės formos esminę dalį. Todel gražiai pasakė šv. Leonas Didysis († 461): „Kaip pasilieka, ką Petras Kristuje tikėjo, taip pasilieka ką Kristus Petruje įsteigė“ (Serm. 3, de natali Petr. c. 2). „Tad pasilieka tiesos sutvarkymas, ir palaimintas Petras, tesėdamas gautame uolos tvirtume, nepaliko prisiimtojo Bažnyčios valdymo“ (ten pat. c. 3).

Romos Vyskupai yra tikri šv. Petro įpėdiniai.

Lig šiol kalbėjome, kad Petras gavo iš Kristaus aukščiausią valdžią visai Bažnyčiai valdyti. Kadangi toji jo valdžia turėjo visuomet pasilikti Bažnyčioj, tad, Petrui mirus, turėjo ją paveldėti Petro įpėdiniai. Dabar klausiame: kas tie Petro įpėdiniai yra? Atsakome: Romos Vyskupai, arba Popiežiai.

Šiai tesai įrodyti, teoretiškai kalbant, nėra didžios svarbos žinoti, ar šv. Petras Romoj buvo ir ar jis ten, valdęs Bažnyčią, pasimirė: nes Petras nė Romoj nebūdamas, galėjo paskirti, kad tokios ir tokios bažnyčios vyskupas bus jo įpėdiniu ir jo aukščiausios valdžios paveldėtoju. Įrodyti, kad Romos Vyskupai yra tikri Petro įpėdiniai, užtenka žinoti šie dalykai: 1) Kristus įsteigė aukščiausią visai Bažnyčiai valdžią, kurią suteikė Petrui; 2) Kristus norėjo, kad ta aukščiausioji valdžia visuomet pasiliktų Jo Bažnyčioj; 3) neklystanti Kristaus Bažnyčia, iš pat pradžios, Romos Vyskupą pripažino tikru šv. Petro įpėdiniu.

Tačiau yra griežtai istoriškas faktas, kad šv. Petras buvo Romoj Vyskupu, valdė Bažnyčią ir Romoj mirė kankinio mirtimi. Visi senovės dokumentai tai liudija. Net daugelis protestantų, kurie, neapkęsdami katalikų Bažnyčios, seniau neigė tą faktą, dabar istorijos dokumentų yra priversti tą tiesą pripažinti. Petro buvimas Romoj lengviau išaiškina, dėl ko Romos Vyskupai, o

ne kitos kurios vyskupystės yra šv. Petro įpėdiniai ir jo aukščiausios valdžios paveldėtojai.

Mums lieka įrodyti, kad neklystanti Kristaus Bažnyčia nuo pat pradžios tikėjo ir pripažino, kad Romos Vyskupai yra tikri šv. Petro įpėdiniai ir jo aukščiausios valdžios paveldėtojai. Tas Bažnyčios tikėjimas matyti iš šitų dalykų:

A) Senovės rašytojai tikrina;

B) Tikintieji savo pasielgimu pripažįsta;

C) Romos Vyskupai iš pat pradžios elgiasi ir valdo kaipo aukščiausieji Bažnyčios valdytojai, remdamies ta tiesa, kad jie yra šv. Petro valdžios paveldėtojai.

A. Senovės rašytojai tikrina, kad Romos Vyskupai, kaipo šv. Petro įpėdiniai, turi aukščiausią valdžią Bažnyčioj.

Trumpumo dėliai minėsime tik senesnius ir svarbesnius rašytojus.

Šv. Ignacas, Antiochijos vyskupas, gyvenęs Apaštalų laikais, nukankintas 107 metais, rašydamas Romos bažnyčiai laišką, visai aiškiai pabrėžia Romos bažnyčios pirmenybę; sveikindamas ją, rašo: Bažnyčiai „Romos kraštuose, kuri pirmininkauja visai meilės draugijai“ (=visai tikinčiųjų Bažnyčiai). Šventasis, matyt, mano, kad Romos Bažnyčia yra pirmininkė del to, kad Romos Vyskupas yra Petro įpėdinis, nes pasaulinis Romos pirmavimas šventajam vyrui negalėjo daryti įspūdžio.

Raštas „Hermae Pastor", parašytas Kajaus, popiežiaus Pijaus I brolio, apie 140 metus, tikrina, kad Romos Vyskupas yra visų kitų bažnyčių galva ir jis joms turi siųsti pamokomus raštus (Visio II, 4, 3). Panašiai rašo Dionizas Korintietis (apie 166 metus).

Šv. Irenėjus, Polikarpo ir kitų apaštališkųjų vyrų mokytinis, prieš 180 metus taip rašo: Romos Bažnyčia yra „įkurta garbingų Petro ir Povilo Apaštalų..." „Mums užtenka nurodyti Romos Bažnyčios padavimus, kad sugėdintumėm tuos, kurie... kuriuo nors kitu būdu, negu yra teisinga, kuria susirinkimus" (sektas). (Contra haer. 3, 3). „Su šita bažnyčia (būtent su Romos bažnyčia), del jos vyraujančios pirmenybės, turi sutikti kiekviena kita bažnyčia, tai yra iš visur (visuose kraštuose) tikintieji, nes per ją visur tarp tikinčiųjų yra išlaikytas apaštališkasis padavimas". — Toliau Irenėjus paduoda Romos Popiežių sąrašą, pradėdamas nuo Petro ir baigdamas Eleuteriju, kurio laikais jis savo raštus rašė. Anot Irenėjaus, Romos Popiežiai turi vyraujančią pirmenybę; išlaikė Apaštalų mokslą nesuklastotą, ir todel su Romos bažnyčia turi sutikti visos kitos bažnyčios, — vadinas, toks yra Romos Vyskupų autoritetas, kad jam turi pasiduoti visos kitos bažnyčios.

Anot Hipolito († 236), Romos Vyskupas, arba Popiežius, turi teisę ir pareigą rūpin'is visose bažnyčiose palaikyti drausmę; Popiežių nutarimai tuoj pasklystą po visas bažnyčias (Philosophumena, 9, 12; 9, 13).

Šv. Ciprijonas († 258) parašė knygą „Apie Bažnyčios vienybę“, kurioj, įrodęs, kad Petras gavo iš Kristaus aukščiausią valdžią, kuri yra Bažnyčios vienybės pamatas, išsireiškia, kad Romos Baznyčia yra tos bažnytinės vienybės centras ir pamatas (sk. 3, 4, 5). Savo laiškuose Romos Bažnyčią jis tiesiog vadina „Petro sostu ir vyriausia Bažnyčia, kurioj visų vyskupų vienybė savo šaknį turi... kur tikėjimo suklastavimas negali turėti vietos“ (Ep. 55 ad Cornelium n. 4). Romos Bažnyčia yra „katalikų Bažnyčios šaknis ir motina“ (Ecclesiae catholicae radix et matrix—ep. 45 ad Corn. n. 3). Taip manė šv. Ciprijonas, nepaisydamas to, kad jis turėjo su Popiežium smarkius ginčus del eretikų krikšto tikrumo.

Šv. Hiliarijus († 376) rašo, kad Romos Bažnyčia yra „galva, t. y. Petro Apaštalo sostas“ (Fragm. 2, n. 9).

Optatas Milevitietis savo rašte, rašytame Parmenianui apie 372 m. taip sako: „Tu žinai, kad Romos mieste visų pirma Petrui buvo skirtas Vyskupo sostas, kuriame sėdėjo visų Apaštalų galva Petras, pavadintas Uola; tuo sostu yra laikoma vienybė... Petro įpėdinis buvo Linus, Kletas“ (ir išskaičiuoja Popiežius iš eilės) (De schism. Donat. 2, 2, 3).

Anot Ambrozijaus (†397), sutikti su Romos Bažnyčia tiek reiškia, kiek sutikti su Kristaus Bažnyčia (De excessu fratris sui Satyri 1, 47). Kitoj vietoj rašo: „Kur Petras, ten Bažnyčia“,—jo manymu, kur yra šv.

Petro įpėdinis, ten yra tikroji Kristaus Bažnyčia (In Ps. 40, n. 30).

Šv. Jeronimas (342—420), rašydamas Popiežiui Damazui taip sako: „Su Žvejo (Petro) įpėdiniu ir kryžiaus mokytiniu kalbu... Su Tavo Šventenybe (Beatitudo), t. y. su Petro katedra jungiuos. Žinau, kad ant tos uolos yra pastatyta Bažnyčia. Jei kas Noes arkoj nebus, tas žus viešpataujant tvanui... Kas su Tavim nerenka, tas barsto“ (Ep. 15, n. 2). Kilus erezijų partijoms, Jeronimas rašo: „O aš šaukiu: jei kas jungiasi su Petro katedra (= su Romos Vyskupu), tas yra manas“ (Ep. 16, n. 2). Tiesa, kartais Jeronimas skaudžiai pliekia Romos bažnyčios dvasininkų ydas; bet ydos peikti nereiškia neigti Romos Vyskupo aukščiausią valdžią.

Prikišama šv. Jeronimo žodžiai, rašyti į Evangelijų: „Nereikia manyti, kad kita yra Romos miesto bažnyčia, o kita viso pasaulio“..., visos jos „garbina vieną Kristų ir seka viena tiesos taisykle“. — Be abejo, visur turi būti tas pats tikėjimas, ir Romos bažnyčia neturi geresnių tiesų tikėjimui, negu kitos bažnyčios; ji gali turėti ir turi savų ypatingų papročių, kurie tėra vietinės reikšmės ir nėra privalomi kitoms bažnyčioms. — „Kur tik yra vyskupas,—ar Romoj, ar Eugubijoj, ar Konstantinopoly, ar Regijoj, ar Aleksandrijoj, ar Tunise, — visur yra to paties nuopelno ir kunigystės. Turtų galingumas ir neturto žemumas nepadaro vyskupo nei didesnio nei mažesnio“ (Ep. 101 ad Evang.). —

Nuostabu, kad protestantai tuos Jeronimo žodžius ima įrodyti, jog jis nepripažinęs Romos Popiežiaus primato. Juk čia Jeronimas nė kiek neliečia Popiežiaus valdžios. Jis kalba tik apie kunigystę: Romos bažnyčios kunigai nė kiek nėra didesni kunigai, negu kitų bažnyčių, taip pat Romos bažnyčios vyskupas nė kiek nėra didesnis vyskupas, negu kitų bažnyžių. Bet visai kas kita yra Romos Vyskupo jurisdikcija kaipo visos katalikų Bažnyčios galvos: jo aukščiausia valdžia apima visas bažnyčias.

Šv. Augustinas (354—430) ... „Romos bažnyčia, kurioj visuomet reiškėsi apaštališkosios katedros pirmenybė“ (Ep. 43, c. 3, n. 7). „Kas nežino, kad aną apaštališkąją pirmenybę reikia laikyti žymesne, negu kiekvieną kitą vyskupystę“ (De bapt. c. Donat. 2, 1, 2). Romos Bažnyčia paveldėjo iš Apaštalų „autoriteto viršūnę. Nenorėti pripažinti jai pirmenybės arba yra didžiausia bedievystė arba smarkiausia puikybė“ (De util. cred. c. 17, n. 35). „Suskaičiuokite kunigus pačiame Petro soste: ir toj Tėvų eilėj pažiūrėkite, kas kieno buvo įpėdinis; jis (sostas) yra uola, kurios nenugali puikūs pragaro vartai“ (Ps. c. part. Donati). „Jei reikia svarstyti eilė vyskupų, kurie yra vienas kito įpėdiniai, kiek tikriau ir tikrai išganingai skaičiuojame nuo paties Petro, kurs buvo visos Bažnyčios vaizdas (figūra), ir kuriam Kristus tarė· „Ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės“. Gi Petro įpėdinis buvo Linus, Lino—Klemensas“ ir t.t. (Op. cit.).

Iš tų ir daugelio kitų Bažnyčios Tėvų ir rašytojų užtenkamai aiškėja pirmųjų amžių krikščionių tikėjimas, kad Romos Vyskupas, arba Popiežius, yra šv. Petro įpėdinis ir turi aukščiausiąją valdžią visoj Bažnyčioj.

B. Tikintieji savo pasielgimu pripažįsta aukščiausiąją Romos Vyskupo valdžią.

1. Visų kraštų ir bažnyčių, net toliausių Rytų tikintieji, kunigai ir vyskupai kreipiasi į Romos Vyskupus, kad jie jų reikalus išspręstų.

Paminėsime kelis pavyzdžius. — Kada Korinto bažnyčioj apie 96 metus kilo suirutė, korintiečiai kreipiasi į Romos Vyskupą, Klemensą, kad jis įvestų Korinte tvarką. Šv. Jonas Apaštalas tuo metu dar tebebuvo gyvas, ir, be to, buvo arčiau korintiečiams, negu Romos Vyskupas. Vis delto jie kreipiasi į Romos Vyskupą, nes jis, Petro įpėdinis, turi rūpintis visa Bažnyčia.

176 metais Galijos kankiniai kreipiasi į Romos Vyskupą, Eleuterijų, prašydami, kad jis pasirūpintų Azijos ir Frigijos bažnyčių dvasine nauda. O 193 metais Efezo vyskupas keliauja į Romą tartis apie Velykų šventimo laiką.

Įvairių kraštų vyskupai, neteisingai kaltinami arba priešininkų išvyti iš savo bažnyčių, kreipiasi į Romos Vyskupą, kad jis jų dalyką teistų. Taip, pav., darė Ispanijos vyskupas, Basilidas, Kartagos — Cecilianas, Aleksandrijos — šv. Atanazas, Arabijos vyskupai: Aga-

pijus ir Badagijus, Konstantinopolio — šv. Jonas Chrizostomas ir k. Matyt, buvo visų manoma, kad Romos Vyskupo sprendimas yra aukščiausia instancija.

2. Patys eretiškų sektų įsteigėjai, pav. Valentinas, Cerdon, Marcionas, Teodotas, Prakseas, Kleomenes, Montanas, Celestijus, Nestorijus, Eutiches ir k. pirm savo pasmerkimą stengėsi, kad jų mokslą Romos Vyskupas pripažintų,--numanė, kad jei Roma jų mokslą pripažins ir visi kiti jį pripažins.

3. Buvo tikima, kad Romos Vyskupas turi teisę tvirtinti išrinktuosius vyskupus ir net patriarchus (jie ir tvirtino, pav., Konstantinopolio Nektarijų, Aleksandrijos Joną ir k.), kelti juos iš vienos vietos į kitą vietą (pav., Patros vyskupą Perigeną), atimti jiems vyskupystes (pav., Antiochijos — Petrui, Aleksandrijos — Timotiejui, Konstantinopolio — Antimui), laikyti savo atstovus įvairiuose kraštuose (Konstantinopolyj, Aleksandrijoj, Jeruzalėj ir k.).

4. Buvo tikima, kad Romos Vyskupai turi teisę dispensuoti nuo bažnytinių įstatymų (pav., kada atsivertusieji iš erezijos asmenys galėtų priimti šventimus).

5. Buvo tikima, kad Romos Vyskupams pridera teisė kviesti vyskupus į bažnytinius susirinkimus, susirinkimams pirmininkauti, susirinkimų nutarimus tvirtinti arba netvirtinti. Tiesa, neretai visuotinius susirinkimus, sukviesdavo ciesoriai, bet tai darydavo arba susitarę su Romos Vyskupu, arba jam nesipriešinant ir susirinkimo nutarimus tvirtinant. Jei visuotinio bažnytinio su

sirinkimo nutarimai nebūdavo Popiežiaus patvirtinti, jie neturėdavo galios.

6. Ką manė apie Romos Vyskupo valdžią Rytų tautos, tai galima matyti kad ir iš vadinamųjų „arabiškų Nikėjos santarybos kanonų“:... Patriarchas, „kurs yra Romoj, turi valdžią ant visų Patriarchų, kaip ir palaimintasis Petras ant visos bendrijos, nes jis Romoje ir Petro vietą užima visai Bažnyčiai“, (Braun. De sancta Nicaena synodo“). Armėnų vyskupai, gaudami šventimus, turėdavo išpažinti paklusnumą palaimintam Petrui ir jo įpėdiniams.

7. Popiežiaus aukščiausiąją valdžią be jokios abejonės pripažįsta visuotiniai Bažnyčios susirinkimai: Efezo (431), Chalkendono (451), Konstantinopolio (680) ir kitų. Pripažįsta ją ir vietiniai provincijų susirinkimai: Sardikoj (dabartinėj Sofijoj, — 347), Akvilėjoj (381), Romoj (378), Afrikoj ir k.

C. Romos Vyskupai savo darbais ir žodžiais nuo pat Bažnyčios pradžios reiškė, kad jie turi aukščiausiąją valdžią, kurią paveldėjo iš šv. Petro.

Pažiūrėkime kelis pavyzdžius.

Šv. Klemensas, Romos Popiežius (92—101), su aukščiausiu Popiežiaus autoritetu tvarko Korinto bažnyčios reikalus ir reikalauja iš korintiečių paklusnumo: „Jei kai kurie nepaklausytų žodžių, kuriuos Jis (Dievas) per mus kalbėj težino, kad jie sunkiai nusideda ir į

didelius pavojus save stato, o mes būsime nekalti del tos jų nuodėmės... Džiaugsmą ir linksmybę mums padarysite, jei paklausę žodžių, kuriuos jums per šventąją Dvasią parašėm", pašalinsite pikta...—Popiežius, matyti, mano, kad jis turi teisę Korinto dalykus tvarkyti; jis net teisinasi, del ko jis to greičiau nepadaręs (nes tada buvo smarkus Domiciano persekiojimas); jis remiasi Dievo autoritetu ir reikalauja paklusnumo kaip aukščiausias teisėjas. — Korintiečiai paklausė Popiežiaus žodžių ir susitvarkė. Tą Popiežiaus laišką su tokia pagarba jie priėmė, kad dar ilgai šventadieniais skaitydavo jį savo bažnyčioje.

Popiežius Anicetas (155—166) pareikalavo iš visų vyskupų, kad jie nešvęstų Velykų, sekdami žydų kalendoriu. Smirnos vyskupas šv. Polikarpas, Apaštalo Jono mokytinis, nukankintas 155 metais visai jau senas keliauja į Romą pas Popiežių Anicetą del to dalyko tartis. Dalykas nusitraukė. Kiek vėliau Popiežius Viktoras (189—199) paliepia Galijos, Palestinos, Achajos, Egipto, Ponto ir Asirijos vyskupams sukviesti tuose kraštuose bažnytinius susirinkimus ir prisitaikyti prie Romos bažnyčios papročio, nustatant Velykų šventimo laiką. Visi tie vyskupų susirinkimai pasidavė Popiežiaus reikalavimui, išsiskyrė Mažosios Azijos provinçija: Efezo vyskupas Polikratas, drauge su savo krašto vyskupais nepanorėjo Popiežiaus paklausyti, nes jis sakėsi, kad jo bažnyčia turinti iš Jono Apaštalo kitokią tradiciją Velykų šventimo dalyke. Tada Popiežius

pasiunčia jam griežtą raštą ir grūmoja atskirti jį nuo Bažnyčios, jei jis neprisitaikys prie Romos papročio. Tik šv. Irenėjus užsistojo už Polikratą, įrodinėdamas Popiežiui, kad jis nors ir gali atskirti nuo Bažnyčios, tačiau šiuo atveju jam nereikėtų vartoti taip aštrios bausmės, kadangi ginčas neliečia dogmatinių dalykų. Visi tie faktai liudija Popiežiaus aukščiausiąją valdžią: jo paliepimų klauso tolimų kraštų vyskupai, jis tvarko visos Bažnyčios reikalus, jis grūmoja nepaklusniems bažnytinėmis bausmėmis.

Tarp Aniceto ir Viktoro viešpatavo Popiežius S o t e r a s (166 –174), kurs vėl tvarko Korinto bažnyčios reikalus: jį gerbia ir jo klauso.

Popiežius K a l i k s t a s (217—222), kaip liudija jo amžininkas, Tertulionas, leidžia įstatymus, liečiančius visą Bažnyčią, ir remiasi tuo, kad jo valdžia esanti paveldėta iš Petro Apaštalo, kuriam Kristus suteikė Dangaus Karalystės raktus.

Popiežius F a b i j o n a s (236—250) pareikalavo iš Origeno, kurs mokė Aleksandrijoj, pasiteisinti del savo skelbiamų nuomonių ir netikusiąsias atšaukti. Vadinas, Popiežius vykdė aukščiausią valdžią net tolimoj Aleksandrijoj.

Popiežius S t e p o n a s (254—257) ginčuose apie eretikų krikštą reikalauja iš Afrikos ir Azijos vyskupų paklusnumo ir grūmoja jiems atskyrimu nuo Bažnyčios.

Tie ir kiti Popiežiai, pav., Julijus I (337—352), Siricijus (384—398), Inocentas I (401—417), Zosimas

(417—418), Bonifacas I (413 – 422), Celestinas I (422—432) ir kiti, vykdydami aukščiausią valdžią visoj Bažnyčioj, remiasi tuo, kad jie yra Petro įpėdiniai, kuriam Kristus suteikė aukščiausią valdžią, todel jie, kaipo Petro įpėdiniai, yra tos Petro valdžios paveldėtojai.

Daugybė laiškų, užsilikusių iš pirmųjų šimtmečių, kuriuos rašė Popiežiai tolimų kraštų vyskupams, arba kuriuos rašė visoki asmenys Popiežiams, kreipdamies į juos su visokiais reikalais, liudija, kad Popiežius buvo laikomas aukščiausia Bažnyčios galva ir visos krikščionijos centru.

Popiežiaus valdžia, kuri yra pripažįstama net pirmuosiuose trijuose amžiuose, nėra Popiežių pasisavinta per persekiojimus, kurie traukėsi nuo Nerono laikų iki ciesoriaus Konstantino atsivertimo. Persekiojimų metu Popiežiai buvo taip silpni, kad jiems ir patiems sunku buvo ciesorių persekiojimų išvengti. Beveik visi to laikotarpio Popiežiai mirė kankinio mirtim. Ciesorius Decijus (249—251) skelbė, kad jis verčiau pakęsiąs pasidalyti ciesorystę su kitu bendravaldžiu ciesorium, negu pakęsiąs Popiežių Romoj (Cipr. ep. 52 ad Antonianum n. 9). Tad kaip Bažnyčios priešai begali sakyti, kad Popiežiai, remdamies pasauline Romos įtaka, pasisavinę Rytuose ir Vakaruose Bažnyčios valdžią, kurią jie iš pat pradžios vykdė? — Ne. Visur, kur tik ta Popiežiaus valdžia pasireiškia, visur jie yra remia-

ma tuo faktu, kad Kristus suteikė šv. Petrui aukščiausią valdžią visai Bažnyčiai, ir Romos Vyskupas, kaipo šv. Petro įpėdinis, tą valdžią paveldėjo. Tai galima matyti, kad ir iš aukščiau pažymėtųjų Bažnyčios Tėvų, visokių faktų ir Bažnytinių susirinkimų liudijimų.

Išvada: Kristus suteikė šv. Petrui aukščiausią valdžią visai Bažnyčiai ir norėjo, kad ta jo valdžia visuomet pasiliktų Bažnyčioj. Jei Kristus taip padarė, aišku, ta aukščiausioji valdžia, kur nors Bažnyčioj turi būti. Tačiau pirmųjų ir vėlesniųjų amžių Bačnyčia niekam kitam tos valdžios nepripažino, kaip tik Romos Vyskupui, arba Popiežiui, ir niekas kitas nereiškė pretensijų prie tos valdžios. Neklaidinga Kristaus Bažnyčia iš pat pradžios tikėjo ir liudijo, kad Kristaus įsteigtąją aukščiausią valdžią paveldėjo Romos Vyskupas, šv. Petro įpėdinis. Išeina, kad Romos Vyskupas, arba Popiežius, turi aukščiausią valdžią visai Bažnyčiai iš Kristaus įsteigimo (=jure divino).

Popiežiaus neklaidingumas.

1. Vatikano visuotinė Bažnyčios santaryba 1870 metais taip apibrėžė Popiežiaus neklaidingumą:

„Mokome ir nutariame, jog yra Dievo apreikšta dogma, kad Romos Popiežius, kai jis kalba „iš katedros“, tai yra, kai eidamas visų krikščionių ganytojo ir mokytojo pareigas aukščiausiu savo apašta-

liškuoju autoritetu nutaria mokslą tikėjimo ir dorovės dalykuose laikytiną visai Bažnyčiai, dieviškosios pagalbos dėka, kuri jam yra žadėta palaimintojo Petro asmenyje, turi tokį neklaidingumą, kokį dieviškasis Atpirkėjas savo Bažnyčiai, nutariančiai mokslą apie tikėjimo ir dorovės dalykus, norėjo suteikti; todel tokie Romos Popiežiaus nutarimai patys savaime, o ne Bažnyčios sutikimu, yra neatmainomi" (Vatic. sess. IV, cap. 4).

Tą Vatikano santarybos nutarimą noromis priėmė visi katalikų vyskupai, net tie, kurie nenorėjo, kad santaryba Popiežiaus neklaidingumą svarstytų. Tačiau, tam nutarimui nepanorėjo pasiduoti kai kurie kunigai ir pasaulininkai, ypač Vokietijoj; jie vadinas „senieji katalikai", o iš tikrųjų jiems geriau tiktų „naujųjų protestantų" vardas. Tačiau, ta senkatalikių sekta, nors juos ir pasaulinė valdžia rėmė, maža terado pasekėjų, net patys protestantai tai pripažįsta.

2. Iš to Vatikano santarybos nutarimo mes matome, ką reiškia Popiežiaus neklaidingumas ir kuriose sąlygose Popiežius yra neklaidingas.

a) Neklaidingumas nereiškia negalėjimą nusidėti, bet tik neklydimą mokyme. Neklaidingumas visai gali būti atskiriamas nuo gyvenimo šventumo. Nors Popiežius, mokydamas „iš katedros", negali suklysti, tačiau jis gali nusidėti, net ir sunkiai nusidėti. Todel jis ir išpažinties dažnai eina, kaip ir kiekvienas kitas maldingas katalikas.

b) Neklaidingas jis yra mokydamas „iš katedros“. Tasai išsireiškimas „iš katedros“ paimtas iš šv. Rašto, kur dažnai vartojamas orumui, viešajai vyriausybei, ypač mokymui pažymėti. Vatikano santarybos nutarime katedra nieko kito nereiškia, kaip visų tikinčiųjų ganytojo ir mokytojo aukščiausią valdžią. Kadangi Popiežius įvairiu būdu gali naudotis savo valdžia mokyti, tai šventoji santaryba griežčiau nustato, ką reiškia kalbėjimas „iš katedros“.

Popiežius kalba „iš katedros“, kai jis, vykdydamas **visų krikščionių ganytojo ir mokytojo pareigą, aukščiausiu savo apaštališkuoju autoritetu nutaria mokslą tikėjimo ir dorovės dalykuose laikytiną visai Bažnyčiai.**

Jei Popiežius, net visai Bažnyčiai kalbėdamas, nesinaudoja visu savo aukščiausiuoju autoritetu, jis tada nėra neklaidingas.—Mat, Popiežius gali mokyti visą Bažnyčią ne vien naudodamasis visu savo aukščiausiu autoritetu, bet jis gali mokyti tesinaudodamas kuriuo nors žemesniu savo autoriteto laipsniu. Tai įvyksta, kai Popiežius, tiesa, įsako visiems tikintiesiems laikytis kurios nors tiesos, bet nereikalauja jos laikytis su absoliučiai tvirtu ir niekuomet neatšaukiamu įsitikinimu. Taip, pav., kada Popiežius tvirtina šv. Oficijos Kongregacijos mokslinį dekretą, nesinaudoja savo aukščiausiuoju autoritetu, ir todel tokie dekretai nėra neatšaukiami. Lygiai ir enciklikas leisdamas, paprastai jis nesinaudoja visu savo aukščiausiuoju autoritetu. O ir tada, kai Popiežius visai Bažnyčiai kalba, gali būti atsitikimų, kad nėra jokio reikalo visišką savo valios sutikimą duoti, pav., dalykuose, kuriuos Popiežius mini savo mokslui įrodyti arba nušviesti.

c) Būdas, kuriuo Popiežius kalba, taip pat turi

reikšmės: tik tada Popiežius tėra neklaidingas, kai jis aukščiausiuoju savo apaštališkuoju autoritetu nutaria mokslą, t. y. galutinai nustato, ką reikia tikėti, reikalaudamas absoliučiai tvirto ir niekuomet neatšaukiamo proto ir valios pasidavimo.

Tad neužtenka, kad Popiežius paskelbtų kurią nors tiesą tik ragindamas, bet neuždėdamas pareigos ją tikėti; neužtenka net uždedama pereiga, jei ji galima atlikti be išvidinio tikėjimo, pav., pareiga susilaikyti arba neskelbti tokio ir tokio mokslo; bet reikia, kad Popiežiaus nutarime būtų tikras įsakymas jo skelbiamąja tiesa išvidiniu įsitikinimu tikėti,—tada tik jo nutarimas bus neklaidingas.

d) Kad Popiežius būtų neklaidingas, jis turi kalbėti kaipo visų tikinčiųjų ganytojas ir mokytojas, vadinas, jis turi kalbėti visai Bažnyčiai taip, kad jo nutariamoji tiesa liestų ne vieną kurią nors Bažnyčios dalį, bet visą Bažnyčią,—nes juk visos Bažnyčios tikėjimo tiesos turi būti tos pačios. Negalimas yra daiktas, kad vieno krašto katalikai turėtų tikėti kai kurias tiesas, o kito krašto katalikai neturėtų pareigos jas tikėti. Tad Vatikano santarybos ir sakoma: „...mokslą... laikytiną visai Bažnyčiai“.

Tad Popiežius nėra neklaidingas, kai jis dėsto mokslą kaipo privatus mokytojas: nei draugiškuose pasikalbėjimuose, nei akinančiuose pamoksluose, kuriuos jis liaudžiai sako, nei knygose, kurias jis kaipo privatus mokytojas išleidžia. Taip pat jis nėra neklaidingas, kai kalba kaipo Romos miesto vyskupas arba kaip politikas, bet tiktai tuomet, kai jis kalba visai Bažnyčiai, kaipo aukščiausias visos Bažnyčios ganytojas ir mokytojas, naudodamasis visu savo apaštališkuoju autoritetu.

Tačiau, kad Popiežiaus kalbėjimas liestų visą Bažnyčią, nėra reikalo, idant jis tiesiog visiems tikintiesiems kalbėtų: užtenka neabejotinai žinoti, kad jo intencija buvo mokyti visus tikinčiuosius, nors tiesiog jis kardinolams, vyskupams arba net vienam vyskupui tekalbėtų.

e) Taip pat ne kiekviename dalyke Popiežius yra neklaidingas. Vatikano santaryba nutarė, kad Popiežius yra neklaidingas tikėjimo ir dorovės dalykuose. — Tokiems tikėjimo ir dorovės dalykams pirmiausia priklauso tos tiesos, kurias Dievas jas pačias (in se) apreiškė. Jas reikia tikėti kaipo tiesas, kurias pats Dievas apreiškė ir del to, kad Dievas apreiškė. Tokios Dievo apreikštosios tiesos yra pirmaeilis Bažnyčios neklaidingumo dalykas.

Tačiau yra ir antraeilių dalykų, apie kuriuos spręsdama, Bažnyčia yra neklaidinga, tai yra tokios tiesos, kurios, kad ir nėra apreikštos, bet su apreikštomis tiesomis taip glaudžiai yra susijusios, kad jas nuneigus arba pradėjus jomis abejoti, kartu ir apreikštosios tiesos praranda tikrumą; tokia, pav., tiesa yra sielos dvasiškumas. Tokių tiesų, Bažnyčiai nutarus, reikia laikytis absoliučiai su tvirtu įsitikinimu — kaipo tiesų, kurias Dievas, kad ir ne betarpiškai, apreiškė. — Bendrai sakant, Popiežius yra neklaidingas, kai jis sprendžia apie tiesas, kurios priklauso krikščioniškojo tikėjimo turtui.

Tad Popiežius nėra neklaidingas grynai pasaulinio mokslo, grynai politikos dalykuose ir t. t.

f) Trumpai suglaudus, Popiežius yra neklaidingas

šiose sąlygose: 1) kai pavartoja visą savo aukščiausią apaštališką autoritetą; 2) kai jis tokiu savo autoritetu tiesas nutaria t. y. galutinai nusprendžia, ką reikia tikėti ir ko laikytis; 3) kai jis tuo būdu nutaria tiesas tikėtinas ir pildytinas visai Bažnyčiai; 4) kai jis tuo būdu nutaria tiesas apie tikėjimo ir dorovės dalykus.

Tose sąlygose, yra sakoma, Popiežius kalba „iš katedros" (ex cathedra), —jo nutarimai yra neklaidingi „patys savaime, o ne Bažnyčios sutikimu". Bažnyčios sutikimas, įvykęs pirm Popiežiaus nutarimo, gali būti priemonė, padedanti Popiežiui tiesą pažinti; bet kadangi jis yra „neklaidingas sprendėjas ir mokytojas", tai Bažnyčios sutikimas, nei prieš nei po jo sprendimo, nėra reikalingas kaipo jo sprendimo dalis; tik reikalaujama, kad Bažnyčia jo sprendimui ir nutarimui pasiduotų: mat, juk ne avys gano ir stiprina aukščiausiąjį ganytoją, Popiežių, bet aukščiausias ganytojas avis gano ir stiprina. Todel Popiežiaus neklaidingumas nėra pareinąs nuo vyskupų sutikimo, bet jis yra absoliutus ir pareina tik nuo šventosios Dvasios pagalbos.

3. Įrodymai.

Imame visų pirma Kristaus žodžius, užrašytus Mato 16, 18—19. Jie tiesioginiu būdu įrodo Petro ir jo įpėdinių primatą, bet netiesioginai įrodo taip pat ir jų neklaidingumą.

a) Petras ir jo įpėdiniai, Kristaus įsteigimu, yra uola, t. y. viso Bažnyčios vienumo ir tvirtumo pagrindas, arba pamatas. — Bet uždavinys būti viso Bažnyčios vienumo ir tvirtumo pagrindu slepia savyje taip pat ir mokymo neklaidingumą, kurį Va-

tikano santaryba Popiežiui pripažįsta. — Del ko?

Bažnyčia yra tikinčiųjų draugija; ir kadangi ji, anot Apaštalo, yra „tiesos šulas ir tvirtumas" (1 Tim. 3, 15), tai ji visuomet turi laikyti vienumą ir tvirtumą taip pat ir tikėjimo atžvilgiu; tiesiog tasai vienumas ir tvirtumas tikrajame tikėjime yra pagrindinis, taip kad nuo jo pareina kiekvienas kitas vienumas ir tvirtumas Bažnyčioje. Taigi, kuris, Kristaus įsteigimu, yra pagrindas kiekvienam ir visam Bažnyčios vienumui ir tvirtumui, tasai taip pat yra pagrindas vienumui ir tvirtumui tikrajame tikėjime, ir tai jis pats iš savęs, o ne Bažnyčios sutikimu. Vadinas, Petras ir jo įpėdiniai yra pagrindas vienumui ir tvirtumui tikrajame tikėjime.

Bet niekas negali būti pagrindas vienumui ir tvirtumui tikrajame tikėjime, jei jis pats nėra neklaidingas mokydamas, bent tada, kai kalba „iš katedros".

Mat, jei Popiežius gali klysti, tai jam, skelbiant kurį nors neklaidingą tikėjimo mokslą, Bažnyčia arba jo klausytų arba neklausytų: jei klausytų, tada visa Bažnyčia suklystų, ir tuo būdu žūtų Bažnyčios tvirtumas; ir pragaras ją suklydimais nugalėtų; jei Bažnyčia jo neklausytų, tada dingtų Bažnyčios vienumas: mat, Petras ir jo įpėdiniai turi aukščiausią valdžią mokyti; ir todel, jei net tai aukščiausiajai valdžiai tikintieji priešintųsi, Bažnyčia nebebutų viena, bet suskiltų į sektas, panašiai kaip yra nekatalikuose.

Ir neužtenka Petro įpėdiniams turėti tokį neklaidingumą, kurs atsirastų jei prie jų nutarimų Bažnyčios sutikimas prisidėtų, nes juk pats Petras ir jo įpėdiniai yra uola, vienumo ir tvirtumo pagrindas; o Bažnyčia remiasi Petru ir jo įpėdiniais, kaipo uola, ir ji negali būti tvirtesnė už patį Petrą bei Popiežių.

Tad uždavinys būti Bažnyčios uola, t. y. Bažnyčios vienumo ir tvirtumo pagrindu, slepia savyje mokymo neklaidingumą, kurį Vatikano santaryba Popiežiui pripažįsta.

b) Petras ir jo įpėdiniai gavo raktų valdžią, valdžią „surišti ir atrišti". — Bet tokia valdžia slepia savyje mokymo neklaidingumą.

Mat, pasinaudodami tąja valdžia, Petras ir jo įpėdiniai gali visus tikinčiuosius surišti įstatymo ryšiu, ir toks jų leidžiąs įstatymus aktas yra danguje Dievo tvirtinamas, ir niekas negali padaryti, kad toks jų aktas neturėtų galios. — Bet toji valdžia įstatymams leisti aprėpia taip pat valdžią kalbėti „iš katedros" ir reikalauti iš tikinčiųjų priimti jų skelbiamąjį išganymo mokslą su absoliučiai tvirtu įsitikinimu ir tuo ryšiu juos surišti. Tad ir tokį Petro ir jo įpėdinių aktą Dievas patvirtina danguje. — O juk Dievas negali patvirtinti klaidos, kuria visa Bažnyčia būtų suklaidinta. Vadinas, Petras ir jo įpėdiniai, mokydami tikinčiuosius su aukščiausiu savo autoritetu, turi turėti neklaidingumą, kurį Popiežiui Vatikano santaryba pripažįsta.

Pagaliau ir pareiga tikėti Petro ir jo įpėdinių mokymu yra taip griežta, kad tas, kuris tuo jų mokymu netiki, negaus išganymo: „kas netikės, bus pasmerktas" (Mork. 16, 16). — Bet tokia mokymo valdžia turi būti neklaidinga: juk Kristus negali reikalauti, grasindamas amžinomis bausmėmis, kad mes tikėtume klystančiu

Popiežium. Vadinas, Popiežius, mokydamas „iš katedros", yra neklaidingas.

c) Kristus kalbėjo Petrui ir jo įpėdiniams: „Ganyk mano avinėlius—ganyk mano avis" (Jon. 21, 15—17). Vadinas, Petras ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, Kristaus skiriami aukščiausiais visos Bažnyčios ganytojais; jo paties ir jo įpėdinių, Romos Popiežių, turi klausyti visi Kristaus tikintieji. — O uždavinys ganyti tikinčiuosius, išpažįstančius tikrąjį tikėjimą, pirmiausia yra uždavinys juos mokyti. Tad visi tikintieji turi klausyti aukščiausiojo savo ganytojo, Romos Popiežiaus, „iš katedros" kalbančio.

Bet toks kalbėjimas „iš katedros" turi būti neklaidingas,—nes, jei jis galėtų būti klaidingas, ir vis delto visa Bažnyčia turėtų jį priimti, tada jau pati Bažnyčia suklystų ir ji jau nebebūtų „tiesos šulas ir tvirtumas" (1 Tim. 3, 15). Tai jau nebebūtų avių ganymas, bet jų žudymas. — O jei Bažnyčia tyrinėtų, ar aukščiausiojo ganytojo skelbiamasis mokslas yra tikras, tada ji pati ganytų, o nebūtų aukščiausiojo ganytojo, Romos Popiežiaus, ganoma.

Tad, pagal Kristaus žodžius: „ganyk mano avinėlius, — ganyk mano avis" aukščiausias Bažnyčios ganytojas, Romos Popiežius, kalbėdamas „iš katedros", yra neklaidingas.

d) Kristus kalbėjo Petrui: „Simonai, Simonai! štai, šetonas reikalavo jūsų, kad persijotų jus, kaip kviečius;

bet aš prašiau už tave, kad tu nenustotumei tikėjimo; todel tu, kada nors grįžęs, stiprink savo brolius" (Luk. 22, 31—32).

Kaip jau minėjome, „persijoti kaip kviečius" yra palyginimas, kuriuo reiškiamas smarkus gundymas; tuo vaizdu Kristus praneša, kad šetonas Apaštalus ir visus, kurie jų žodžius priims, gundys iki pasaulio pabaigos. Todel Kristus meldėsi už Petrą, kad pirmiausia jis būtų tvirto tikėjimo, idant galėtų savo brolius tikėjime stiprinti.

Tais žodžiais Kristus prižada suteikti Petrui ir jo įpėdiniams neklaidingumą, mokant tikėjimo mokslo, nes čia:

1) Kristaus malda už Petrą buvo absoliuti ir sėkminga;

2) Kristus meldėsi už Petrą kaipo už Bažnyčios galvą ir ganytoją, turintį įpėdinius;

3) tąja malda Kristus prašė neklaidingumo dovanos, skelbiant tikėjimo mokslą.

Įrodome 1 sakinį: Kristaus maldos sėkmingumas neparėjo nuo jokios sąlygos, kurią Petras turėtų išpildyti (pav., aš meldžiaus, jei nenusidėsi), nes Kristus nepažymi jokios sąlygos. Anaiptol, Kristus nurodo, kad Jo malda yra sėkminga,—nes Jis sako Petrui: „stiprink savo brolius". Vadinas, Petras per Kristaus maldą tiek bus stipraus tikėjimo, kad ir savo brolius galės stiprinti. Tad Kristaus malda buvo absoliuti ir sėkminga.

Įrodome 2 sakinį: Iš Mato 16, 18 ir Jono 21, 15—17 žinome, kad Petras yra skirtas nenuveikiamu Bažnyčios pamatu ir jos aukščiausiuoju gany-

toju. Bet stiprinti brolius tikėjime yra uždavinys ypač to, kurį Kristus skyrė Bažnyčios galva ir aukščiausiuoju ganytoju. — Vadinas, Kristus tiesiog meldėsi už Petrą, ne kaipo už privatų asmenį, bet kaipo už Bažnyčios galvą ir aukščiausiąjį jos ganytoją,—tad meldėsi ir už Petro įpėdinius.

Daugiau dar: Kristus savo maldoje už Petrą ypatingai atsižvelgė į Petro įpėdinius, kurie jo primatą paveldės,—nes Apaštalai, ir be to, turėjo nepaprastą šv. Dvasios gausumą ir nepaprastą neklaidingumo dovaną, —todėl ne tiek jie, kiek jų įpėdiniai, vyskupai drauge su tikinčiaisiais, buvo reikalingi stiprinimo, teikiamo jiems Petro įpėdinių.

Įrodome 3 sakinį: Kristaus maldos dėka, kuri buvo absoliuti ir sėkminga, Petro tikėjimas bus laisvas nuo kiekvieno trūkumo taip, kad net galėjimas suklysti nuo jo bus prašalintas, — nes jis bus taip tvirtas tikrojo tikėjimo, kad galės ir savo brolius stiprinti. — Bet tai tiek reiškia, kiek būti neklaidingam tikėjimo dalykuose.

Tokį tikėjimą, laisvą nuo trūkumų, Petras turės bent tada, kai jis stiprins brolius. O žmogus žmogų ne kitu būdu gali stiprinti tikėjime, kaip išoriniu būdu jį mokydamas; nes išvidine malone stiprinti yra paties Dievo dalykas (Rom. 16, 25). Vadinas, Petras bent tada, kai jis mokys brolius tikėjimo dalykų, bus neklaidingas. Tasai mokymo uždavinys yra aukščiausias — jis yra mokymo primatas: Petras turi teisę ir

pareigą stiprinti visą Bažnyčią, visus tikinčiuosius į Kristų; o tikintieji iš savo pusės turi pareigą derinti savo tikėjimą prie Petro tikėjimo, kaipo prie tikėjimo taisyklės.

Tad Kristaus maldos dėka, kuri, be abejo, buvo išklausyta, Petras ir jo įpėdiniai, mokydami visus tikinčiuosius į Kristų tikėjimo dalykų, yra neklaidingi.

Šventieji Bažnyčios Tėvai mūsų svarstomuosius Kristaus žodžius ne kartą kitiems tikslams sunaudoja; tačiau ne vienas jų aiškina juos ta pačia prasme, kuria mes išdėstėm, taikydami juos Popiežiaus neklaidingumui. Imkim bent kelis jų. Šv. Cirilius Aleksandrietis († 444): „todel tu, kada nors grįžęs, stiprink savo brolius, t. y. būk sustiprinimu ir mokytoju tiems, kurie tikėjimu pas mane artinasi" (In. Luc.). Šv. Leonas Didysis († 461): „Teisingai džiaugiamės, dėkodami amžinajam Karaliui, mūsų Atpirkėjui, kad tokią valdžią davė tam, kurį skyrė visos Bažnyčios kunigaikščiu, taip kad net mūsų laikais, jei kas nors gera per mus vykdoma ir tvarkoma, tai tenka priskirti veikimui ir valdymui to, kuriam pasakyta: todel tu grįžęs stiprink savo brolius" (Serm. 4, 4). Šv. Teodoritas Studita (garsus Konstantinopolio vienuolyno viršininkas, gyv. VIII šimtmečio gale) savo laiške Popiežiui Paschaliui I: „Tau pasakė Kristus, mūsų Dievas: todel tu, kada nors grįžęs, stiprink savo brolius. Štai, dabar laikas, štai, dabar vieta: nešk mums pagalbos tu, kuris tam esi Dievo skirtas, ištiesk mums ranką kiek galėdamas; tu turi valdžią iš Dievo del to, kad visų kunigaikštis esi, tu tam ir skirtas. Baidyk, maldaujame, eretiškus žvėris savo dieviškojo žodžio plunksna".

e) Pagaliau, pats krikščioniškasis manymas sako, kad jei Dievas norėjo, idant Jo suteiktasis žmonėms Apreiškimas nepradingtų, tai Jis turėjo tą Apreiš-

kimą kuriuo nors būdu nuo žuvimo apsaugoti. — Daugybė mokslų kyla; žmogaus protas ir geiduliai daugybę sektų prasimano. Protestantai yra suskilę į kelis šimtus sektų, pravoslavai taip pat,— net mūsų Lietuvoje prasimanoma įvairių sektų. — Argi visos tos sektos, viena kitai priešingos, būtų teisingos? Juk ką viena sekta tikrina kaipo tikrą tiesą, tą kita sekta griauja, tikrindama visai ką kita! Tad kame žmogus turi rasti tikrąją, Dievo apreikštąją, tiesą? Kiekvienam klausimui išspręsti juk negalima kviesti viso pasaulio vyskupų susirinkimo. O išspręsti taip svarbūs dalykai reikia kuo greičiausiai: nešalinama klaida užmuša sielas. — Tad ir derėjo, kad Dievo Apvaizda, kuri nenori, kad Dievo Apreiškimas dingtų ir žmonės skendėtų klaidose, įsteigtų neklystantį autoritetą, kuris reikiamu laiku pasmerktų klaidas ir neabejotinai nurodytų tikrąją tiesą. Toks autoritetas yra Popiežiaus neklaidingumas.

4. Bažnyčios istorija jau nuo pat pirmųjų amžių liudija, kad Popiežiaus neklaidingumas buvo visos Bažnyčios tikinčiųjų pripažįstamas: Romos Bažnyčia ir jos galva buvo laikomi tikėjimo vienybės centru ir neabejotina tikėjimo taisykle. Todel Popiežiai su visu autoritetu, kurio visi klausė, spręsdavo erezijų, tikėjimo ir dorovės klausimus.

Štai bent keli pavyzdžiai: Popiežius Viktoras (190—198) atskiria nuo Bažnyčios Teodotą, kuris neigė Kristaus dievystę; Zefirinas (198—207) pasmerkia

montanistus; Kalikstas (217—222) pasmerkia Sabelijų ir jo šalininkus,—ir tie jų pasmerkimai visų yra laikomi paskutiniu žodžiu, kurs galutinai ir neatšaukiamai dalyką nusprendė.

Todel ir šv. Ireniejus (rašė prieš 180 m.), ką jau aukščiau minėjom, tikrina, kad Romos Bažnyčios tikėjimo ir dorovės mokslas yra tikra ir neabejotina tikėjimo norma ir taisyklė visoms kitoms bažnyčioms, — ir todel visos kitos bažnyčios su Romos Bažnyčia turi sutikti. (Palgk. aukščiau kitų šventųjų Tėvų tekstus).

Popiežius Inocentas I (417) tikrina, kad tikėjimo ir dorovės dalykuose reikia kreiptis į Romos Popiežių del to, kad iš ten eina grynas ir nesugadintas mokslas (Denz. 100); Zosimas (418) skelbia, kad šventojo Sosto nutarimai yra neatmainomi (Denz. 109); taip pat ir Bonifacas I (422): „nieko iš mūsų sprendimų negalima atšaukti, nes niekuomet nebuvo leista iš naujo svarstyti tas dalykas, kurį Apaštališkasis Sostas kartą jau buvo nutaręs“ (Denz. 110). Panašiai kalba Simplicijus (476), Gelazijus (493), Hormizdas ir kiti. — Kadangi Popiežių nutarimai yra neatmainomi vadinas, jie yra neklaidingi.

Be aukščiau minėtųjų Bažnyčios rašytojų ir Tėvų daugelis kitų rašytojų ir Tėvų liudija, kad krikščionys tikėjo Popiežiaus neklaidingumu. Panašiai kaip Ireniejus kalba šv. Gregorius Nazianzietis, šv. Optatas Milevitietis, šv. Ambrozijus, istorikas Sozomenas, graikų kankinys Maksimas ir kiti.

Šv. Augustinas, kalbėdamas apie Popiežiaus patvirtinimą dekretų, kuriuos vietiniai bažnytiniai susirinkimai buvo išleidę prieš eretikus donatistus, išsireiškia: „Iš Romos atėjo nutarimai, todel dalykas baigtas" (ep. 209). Iš čia ir kilo posakis: „Roma locuta, causa finita" (= Roma tarė, todel dalykas išspręstas ir baigtas).

Popiežiaus neklaidingumo pripažinimas matyti iš visuotinių Bažnyčios susirinkimų dokumentų, būtent, Efezo (431), kurs Popiežiaus Celestino nutarimą pripažįsta nebeatmainomu; Chalkedono (451; Tėvų išsireiškimas: „Popiežiaus Leono lūpomis Petras prakalbėjo"); Konstantinopolio III (681; „Agatono lūpomis Petras prakalbėjo"); Konstantinopolio IV (870; Apaštalų Soste išlaikytas nesuteptas tikėjimas dieviškojo prižadėjimo dėka, kurs tą tikėjimą saugo); Florencijos (1438—1445; Popiežiui „palaimintojo Petro asmeny mūsų V. J. Kristaus atiduota visiška valdžia visai Bažnyčiai ganyti, valdyti ir tvarkyti; kaip tai taip pat galima rasti ir visuotiniųjų susirinkimų dokumentuose ir šventuose kanonuose" — Denz. 694). Čia tuose susirinkimuose Popiežiaus neklaidingumą liudija ne atskiri žmonės, bet visos Bažnyčios, Rytų ir Vakarų, susirinkę atstovai. Ir nėra jokios abejonės, kad čia tikrai manomas mokymo neklaidingumas: Popiežius neturėtų visiškos mokymo valdžios, nebūtų išlaikęs nesugadinto tikėjimo, neturėtų sprendžiančio autoriteto mokydamas, jei jis nebūtų neklaidingas mokydamas.

* *
*

Dar bent kiek paaiškinsime neklaidingumo sąvoką, kad ji mums būtų tikresnė ir griežtesnė.

„Neklaidingumas yra laisvumas nuo klaidos, taip kad ne tik iš tikrųjų nesuklystama, bet ir negalima suklysti. Vykdančioji neklaidingumo priežastis yra šventosios Dvasios pagalba (assistentia). Tai yra pagalba, teikiama ypatingo Dievo valdymo. kuris vadovauja mokančiajai Bažnyčiai, kad ji, saugodama ir dėstydama iš Apaštalų paveldėtąjį mokslą, nuo tiesos nenukryptų. Dievas gali tai pasiekti veikdamas dvejopu būdu: 1) sukliudydamas, kad klaidingas nutarimas neįvyktų; 2) pozityviais malonės paskatinimais padėdamas mokančiajai Bažnyčiai tiesą pažinti ir ją kaip reikiant išdėstyti.

Tokia šventosios Dvasios pagalba skiriasi nuo apreiškimo, kuriuo Dievas betarpiškai kuriam nors žmogui parodo tiesą; nes šventosios Dvasios pagalba neteikia naujo apreiškimo, bet vien padeda pažinti ir išaiškinti tikrąją prasmę tiesos, kuri jau seniau buvo areikšta. — Skiriasi toji šv. Dvasios pagalba ir nuo įkvėpimo, kuriuo pats Dievas pasidaro kurios nors knygos bei kalbos autorium. Įkvėpimas yra visai nepaprasta antprigimtoji įtaka, kuria šv. Dvasia žmogų absoliučiai ir sėkmingai lenkia tarti arba rašyti visa tai, ir tik vien tai, ką Dievas nori. Tuo būdu pats Dievas yra pirmaeilis (principalis) knygos arba žodžių autorius, o įkvėptasis žmogus tėra gyvas Dievo įrankis. Todel viskas, ką įkvėptasis žmogus, kaipo įkvėptas, rašo ar taria, yra Dievo žodis.

Tad nuo įkvėpimo labai skiriasi šventosos Dvasios pagalba, nors šitoji pagalba būtų Dievo teikiama pozityvia malonės įtaka. Mat, šitąja pagalba Dievas taip padeda mokančiajai Bažnyčiai, kad

ji pasilieka savo nutarimų ne instrumentalinė, bet pirmaeilė priežastis. Todel neklaidingi Bažnyčios nutarimai, padaryti šv. Dvasiai globiant, nėra Dievo žodis tikrąja prasme. Tiesa, juose yra Dievo žodis, tačiau ne del to, kad Bažnyčia tuos nutarimus leidžia, bet del to, kad juose yra Dievo žodis, jau seniau apreikštas.

Šv. Dvasios pagalba nepadaro, kad mokančios Bažnyčios pastanga bei rūpestingumas tikrajai apreikštosios tiesos prasmei surasti butų nebereikalingas; tiesiog tokį rūpestingumą ji suponuoja,—nes šv. Dvasios pagalba tuo budu yra teikiama, kad ji bendradarbiauja su mokančiąja Bažnyčia, kada ši ieško tikrosios apreikštosios tiesos prasmės. — Tad Popiežius ar visuotinis Bažnyčios susirinkimas, pagal dalyko svarbumą, turi naudotis priemonėmis tiesai pažinti ir jai tinkamai išreikšti; tokios priemonės yra susirinkimai, kardinolų, vyskupų, teologų patarimai ir t. t. — Tačiau nutartosios tiesos tikrumas neparеina nuo to, ar mokančioji Bažnyčia, prieš nutardama, pakankamai stengės apreikštąją tiesą pažinti, bet pareina vien nuo įsitikinimo, kad šv. Dvasios pagalba yra prižadėta Bažnyčiai, sprendžiant jai apie tikėjimo ir dorovės dalykus. Todel, kai žinoma, kad mokančioji Bažnyčia kurią nors tiesą nusprendė, tuo pačiu žinoma, kad ji, šv. Dvasios padedama, pakankamai stengės tikrąją apreikštosios tiesos prasmę pažinti.

Tad nėra jokios baimės, kad mokančiosios Bažnyčios, (Popiežiaus ar visuot. susirinkimų) apsileidimu būtų nutartas kuris nors klaidingas mokslas. Kristaus globa ir šv. Dvasios pagalba, prižadėta Petrui ir jo įpėdiniams, yra sėkminga priežastis, kad Popiežiaus sprendimas butų apsaugotas nuo klaidos. Taip pat nėra ko bijoti, kad Popiežiaus nutarimas būtų padarytas tuomet, kai kas nors darytų jam prievartos arba jį verstų grasinimais bei kitokiais būdais; Dievo pagalba sugebės tokių dalykų neprileisti; tačiau, teologų manymu, jei kas nors prievartos priemonėmis priverstų Popiežių padaryti nutarimą, tai toks jo nutarimas nebūtų neatmainomas.

Priekaištai, kad toks ir toks Popiežius, pav., Li-

erijus, Honorijus, Povilas V suklydęs, neturi jokios ertės: jei kuris ir būtų suklydęs arba netikusiai elgęis, tai jau, be abejonės, jis nesuklydo mokydamas aipo visos Bažnyčios aukščiausias mokytojas (ex caedra). O jei koks priešininkas, to nepaisydamas, daro riekaištus, tai jis paprastai arba istorijos nežino arba esupranta, kuriose sąlygose Popiežius yra neklaidingas ir kas yra tasai neklaidingumas.

Popiežius Liberijus (352—366) kaltinamas tuo, kad jis asirašęs pusiau arionišką Sirmijos tikėjimo formulą. Taigi, suklyęs tikėjimo dalykuose. — Tačiau žinoma, kad jis pasmerkė arious, atsisakė pasmerkti šv. Atanazą, didelį arionų priešininką, ir ž tai buvo ištremtas ciesoriaus Konstancijaus, kurs globojo erekus. Po dvejų ištrėmimo metų jam buvo leista sugrįžti į Romą. el ko jam leista sugrįžti? — anų laikų istorikai nesutinka tarp avęs: vieni sako, kad Popiežius pasirašęs eretišką tikėjimo forulą, o kiti sako, kad ciesorius, Romos piliečių įprašytas, leidęs m sugrįžti. — Tačiau, daugiau tikėtina yra, kad Liberijus pasiašęs trečiąją Sirmijos formulą. Bet toje tikėjimo formuloje nebuo nieko eretiško; tik ten nebuvo žodžio consubstantialis (hoousijos,—kad Sūnus turi tą pačią prigimtį kaip Tėvas); tuo žodžiu uvo reiškiamas katalikų tikėjimas į Kristaus dievystę. Nenorėdaas prisidėti prie erezijos, Popiežius, anot jo amžininko, istoriko ozomeno, pasirašydamas pridėjęs kitus žodžius, kuriais pasmerkęs arianizmą ir išreiškęs tiesą, kad Sūnus yra tos pačios subancijos kaip Tėvas. — Tuo Popiežiaus pasirašymu pasinaudojo retikai, kurie klastingai skelbė, kad Liberijus jų tikėjimo formulą riėmęs. Kai kurie katalikai, nežinodami, kaip iš tikrųjų buvo, iktinosi ir skelbė Popiežių eretiku[1]). — Pagaliau, Popiežiui buvo rievarta daroma, todel, nors jis tose sąlygose ir būtų pasirašęs

[1]) Šv. Hiliarijaus fragmentas, kuriame jis iškeikiąs Liberijų, yra ne jo raytas, ir todel neturi reikšmės.

net eretišką formulą, jokios išvados negalima padaryti prieš Popiežiaus neklaidingumą; be to dar, pasirašytoji formula nebuvo eretiška. — Tad Liberijaus įvykis neliečia Popiežiaus neklaidingumo.

Popiežius Honorijus (625—638) kaltinamas tuo, kad jis mokęs monoteletų erezijos (kad Kristuje viena valia tesanti), todel jis suklydęs tikėjimo dalykuose, ir už tai visuotinio Bažnyčios susirinkimo ir Popiežiaus Leono II buvęs pasmerktas kaip eretikas.

Faktai yra šitokie: 634 metais, Konstantinopolio patriarchas Sergijus, linkęs į monoteletų klaidą, apgaulingai rašė Popiežiui Honorijui, kad daugis tikinčiųjų išsireiškimais „dvejopas veikimas" ir „vienas veikimas" Kristuje piktinąsi ir nerimstą, ir todel, ramybės dėliai, panašių naujų išsireiškimų geriau esą vengti. Popiežius Honorijus, atsakydamas Sergijui, parašė jam du laišku, kuriuose giria Sergijaus atsargumą, reikalauja nevartoti naujų išsireiškimų, rašo, kad jis pats nenorįs spręsti apie vieną ar dvejopą veikimo būdą Kristuje, ir, pagaliau, apie vieną ar dvejopą valią Kristuje išsireiškia gana neaiškiai. Tuo savo neaiškiu atsakymu Honorijus, nežinodamas ir nenorėdamas, leido plėstis erezijai, nes eretikai, pasinaudodami jo laiškais, skelbė, kad pats Popiežius jų pusę palaikąs. Tad šeštasis Bažnyčios susirinkimas (681) jau mirusį Honorijų įskaitė į eretikų skaičių, o Popiežius Leonas II (681—683), tvirtindamas susirinkimo nutarimus, savo pirmataką, Popiežių Honorijų, pasmerkė. Tokie yra trumpai išdėstyti faktai.

Tačiau Honorijaus įvykis neliečia Popiežiaus neklaidingumo.

a) Honorijaus laiškai nebuvo joks sprendimas „ex cathedra", nes: 1) trūksta reikiamų sąlygų ir formų, kuriomis anais laikais Popiežiai naudodavosi, spręsdami ką nors „ex cathedra"; 2) pats Honorijus aiškiai sakosi, kad jis nenorįs spręsti apie „dvejopą ar vieną veikimo" būdą Kristuje: „mums tai neturi rūpėti, ir paliekame (išsireiškimus parinkti) gramatikams".

b) Honorijus neturėjo jokio klaidingo įsitikinimo tikėjimo dalyke, ir jokio klaidingo įsitikinimo savo laiškuose ne-

paskelbė, nes: 1) kankinys šv. Maksimas, disputuodamas su monoteletų erezijos skelbėju, Pirru, dėsto Popiežiaus laiškus teisingąja katalikų prasme; 2) Romos abatas, Jonas, kurs, Honorijui projektuojant pirmąjį laišką, drauge su juo darbavosi, skelbia Honorijų katalikiškai manius; vienintelė Popiežiaus laiško vieta, kuria eretikai galėjo ir norėjo pasinaudoti savo erezijai paremti, buvo šie žodžiai: „todel ir vieną Viešpaties, musų Jėzaus Kristaus, valią išpažįstame"; bet toji vieta, minėtojo abato Jono liudijimu, Honorijaus supratimu, turėjusi reikšti tik tą, kad Kristuje kūno linkimai nesipriešinę Jo dvasiškajai valiai; tokį Honorijaus manymą patvirtino ir dėstė taip pat Popiežius Jonas IV, tai yra katalikų Bažnyčios mokslas. 3) Pats Honorijaus laiškų kontekstas parodo, kad iš tikro Honorijus tik tą tenorėjo pasakyti.

c) Tačiau Honorijus netikusiai pasielgė. 1) Į tikybinius ginčus šiuo reikalu jis žiūrėjo kaip į „žodžių ginčus" (novas vocum quaestiones) ir, Sergijaus apviltas, nenumatė dalyko svarbos; 2) nepanorėjo pasinaudoti tikruoju išsireiškimu Bažnyčios mokslui išreikšti, reikalaudamas nevartoti išsireiškimų „viena ar dvi energijos"; 3) pasinaudojo dviprasmiu išsireiškimu (unam voluntatem — hên thêlema), kurį eretikai galėjo savotiškai aiškinti, ir tuo būdu davė eretikams į rankas pavojingą ginklą; 4) užuot išsprendęs klausimą, reikalauja dalyko nejudinti ir apie jį tylėti.

d) Del Popiežiaus Honorijaus pasmerkimo reikia atsiminti šie dalykai:

1) Konstantinopolio bažnytinis susirinkimas tikrai manė jį pasmerkti už ereziją, tai matyti iš tryliktojo posėdžio aktų. Kad susirinkimas šią neteisybę Honorijaus atžvilgiu galėjo padaryti, tai aiškinama tuo, kad eretikai iš tikro piktam panaudojo Honorijaus laiškus, remdami jais savo ereziją; be to dar, ir taip graikai neturėjo palankaus nusistatymo Popiežiaus atžvilgiu, ypač dar del to, kad šiuo atveju jie patys ne vieną savo žymių vyskupų turėjo pasmerkti.

2) Tasai pasmerkimas nėra visuotinio Bažnyčios

susirinkimo nutarimas, nes: a) jis buvo priešingas Popiežiaus nurodymams, kuriuos šis savo pasiuntiniams, siųsdamas juos į susirinkimą, buvo davęs; b) trūksta jam paskesnio Popiežiaus patvirtinimo. Tiesa, Popiežius Leonas II pasmerkė savo pirmataką, Honorijų, bet visai kita prasme, nekaip susirinkimas manė. Jis pasmerkė jį kaipo tokį, „kuris kylančios erezijos liepsnos negesino, kaip Apaštalų autoritetui priderėjo, bet apsileisdamas leido joms plėstis". Taigi, pasmerkė jį ne už ereziją, bet už apsileidimą, kad erezijai kaip reikiant nesipriešino.

Tad Honorijų del jo santykių su moneteletų dalyku galima peikti arba net pasmerkti, bet Popiežiaus neklaidingumo dogma nė kiek to įvykio nėra paliesta.

Pagaliau, dar prikišama Galiliejaus pasmerkimas, kuriuo du Popiežiai, Povilas V (1605—1621) ir Urbonas VIII (1623—1644), suklydę.

Tačiau, kadangi minėtieji Popiežiai neišleido jokio dogmatinio nutarimo „ex cathedra", tai nė Galiliejaus įvykis neturi nieko bendro su Popiežiaus neklaidingumo dogma.

Popiežiai ir kultūra[1]).

Dažnai tenka girdėti priekaištas: Popiežiai kliudė žmonijos kultūrai; jie yra žmonijos pažangos didžiausi priešai. — Toks priekaištas kartojamas įvairiausiose formose: pilna jo kairiųjų laikraščiuose, brošūrėlėse, pasikalbėjimuose. Toks priekaištas daro įtakos žmonėms, kurie nežino istorijos arba nesugeba duoti sau apyskaitos iš to, kas sakoma ir kokia nesąmonė sakoma.

Ne vienas mano, kad kultūra esanti tada, kai „gamta priverčiama tarnauti dvasiai". — Bet tokia kul-

[1]) Sekama Dr. M. Apologetische Volksbibliothek.

tūra tėra kultūros viena dalis, ir dar ne svarbiausioji; nors ta kultūros dalis būtų aukščiausia, tačiau žmogus, gyvenąs tokia kultūra, gali būti labai nekultūringas ir net nelaimingas. Foersteris vadina ją technikine kultūra. Matydamas jos vienpusiškumą, jis daro didžių pastangų, kad pats žmogus auklėjimo keliu pasiektų vidujinį išsikultūrinimą.

Kultūra (kultivuoti, auklėti, išdirbti, taurinti) reiškia ne tik patį siekimą patobulinti žmogų ir žmonių visuomenę medžiagišku ir dvasiniu atžvilgiu, bet ir to siekimo išdavas. Natūralųjį žmogų, jo pasirodžiusią pasauly prigimtį, kultūra stengias pakelti aukštyn, išplėtodama vispusiškai ir harmoningai jo natūraliąsias pajėgas, kad žmogus galėtų naudotis tiesos, gėrio, grožio ir dorovės turtais. Savaime aišku, kad tikroji kultūra turi teikti žmogui tikrąją tiesą, tikrąjį gėrį, tikrąjį grožį ir tikrąją dorovę, nes kitokia kultūra nėra kultūra, bet iškrypimas. Klaida, melas ir nedorovė negali būti kultūringo žmogaus gėrybės: jie tegimdo išsigimimą ir barbariškumą. Taip pat ir keliai į tikrąsias kultūros gėrybes turi būti sveiki, atatinką protingą žmogaus prigimtį pagrindai, — nes kitoks kelias nenuves į tikslą, ir bus ne kultūros siekimas, bet tuščių šešėlių gaudymas.

Klausiame dabar: ar Popiežiai buvo sveikos kultūros rėmėjai ir nešėjai, ar gal buvo jos kliudytojai ir priešai?

1. Krikščionystės platinimas.

„Jei krikščionystės platinimas savaime yra nuopel-

nas, tai jo (Romos Popiežiaus) yra didžiausias nuopelnas“ (Herder, Ideen zur Phil. d. Gesch. IV, 720). Iš tikrųjų, krkščionystės platinimas yra nuopelnas ir kultūros darbas, nes krikščionystė kelia žmogų iš jo barbariškumo būklės, auklėja jo pajėgas ir veda į tikrosios tiesos, gėrio, grožio ir dorovės karalystę. |

Pirmaisiais krikščionystės amžiais stovi Popiežius, menkas ir silpnas, prieš galingus ciesorius, kurie visa savo pajėga stoja prieš krikščionystę ir ją naikina. Ar Popiežiai nusigando? Jie „susilaukė pasityčiojimų ir plakimų, be to dar, pančių ir kalėjimų, buvo akmenimis užmušti, piūklu perpiauti, gundyti, su kalaviju nužudyti, klaidžiojo avių ir ožkų kailiuose, vargą vargo, buvo prislėgti, suvarginti; tie, kurių pasaulis nebuvo vertas, klaidžiojo tyruose, kalnuose, lindynėse ir žemės urvuose“ (Palgk. Žyd. 11, 36—38). Tie žodžiai, sakomi apie Senojo Įstatymo šventuosius, geriausiai tinka pirmųjų amžių Popiežiams. Ne vienas jų už apaštališkąjį veikimą užmokėjo savo krauju ir gyvybe. Iš katakumbų jie žengia į kankynių vietą. Linus, Kletas, Klemensas, Evaristas, Aleksandras — taip prasideda Popiežių eilė; ir jei pažiūrėsime, kokia mirtimi jie mirė, rasim parašyta: mirė nukankintas (matyrium passus est — martyr occubuit); Higinas, Pijus, Anicetas — mirė nukankintas, — ir tasai posakis „mirė nukankintas“ kartojas pagrečiui 29 kartus. Taip prasideda Popiežių dinastija.

O persekiojimų ir mirties pavojuose Popiežiams

vis dar rūpi tolimi kraštai, kurie dar nežino krikščionystės. Šv. Klemensas, vienas iš pirmųjų Popiežių, siunčia į Galiją Dionizą ir kitus apaštalus; Eleuterijus (175—189) siunčia misininkus į Angliją. Toliau, kai nebebuvo persekiojama, eina stropus apaštalavimas Irlandijos, Anglosaksų, Vokietijos ir kituose Europos kraštuose, kuriuos Popiežiai užkariauja krikščionystei. O naujų pasaulių atradimo metu drauge su žemių ieškotojais misininkai, Popiežių siunčiami, keliauja į tolimus kraštus ir skleidžia krikščionystę. Pranciškui Ksaverui per siauras buvo Indijos kraštas, — jis skubinas nešti krikščionystę į Kinus ir Japoniją. O šiandien tūkstančiai misininkų, vyrų ir moterų, darbuojas stabmeldžių kraštuose, mokydami krikščioniškojo tikėjimo ir skleisdami kultūrą.

2. Popiežiai gynė krikščioniškąsias tautas nuo barbarų užpuolimų ir naikinimų.

Reikšmingas yra įvykis, kada Popiežius Leonas I 452 metais ties Mantua užstojo kelią hunų vadui, Atilai, kurs ėjo Italijos naikinti: palenkė jį trauktis atgal ir išgelbėjo Italiją nuo baisaus išnaikinimo. Popiežiai globojo krikšč. tautas vestgotų, ostgotų, longobardų, vandalų ir kitų tautų kilnojimos laikais.

Ištisus šimtmečius Popiežiai kovojo su islamu, pradedant nuo vestgotų pralaimėjimo ties Xeres de la Frontera, 712 m., Italijos gynimu, kryžiaus karais, Balkanų gynimu (Albanijos Skanderberg ir Vengrijos Hunyadi), Lepanto kova, iki Vienos išgelbėjimo 1683 me-

tais, kada Popiežius Inocentas XI (1676—1689) jai išgelbėti aukojo anais laikais milžinišką sumą, 1200000 guldenų. „Kad Europa nebuvo gal visiems laikams hunų, saracenų, totorių, turkų, mongolų praryta, tai yra jo (Popiežiaus) drauge su kitais darbas" (Herder — ten pat).

3. Popiežiai gynė krikščionystę nuo klaidingų mokslų.

Visų kitų religijų mokslai ilgainiui buvo pakeisti ir nukrypo nuo savo mokytojų; krikščionystė, Popiežių rūpesčio dėka, išliko ištikima tiesai ir toms kilnioms idėjoms, kurias skelbė Kristus. Kiek pastangų darė eretikai, norėdami šventąjį Raštą iškreipti, ypač Evangelijas! Popiežių rūpesčiu šventasis Raštas išliko sveikas ir nesuklastotas. O kiek sektų, tarytum įnirtusios jurų bangos, puolė krikščionystę, norėdamos ją panaikinti! Atsidaužė klaidų bangos į Petro Uolą ir sutrūko; dingo sektos, o krikščionystė, Popiežių globiama, ir šiandien tebeneša tautoms tikrąją tiesą.

4. Popiežiai rėmė mokslą.

Šiandien, jei kas nori įrodyti, kad jo tauta aukštai pakilus, su pasididžiavimu nurodo savojo krašto universitetus ir mokslo draugijas. Universitetai yra mokslo židiniai. O kas davė universitetams pradžią?—Popiežiai.

Iš Italijos pasklydo švietimas ir mokslas po pasaulį. Roma, Florencija ir Bolonija buvo svarbiausios mokslo vietos. Iki 1300 metų universitetų ir aukštesniųjų mokyklų jau buvo 23: Italijoj 11, Prancūzijoj 5,

Anglijoj 2, Ispanijoj 4 ir Portugalijoj 1. Keturioliktame šimtmety įkurti universitetai: Pragoj (1347), Krokuvoj (1364), Vienoj (1365), Fünfkirchene (1367), Heidelberge (1385), Ofene (1389), Kölne (1388), Erfurte (1389), Leipcige (1409), Rostoke (1419), Triere (1454), Bazelyj (1459), Freiburge (1457), Greifsvalde (1456), Ingolstate (1459), Tübingene (1476), Maince (1476), — neskaitant universitetų, įsteigtų kituose kraštuose.

Tuos universitetus įsteigė Popiežiai tam tikrais raštais bei bulėmis. Ir ne tik įsteigė. Žinoma, jog universitetui įsteigti reikia daug lėšų ir tinkamų žmonių, — mūsų tauta tai žino, kai reikia mokėti mokesčius mūsų universitetui išlaikyti. Kas suteikė minėtiems universitetams reikalingų lėšų? Daugumas jų nebūtų niekuomet įsikūrę, jei patys Popiežiai nebūtų suteikę lėšų jiems išlaikyti. Tik jau paskum, Popiežiaus pavyzdžio paakinti, karaliai ir didžiūnai pradėjo steigti prie universitetų kolegijas, bendrabučius, konviktus ir kitas įstaigas.

Vilniaus Akademija su Popiežių pagalba įsteigta 1578 metais. Per kelis šimtmečius Lietuvos jaunimas tenai sėmė sau šviesos. Tai buvęs mūsų tautos mokslo ir kultūros židinys.

Ne vien universitetai Popiežiams rūpėjo. Šiandien skamba obalsis: „visus šviesti!“ Tačiau niekas šiandien nė nepamano, kad tasai obalsis Popiežiaus Inocento III (1198—1216) sumanytas. Toks buvo Popiežių troškimas. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas Laterane (1169),

Popiežiaus Aleksandro III (1159—1181) vadovaujamas, nutarė: „kad taip pat ir beturčiai, kurie negali tikėtis iš tėvų paramos, galėtų išmokti skaityti ir daryti pažangos, prie kiekvienos katedrinės bažnyčios mokytojui (magistrui), kuris be atlyginimo turi mokyti klierikus ir neturtingus mokinius, turi būti skiriama užtenkamai pajamų, kad mokantieji nekentėtų jokio vargo ir mokiniams būtų atviras kelias mokslui pasiekti. Taip pat ir prie kitų bažnyčių bei vienuolynų turi būti (tuo atžvilgiu) daroma, kas galima".

Bendrai, kas nori rašyti bet kurio krašto mokyklų istoriją, tam tenka ieškoti medžiagos bažnytinių susirinkimų aktuose, vyskupų ir vienuolynų archyvuose. — Taip, Popiežiai su didžiomis pastangomis skleidė mokslą ir švietimą, nes, kaip išsireiškia Popiežius Benediktas XIII (1724—1730): „Nežinojimas yra viso pikto šaknis, ypač tuose, kurie gyvena savo rankų darbu".

O kiek Popiežiai patvirtino ir išplatino draugijų, ordenų ir vienuolynų, kurių tikslas buvo skleisti mokslą ir švietimą!

Tat be reikalo prikišama Popiežiams, kad jie esą mokslo ir pažangos priešai. Toks priekaištas gali pritikti tokiems laisvamaniams kaip Voltaire, kurs (laiške, rašytame 1766 m. kovo 19 d.) rašė: „Liaudis reikia valdyti, bet ne mokyti". Arba tokiems, kurie Prancūzų revoliucijos metu, kada chemikas Lavoisier maldavo, kad jam būtų duota penkiolika dienų vienam bandymui pabaigti, atsakė: „Respublikai nereikia mokslo žmonių".

Naujaisiais laikais Popiežiai, norėdami paremti istoriškus tyrimus, istorijos tyrėjams atidarė archyvus su ta sąlyga, kad jie, rašydami istoriją, sakytų tiesą ir sakytų visą tiesą,—nes tuo būdu, vengdami šališkumo, nušvies Popiežių ir Bažnyčios praeitį.

Mūsų laikais kai kurie naiviai tikrina, kad Popiežiai, girdi, esą priešingi gamtos mokslams. Ir ko nebuvo sakyta! Popiežius esąs priešingas ir fotografijai, ir telefonui, ir telegrafui, ir geležinkeliams ir visiems technikiniams mokslo pritaikymams! — Tokie priekaištai yra nerimti. Svarbiausios gamtos mokslų šakos yra ne šiandien išdygusios; tie gamtos mokslai augo, ne kartą Popiežiai skatino juos tirti, ir tūkstančiai katalikų mokslininkų tą darbą dirbdavo. Bažnyčia džiaugiasi, kad žmogaus dvasia gali priversti materiją tarnauti sau; ji atsimena Dievo žodžius: „pripildykite žemę, ir ją paverkite, ir viešpataukite“ visai gamtai. Pasaulis yra Dievo padaras: juo geriau jis pažįstamas, juo labiau jame regima Kūrėjo išmintis ir galybė (Rom. 1, 20).

Bažnyčia nestato gamtos tyrėjams jokių reikalavimų ar įsakymų, išskyrus bendrą dorovės dėsnį: nesakyti to, ko nėra,—sakyti tai, kas yra. O gamtos tyrėjai pradeda sakyti tai, ko nėra, kai pradeda tikrinti, kad gamtos mokslas sakąs, kad nėsą Dievo, ir kad žmogus tėsąs gyvulys. Čia gamtos tyrėjai prasilenkia su tiesa ir peržengia dėsnį: nesakyk, ko nėra, tesakyk, kas yra. Tada Popiežiai turi teisę pasmerkti tokį „mok-

slą". Bet tada jie smerkia ne gamtos tyrimą ir tikrąjį, mokslą, tik gamtos tyrėjų prasimanymus.

Visiems priekaištams, kad Bažnyčia ir Popiežiai esą priešingi gamtos mokslams, užkerta kelią oficialūs Popiežių ir Bažnyčios dokumentai. Visuotinis Bažnyčios susirinkimas Vatikane, 1870 m., Popiežiaus Pijaus IX (1846—1878) vadovaujamas, tarp ko kita štai ką sako: „Bažnyčia ne tik nekliudo (gamtiškų) žmogaus mokslų, bet dar juos tūleriopais būdais padeda ir remia, nes ji žino ir neniekina naudos, jų duodančios žmonių gyvenimui; priešingai, ji pripažįsta, kad jie, kaip yra kilę iš Dievo, mokslų Viešpaties, taip, jei jais teisingai yra verčiamasi, Dievo malonės padedami, veda į Dievą. Taip pat ji nedraudžia, kad tie mokslai, kiekvienas savo srity, naudotųsi savais principais ir savu metodu". (Vat. sess. 3 cap. 4).

5. Popiežiai rėmė meną.

Visokeriopos formos menas, statyba, lipdyba, tapyba, poezija, muzika rado Popiežiuose didžius globėjus ir rėmėjus. Jei šiandien menas turi būti kam nors dėkingas, tai pirmų pirmiausia Popiežiams.

Popiežiams teko kovoti del meno kūrinių nuo pat tautų kilnojimos pradžios, kada barbarai kėsinos viską naikinti. Jie stojo į smarkią kovą su Bizantijos ciesoriais, kurie naikino paveikslus ir statulas. Kiek meno kūrinių, sukurtų Bažnyčios globoj, žuvo, kada protestantizmo banga užliejo Vidurinę Europą!

Iš senovės laikų turime šiandien užsilikusias di-

dingas bažnyčias katedras, kurių architektūra negalime atsigėrėti. Ilgus metus jos buvo statomos; ne viena žmonių karta nužengė į kapus, kol jos buvo pastatytos. Joms statyti išleistos didelės pinigų sumos. Iš kur tos lėšos? — Iš tikinčiųjų dosnumo. Popiežiai sugebėjo įkvėpti tikintiesiems tą nuostabų dosnumą, be kurio nė vienas tų architektūros stebuklų nebūtų atsiradęs.

Kiekvienas meno mokinys šiandien su išsiilgimu svajoja patekti į Italiją, į Romą. Roma, ir tai Popiežių Roma, yra tų kelionių tikslas: ten mokomasi ir tobulinamasi, stebint aukščiausius meno kūrinius. Iš tikro, Popiežių dėka pasaulis turi aukščiausių meno kūrinių, nes Popiežiai sugebėjo suspiesti į savo rūmus genialiausius artistus ir paakinti juos prie jų didingų veikalų. Penkioliktojo ir šešioliktojo šimtmečio Popiežiai paskatino didžiausius architektus ir lipdytojus, tapytojus, muzikus ir poetus kurti tuos didingus kūrinius, kuriais šiandien pasaulis stebisi. Renesanso laikais Popiežiai beveik per daug užsiėmė menu, pamiršdami kartais ir aukštesnius savo uždavinius, del to toks Julijus II (1503—1513) ir Leonas X (1513—1521) įgalino meną pakilti į aukštybes, kurių jis lig šiol niekuomet nebepasiekė.

Tačiau, yra meno rūšis, kurį Bažnyčia smerkia, tai yra nedorovingasis menas. Bet tai, tiesą sakant, nebėra menas: jis nekelia žmogaus dvasios, bet žadina žemus žmogaus geidulius, todel jis nė meno vardo nevertas.

6. Popiežiai rėmė socialį tautų gyvenimą ir jų gerovę.

Savaime nėra Bažnyčios tikslas rūpintis laikinąja tautų gerove, bet jai visuomet rūpėjo neturtingųjų ir vargšų padėtis ir bendrai, kenčiančioji žmonijos dalis.

a) Žmonijos dalis ypač socialistai, svajoja, kad ateityj nebus jokio beturčio, jokio nelaimingo. Tušti svajonė! Kol žmonės bus žmonėmis, visados bus ligonių, luošų, pamišusių, nupuolusių, bedarbių ir kitų nelaimingų. Todel ir Kristus sako: „Beturčių jūs visuomet turite su savim“ (Mat. 26, 11).

Bažnyčiai rūpėjo ir rūpi tiems nelaimingiesiems padėti. Kai tik Bažnyčia susikūrė, Popiežiai sutvarkė labdarystę, skirdami tam tikrus žmones, kurie aprūpintų beturčius. Paskum jų globoj, išaugo ligoninės, prieglaudos ir kitos labdarystės įtaigos, kuriomis šiandien didžiuojas civilizuotasis pasaulis.

O kiek draugijų ir ordenų, kurie turėjo tarnauti nelaimingiems, Popiežiai patvirtino! Nepavaduojamos yra gailestingosios seserys ligoninėse.

Iš tikro. Popiežių istorija yra kartu ir labdarystės istorija, — net ir dabartinis Popiežius Pijus XI po karo kai bolševikų Rusijoj kilo badas, įsteigė Rusijoj šelpimo įstaigas, kurios išdalijo maisto ir apdaro už 50 milijonų su viršum lyrų. Tuo būdu išgelbėjo tūkstančius nuo baisios bado mirties.

b) Bažnyčia, skelbdama teisybę, ramybę ir artymo meilę, jei nėra kliudoma, sukuria tokias socialio gyve-

nimo sąlygas, kuriose tautos gerovė gali klestėti, ir, esant tinkamoms išorės sąlygoms, iš tikro tautos gerovė kyla, — tai rodo Belgijos pavyzdys prieš karą.

Kas svarbu Bažnyčiai ir Popiežiams? — Krikščioniškasis kiekvieno luomo gyvenimas. Bažnyčia skelbia Evangeliją ir gelbsti visų žmonių sielas, nežiūrėdama į jų kultūrą: ar tai žmonės būtų piemenys, ar žemdirbiai, ar fabrikų darbininkai, ar turtuoliai kapitalistai, jai tik svarbi tų žmonių dorovė. Jie, pelnydami sau pragyvenimą arba kraudami turtus, turi laikytis teisybės, teisumo ir artimo meilės. Popiežiai iš esmės nesmerkia kapitalizmo, nes jis gali būti kraštui naudingas, bet jis smerkia kapitalizmo blogąsias puses, kada žmogus pirmiausiuoju tikslu stato sau mamoną — smerkia kapitalizmą, kai turtas renkamas skriaudžiant ir išnaudojant darbininką, — kai jis nusižengia teisybei ir artimo meilei.

Bet Popiežiai nepalieka nė darbininkų. Jie daro didžių pastangų darbininkų žmogiškajam orumui išlaikyti, kad į darbininką būtų žiūrima su pagarba. Viduramžiai, Bažnyčios globojami, buvo sutvarkę darbininkus cehcų sistema, — ir kiekvieno darbininko reikalai buvo patenkinti. Bažnyčia skelbia, kad darbininkas yra žmogus, turįs nemirtingą sielą, ir todel Popiežiai reikalauja, kad su darbininkais būtų apsieinama kaip su žmonėmis, del to Popiežių ir smerkiama kiekviena skriauda, kiekviena neteisybė, kiekvienas nusižengimas artimo meilei, kai jis liečia darbininkus. Už-

tenka prisiminti Popiežiaus Leono XIII enciklikas. Bažnyčia pašventina darbininkų darbą ir vargą: ji atsimena kad ir pats Kristus, tasai darbininkas Nazarete, savo pavyzdžiu pašventino darbą.

Tačiau, Bažnyčia, globodama darbininkus, negali žiūrėti pro pirštus, kai patys darbininkai ima laužyti teisybę, artimo meilę ir daryti skriaudas. Neteisybė yra neteisybė — vis tiek kas ją darytų: turtuolis ar darbininkas. Todel Bažnyčia smerkia skriaudas, kurias pradeda darbininkui daryti.

c) Popiežiai kovojo del verguvės panaikinimo. Kova buvo ilga ir sunki. Ne iš karto imtasi verguvė naikinti. Iš pradžių Bažnyčia pasitenkino skelbus pagrindus, kurie įrodo verguvės panaikinimo reikalą: visi žmonės yra Dievo vaikai, lygūs prieš Dievą — visi lygiai atpirkti, visi pakviesti į amžinąjį gyvenimą, ir visus reikia mylėti šventa artimo meile. Palengva dingo verguvė valstybėse, kuriose įsigyveno krikščionystė. Tačiau, penkioliktame šimtmetyj įsigalėjo prekyba juodaisiais vergais. Kovojo prieš tą prekiavimą Popiežiai: Povilas III, Urbonas VIII, Benediktas XIV, Pijus II ir kiti. Pagaliau, ta prekyba pradingo.

7. Popiežiai gynė moterystės šventumą ir nesuardomybę.

Žmogaus geiduliams nepatogus moterystės neperskiriamumas, todel prieš moterystės pastovumą nuolat buvo kovojama. Nelengva buvo Popiežiams atsispirti prieš galingus valdovus, kurie reikalavo panaikinti

jų moterystę. Tačiau, kaip kitą kartą Jonas Krikštytojas su visu griežtumu kartodavo Erodui „tau nevalia!“, taip jie drąsiai stojo už moterystės šventumą ir neperskiriamumą. Ypač garsūs yra del moterystės dalyko susirėmimai: tarp Nikalojaus I (858—867) ir karaliaus Lotaro, tarp Gregoriaus V (996—999) ir karaliaus Roberto, tarp Urbono II (1088—1099) ir prancūzų karaliaus Pilypo, tarp Klemenso VII (1523—1534) ir Anglijos karaliaus Henriko VIII. Klemensas VII su dideliu skausmu matė, kad, jei jis nesutiks panaikinti Anglijos karaliaus, Henriko VIII, moterystės, jis atplėš nuo kat. Bažnyčios visą Angliją ir persekios katalikus; bet nepaisydamas taip didelių nuostolių, jis pasiliko ištikimas Kristui: moterystė yra neperskiriama.

Šiandien moterystės nesuardomybę suardė visi nekatalikų kraštai, įvesdami civilines jungtuves ir leisdami persiskirti; del to ir tų kraštų tautos pradeda išsigimti. Tik katalikų Bažnyčia, viena prieš viso pasaulio geidulius, stovi nepajudinama. Palaikydama moterystės pastovumą, ji šiek tiek dar stabdo nekatalikų moterystės irimą. Vis tik tautos, kur laisvamanių ir bedievių „kultūra“ sugriovė moterystės pastovumą, palengva pradedama išsigimti ir sulaukėti.

Protestantas istorikas Jonas von Müller taip rašo: „Jei Popiežiai neturėtų jokio kito nuopelno žmonijai, kaip vien tą, kurį jie pasiekė nepaisydami masinimo, grąsinimų ir persekiojimų, gindami monogamiją (prasme = moterystės neperskiriamumą) per ištisus

šimtmečius kovodami su pasaulinių valdovų pojutiniais geiduliais, jie jau būtų nusipelnę amžiną nemirtingumą". (Gesch.).

8. Popiežiai gynė tautų laisvę prieš valdovų absoliutizmą.

Žodžiais „Dievo reikia labiau klausyti, kaip žmonių" buvo paskelbta kova bet kokios rūšies valstybės absoliutizmui, kuris visą laisvės gyvenimą norėjo nuslopinti. „Dievo reikią labiau klausyti, kaip žmonių" kartojo Popiežiai, kada Romos ciesoriai savo mirties dekretais kėsinos pavergti tikinčiųjų sąžinę. Ir nors Popiežiai buvo žudomi, tačiau jų mintis su laiku paėmė viršų.

Absoliutizmas, drauge su ciesoriais, persikėlė iš Romos į Konstantinopolį (Bizantiją) ir ten, pavergdamas Rytų bažnyčią, su laiku įvykdė cezaropapizmą, arba bizantinizmą, kuriame ir sąžinės laisvė buvo palaidota; tai galėjo įvykti tik del to, kad Rytų Bažnyčia atskilo nuo Popiežių, kurie nebegalėjo ginti tikinčiųjų sąžinės laisvės.

Bet Vakaruose Popiežiai išlaikė kovą prieš visus absoliutizmo puolimus. Ypač smarkios buvo kovos su Štaufenų giminės ciesoriais, kurie mėgino atgaivinti pavergiantį sąžinę absoliutizmą. Tokie vardai, kaip Popiežius Gregorius VII (1073—1085), Aleksandras III (1159—1181), Inocentas III (1198--1216) ir Bonifacas VIII (1294—1303), primena didžias kovas. Inocentas X (1644—1655) protestuoja prieš Vestfalijos taikos nutarimus del to, kad

toji taika rėmėsi principu: kieno kraštas, to ir tikėjimas (cuius regio, eius religio), — ir todel valdovas turėjo teisę prievarta versti savo valdinius priimti savąjį tikėjimą, išplėšdamas jiems sąžinės laisvę. „Džiaugiuos", taip kalba vienas rašytojas, „džiaugiuos, kad anais laikais, pagaliau, atsirado Europoj bent vienas žmogus, kuris prieš tą Vestfalijos taiką Dievo ir krikščioniškosios sąžinės vardu pakėlė protestą, ir kad tas žmogus buvo aukščiausios bažnytinės valdžios žemėje turėtojas. Popiežius ne del to protestavo, kad jis nebūtų norėjęs teisingos taikos tarp protestantų ir katalikų, — bet del to, kad reikėjo, ir iš tikrųjų tai buvo jo didi pareiga, pakelti protestas prieš labai nedorovingą ir nekrikščionišką principą, kuris buvo tos taikos pagrindas" (Döllinger, Kirche und Kirchen...).

Del tos pačios priežasties Pijus VII (1800—1823) priešinos tokiam dideliam valdovui — Napoleonui, Pijus IX (1846—1878) stojo į kovą prieš Bismarką, Pijus X (1903—1914) nenusilenkė Prancūzijos jakobinams.

Baigiame trumpą ir paviršutinę apžvalgą. Tegu pasako savo žodį dar katalikų Bažnyčios priešai. „Ką katalikiškoji Romos Bažnyčia nuveikė?" — klausia protestantas Harnack ir atsako: „Visų pirmą ji išauklėjo romano-germanų tautas... Nors jų pirmykštė būklė bei santykiai ir būtų buvę palankūs, nors jos ir būtų bendrai dirbusios savo pakilimui, Bažnyčios nuopelnas ir del to nebūtų mažesnis. Jaunoms tautoms ji atnešė

krikščioniškąją kultūrą, atnešė ne tam, kad paskum jas laikytų pirmoje kultūros būklėje, ne, ji joms įteikė kažkokią plėtojimos galią, ir tam jų plėtojimuisi ji pati vadovavo beveik per tūkstančius metų. Iki 14 šimtmečio ji buvo vadovas ir motina; ji atnešė idėjas, nustatė tikslus ir atpalaidavo pajėgas" (Wesen des Christent. 153 s.). Taip padarė katalikų Bažnyčia, Popiežiaus vadovaujama.

„Istorija ne gana turi aukštų pavadinimų, kad jais, nors ir ne visai, būtų galima pažymėti pasaulinis Popiežių veikimas, jų didi kūrimo darbai ir jų nenykstanti garbė... Ilga jų eilė kultūros istorijos danguje sudaro sistemą, kurios garbė užtemdo visas kitas laikų kunigaikščių ir valdovų eiles" (Protestantas istorikas Gregorovius: Geschichte der Stadt Rom).

Net pats piktžodžiautojas Hoensbroech, kurs degė neapykanta Bažnyčiai, turėjo išpažinti: „Socialiai kultūrinė popiežystės reikšmė yra neišmatuojamai didelė" (1, 3). Iš tikro taip yra. Popiežystė neturi reikalo bijoti praeities liudijimo.

Popiežiai ir inkvizicija[1]).

1. „Eretikų persekiojimas yra didžiausia popiežystės dėmė", — taip skamba kaltinimas, kartojamas didžiausiu triukšmu tūkstantinėmis formomis, kartojamas visur, kur tik atšalęs tikybiškas gyvenimas ir sudrum-

---

[1]) Pagal Dr. M

stas supratimas nebeįstengia įžvelgti į tikrąją dalykų padėtį ir ją objektyviai įvertinti.

Bet mes tokia pat teise galime pasakyti: „Eretikų deginimas yra didžiausia pasaulinės valdžios dėmė“, nes tuo pačiu metu, kai Popiežius, berods, persekiojo eretikus, tarp kitų valdovų, Vokietijos ciesorius, Fridrichas II, išleido baisų kraujo įstatymą prieš eretikus, ypač dar kad jis įstatymu skyrė jiems mirties bausmę, deginant ant laužo, — taigi, pasaulinė valdžia, kuri to ciesoriaus pavyzdžiu degino eretikus, lygia dalimi turėtų prisiimti tą priekaištą, kurs taip skaudžiai daromas Popiežiui. Keista, priekaištų pasaulinei valdžiai kaip ir negirdėti. Mat, anas ciesorius buvo laisvamanis, ir todel jis išteisinamas: jis tai padaręs viešosios opinijos verčiamas; jei jis šiandien gyventų, jis tokio įstatymo neišleistų; bet anais laikais jis turėjęs viduramžių pažiūroms pasiduoti.

Tačiau, jei tuo būdu teisinamas ciesorius, kodel nebūtų galima, lygiai tuo pat būdu, išteisinti Popiežiaus pasielgimas? — nes juk ir Popiežius gyveno viduramžių laikais, kurių pažiūros turėjo daryti jam įtakos.

2. Kas toji inkvizicija buvo?

Trumpai: tai buvo tam tikra įstaiga eretikams susekti. Ji buvo įsteigta ir remiama 12 ir 13 šimtmečio Popiežių; jos tikslas buvo išnaikinti ereziją, t. y. susekti eretikus ir juos sugrąžinti į katalikų Bažnyčią. Eretikai, kurie užsispirdavo savo paklaidose, tosios dvasinės valdžios būdavo atiduodami pasaulinei val-

džiai, kad juos nubaustų, t. y. pasaulinis teisėjas turėjo juos nubausti mirtimi, juos sudeginant. Taigi, visa tai atrodė panašiai, kaip mūsų laikais prisiekusiųjų teismas: prisiekusiems teisėjams pareiškus, kad kaltinamasis yra kaltas, teisėjas, laikydamasis jų pareiškimo, skiria kaltininkui atatinkamą bausmę. Anais laikais dvasinis teismas reiškė tik savo nuomonę bei sprendimą, kad toks ir toks eretikas yra tikrai nusikaltęs erezija, atada jau pasaulinė valdžia buvo spiriama skirti jam atatinkamą bausmę. Pasaulinės valdžios kalavijas tarnavo ne tik valstybei, bet ir Bažnyčiai.

Mums, šios dienos žmonėms, kurie gyvename tokiais laikais, kada įvairūs tikėjimai gyvena vienas šalia kito, atrodo tiesiog nesuprantama, kad kas nors būtų skundžiamas valstybės valdžiai del savo religinių įsitikinimų; mums, gyvenantiems tokiais laikais, kurie nė girdėti nenori apie kūno bausmes, net už didžiausius nusikaltimus, atrodo tiesiog barbarišku žiaurumu, kad žmonės del kitokių religinių įsitikinimų buvo baudžiami mirtimi. Ir visai teisingai. Taip tai atrodo mums, mūsų laikų vaikams.

Tačiau, juk čia sprendimo taisyklė negali būti mūsų dabartinės pažiūros — ne, jei mes norime teisingai galvoti apie praeitųjų laikų pasielgimus, mes turime atsižvelgti į anųjų laikų pažiūras bei įsitikinimus. Jei mes šiandien mums nesuprantamus kitų žmonių pasielgimus norime šiek tiek suprasti ir išteisinti, tada mes jiems pripažįstame lengvinančias aplinkybes ir sakome:

jie kitaip negalėjo pasielgti. — Panašiai, jei kas nori teisingas išvadas padaryti apie mums nesuprantamus praeities elgesius, tas turi savęs klausti: ar anais laikais galėjo būti kitaip — taip, kaip yra musų laikais? Kurs tik norės į tą klausimą atsakyti, tuoj supras, del ko anie laikai êmêsi tokių priemonių, kurių šiandien joks žmogus nebenori pateisinti ir kurios tik tada têra suprantamos, kai jos imamos anųjų laikų aplinkybėse.

3. Kaip inkvizicija atsirado?

Inkvizicija neįsikūrė staiga ir iš karto — ji nekrito ant žmonių galvos, lyg koks netikêtas perkūnas gražią saulėtą dieną, staigiu Popiežiaus ar ciesoriaus prasimanymu įsteigta; ne, inkvizicija yra istorinio plėtojimos padarinys, panašiai, kaip kad ir mūsų dabartinis baudžiamasis kodeksas nenukrito staiga iš dangaus.

Senajam Įstatyme atsimetusiems nuo tėvų tikėjimo ir ėmusiems netikrus dievus garbinti buvo skiriama mirties bausmė, būtent, jie buvo užmušami akmenimis. Naujajam Įstatyme kūno bausmių vietą užėmė dvasinės bausmės, būtent, atskyrimas nuo Bažnyčios (Palgk. I Tim. 1, 20; Tit. 3, 10—11).

Kada krikščionys, persekiojimo laikais, buvo Romos valstybės baisiai varginami, tuomet nuolat buvo reikalaujama religinės tolerancijos Ne smūgiais, bet meile turi buti religiniai dalykai tvarkomi (Verbis melius quam verberibus res agenda est) — toks buvo obalsis. Žodžiu, pirmieji krikščionystės šimtmečiai nė žinoti nenorėjo apie prievartą religiniuose dalykuose.

Dalykai kitaip susidėjo, kada nuo Konstantino Didžiojo patys ciesoriai buvo krikščionys. Krikščionys ciesoriai laikė save pašauktais Bažnyčios globėjais; jie už pasipriešinimą Bažnyčiai kovojo kalaviju, ir tai darė remdamies Romos valstybės įstatymu. Stabmeldžio ciesoriaus Diokleciano buvo išleistas įstatymas, būtent, jo 290 metų raštas Afrikos prokonsului; tasai įstatymas buvo atkreiptas prieš manichiejų religiją, kuri iš Rytų ėmė brautis į Europą ir Afriką; toji sekta buvo labai žalinga, — be to dar, ji buvo atėjusi iš nepalankios Persų valstybės. Ciesoriaus įstatymu, tos sektos vyresnieji, drauge su jų raštais, turi būti deginami, užsispyrėliai baudžiami kalaviju, kilmingieji siunčiami į kalnų kasyklas, o jų turtas konfiskuojamas.

Tuo pačiu keliu ėjo vėliau ir krikščionių ciesoriai, kovodami prieš manichiejų sektą, kuri tuokart dar labiau ėmė plisti. Taikinti tas įstatymas ne tik manichiejams, bet ir kitoms sektoms, bebuvo vienas žingsnis, kurs ne kartą ir buvo daromas.

Bažnyčios Tėvų ir Popiežių nuomonė del tokio elgimos su eretikais buvo įvairi. Šv. Augustinas iš pradžių nenorėjo nė girdėti apie prievartos priemones prieš sektas; jis nori juos atversti laisvo nagrinėjimo ir įtikinėjimo keliu. Tačiau, paskum jo prityrimas ir siaučiąs manichiejų nežmoniškumas palenkė jį kitaip manyti: jiems gali būti skiriama ištrėmimo bausmė. O apie mirties bausmę už ereziją daugis Bažnyčios Tėvų nė

girdėti nenorėjo. (Tačiau, buvo ir tokių Tėvų, kurie reiškė kitokią nuomonę).

Tokio nusistatymo ir toliau laikėsi Bažnyčia, Popiežiai, vyskupai ir teologai. Jie tiesiog priešinas eretikų persekiojimui, kada suerzinta liaudis nori eretikus nulinčiuoti ir juos sudeginti. Taip pav., darė Milano ir Orleano vyskupai 1017 metais. Šalono vyskupas, Rogeras, kai jo mieste buvo susekti manichiejų sektos pasekėjai, kreipėsi į Lütticho vyskupą, Vazą, klausdamas, kas su tais žmonėmis daryti. Vyskupas Vazo atsako jam, kad eretikų nereikia atiduoti pasauliniam teismui, nes jų gyvybė priklauso Viešpačiui, kurs yra gailestingumo ir meilės Dievas. — Kada Kalėdų šventės metu, 1052 m., ciesorius Henrikas III, remdamasis kunigaikščių reikalavimu, nuteisė pakarti kai kuriuos manichiejų eretikus, Lütticho kanauninkas, Anselmas, smarkiai bara jį už tokį pasielgimą. Panašiai Kölno vyskupas, Anno, 1060 metais pasipriešino liaudžiai, kuri buvo subruzdusi prieš surastuosius eretikus.

Tačiau, po vieno šimtmečio mes jau girdime visai kitokią nuomonę. Bažnyčios atstovai pradeda kalbėti apie pasaulines priemones eretikams bausti.

1184 metais Veronos susirinkime susirinko Popiežius Lucijus III ir ciesorius Fridrichas I Barbarosa nutarti priemonių, kaip kovoti su erezija, kuri ypač pradėjo plisti Šiaurės Italijoj ir Pietų Prancūzijoj. Popiežius pasmerkė „katarų“ ir „Liono beturčių“ sektas. Jei tie

eretikai neatsisakys savo klaidų, turi būti atiduoti pasauliniam teismui.

Popiežius Inocentas III vadina ereziją dieviškojo Majestoto įžeidimu; toji mintis toliau galėjo įtakos daryti, taikant eretikams bausmę, kurią valstybės įstatymas skiria už išdavikystę, būtent, bausti juos mirtimi.

4. Baudžiamasis įstatymas.

Tokią bausmę iš tikrųjų įvedė ciesorius Fridrichas II, kurs 1220 metais išleido prieš eretikus baisųjį kraujo įstatymą. Bausmę jis skyrė mirti ant laužo. Tokia bausmė lig šiol tik kartais tebuvo vartojama atskiruose kraštuose bei provincijose; dabar ciesorius tą bausmę vykdė visoj valstybėj, pradedant nuo Sicilijos iki Šiaurės jūros, ir tuo būdu įstūmė į neapsakomą vargą visus ciesorystei priklausančiuosius kraštus. Tuo tarpu Šiaurės valstybės, pav., Skandinavija ir Anglija to įstatymo neturėjo. Čia mes ir turime pabrėžti:

Eretikų deginimo įstatymą įvedė ciesorius, bet ne Popiežius.

Ciesorių, kurs buvo laisvamanis, buvo norėta tuo išteisinti, kad jis buvęs tik Popiežiaus nevalingas įrankis; jis, sako, norėdamas nusipelnyti Popiežiaus palankumo ir paramos, išleidęs tą įstatymą, bet jis pats buvęs visai kitokio nusistatymo. Tačiau, tai yra nelemtas teisinimas, nes tada išeitų jog ciesorius buvo visai be charakterio žmogus, kurs del politikos leido sudeginti šimtus žmonių. Ne. Ciesorius, nors ir laisvama-

nis, buvo giliai įsitikinęs, kad su eretikais reikia taip elgtis. Eretikų deginimas nebuvo nei jam nei jo amžininkams koks negirdėtas, nuožmus įvedimas. Tiesiog tuo metu pasaulinių teismų buvo priimti senoviniai Romos ciesorių įstatymai; o tuose įstatymuose jie skaitė Diokleciano įstatymą, kurs skyrė manichiejams mirties bausmę — deginti; tad tasai naujasis ciesoriaus įstatymas atsirado Romos įstatymų įtakoj.

Dabar paklauskime kaip tą ciesoriaus įstatymą priėmė Popiežiai ir vyskupai? — Atsakome: Jie tam įstatymui pritarė: Popiežiai, Honorijus III (1216—1227) ir Gregorius IX (1227—1241), pritarė pirmieji. Dar daugiau: jie rūpinos, kad tasai įstatymas būtų net ten įvestas, kur jo dar nebuvo; ir reikalavo iš pasaulinės valdžios, kad to įstatymo būtų laikomasi.

Laisvamanis ciesorius soste ir Popiežius — abu paduoda vienas antram rankas, abu yra tos pačios nuomonės, kad reikia imtis griežčiausių priemonių erezijai išnaikinti.

O tas dalykas atrodo labai keistas. Be to dar, mes girdime tokius griežtus reikalavimus ir iš lūpų didžių teologų, kurie anais laikais gyveno: iš šv. Bonaventūros ir iš šv. Tomo Akviniečio lūpų.

Tiesiog atrodo netikėtina, kad geriausios širdies vyrai, kurie nė musės nuskriausti nebūtų norėję, giliausio proto ir kilniausių siekimų vyrai reikalauja tokių žiaurumų. Gali būti, kad kituose žmonėse svėrė gobšumas, kai jie norėjo pralobti konfiskuotais pasmerk-

tųjų turtais, bet tuose vyruose to negalėjo būti. Galima kitiems prikišti valdžios geidimą, bet tik ne jiems. Nes nėra jokio abejojimo, kad tie vyrai, tik grynu pareigos jausmu vadovaudamies, taip sprendė. Įsivaizduok, koks prieštaravimas: tai yra vyrai, kuriuos gaivina šventa artimo meilės ugnis, kurie sako kilnius pamokslus, kurie, eidami iš miesto į miestą, taikina besikivirčijančias partijas ir visur skleidžia taiką ir ramybę, — o vis delto jiems atrodo savaime suprantamu daiktu, kad eretikai būtų deginami.

Iš tikrųjų, čia yra prieštaravimas, bet tasai prieštaravimas mums įgalina įspėti tą mįslę kaip anasis laikas pradėjo imtis tokių sunkių ir net, mūsų dienų manymu, tokių nuožmių bausmių eretikų atžvilgiu.

Visa svarba ta, kad anų laikų žmonės žodžiu „erezija“ visai ką kita suprato, negu mes šiandien suprantam, vadindami kitatikius eretikais.

5. Erezijos supratimas viduramžiais.

Norėdami suprasti kitų žmonių pasielgimą ar kurio nors laiko paprotį, mes stengiamės įeiti į to laiko žmonių mąstymo būdą, į jų įsitikinimus ir pažiūras, į jų gyvenimo sąlygas, kurios gali šiek tiek jų pasielgimą patensinti arba bent išaiškinti. Šiandien mums atrodo baisenybė, kad senovėj šimtai ir tūkstančiai cirke vieni kitus kapodavo, o tuo tarpu daugtūkstantinė minia, vyrai ir moterys, seni ir jauni, net ir vaikai, su pasigėrėjimu žiūrėdavo į tąsias žmonių skerdynes.

Kaip mes stengiamės įeiti į anų laikų mąstymo būdą ir pažiūras, norėdami suprasti ir išsiaiškinti kruvinas gladiatorių skerdynes, taip mes, 20 šimtmečio žmonės, turime įeiti į 12 ir 13 šimtmečio žmonių pažiūras ir mąstymo būdą, jei tik norime suprasti jų pasielgimą su eretikais tikrojoj šviesoj. Ne tai, ką mes šiandien suprantam žodžiu „eretikas", turi remti mūsų sprendimą, bet tai, ką anų laikų žmonės tuo žodžiu suprato, turi vadovauti mūsų sprendimui. O tada jau dalykas bus aiškus.

Anais laikais, kada eretikų persekiojimas buvo suorganizuotas ir kada prieš juos buvo išleisti labai griežti įstatymai, Aukštojoj Italijoj ir Pietų Prancūzijoj buvo paplitusios „katarų", arba albigiečių, ir valdiečių sektos. Tos sektos buvo ne vien religinės paklaidos, bet kartu skelbė revoliuciją prieš visuomenės ir valstybės tvarką. Jos galima sulyginti su mūsų laikų komunistais, bolševikais, net su anarchistais ir nihilistais. Jų mokslas lietė ne vien religijos sritį, bet tiesiog puolė valstybę ir visuomenę. Jos neigė pasaulinei valdžiai kiekvieną aukštesnę teisę ir savuosius pasekėjus visiškai palaidavo nuo pilietinio paklusnumo pareigos.

Tegu čia pasako žodį žmogus, kurio negalima vadinti palankiu katalikų Bažnyčiai, būtent, amerikietis Lea, kurs savo dideliame inkvizicijos istorijos veikale taip apie katarų sektą rašo: „Kad ir kažin kaip nepageidaujamos mums yra priemonės, kurios buvo vartojamos joms (erezijoms) slopinti, kad ir kažin kaip mes užjaustume tiems, kurie del sąžinės tiek kentėjo, vis delto mes negalime nepripažinti, kad šiuo atveju

ortodoksijos (=tikėjimo pagal kat. Bažnyčią) dalykas sutapo su civilizacijos ir pažangos dalyku. Jei katarizmas būtų paėmęs viršų, arba bent jei jis būtų gavęs lygias teises, tad jo įtaka, be jokio abejojimo būtų buvusi fatali (pragaištinga)". (Gesch. der Inquisition im Mittelalter, 1905, 1, 117).

Imkim dar Döllingero žodžius: „Kiekvienas eretiškas mokslas, kurs kildavo viduramžiais, turėdavo tiesioginai arba bent savo išvadose, revoliucinį pobūdį, t. y. kiek jis ėmė viršų, tiek reiškė esančios valstybės tvarkos griovimą, politinį ir socialinį perversmą. Gnostikų sektos, katarai ir albigiečiai, kurie pirmieji iššaukė prieš save griežtus ir nepermaldaujamus viduramžių įstatymus, buvo savo laikų socialistai ir komunistai. Jie puolė moterystę, šeimą ir nuosavybę. Jei jie būtų paėmę viršų, būtų įvykusi visuotinė suirutė, sugrįžimas į barbariją ir į pagonišką pasileidimą. Kad taip pat nė valdiečiams, kurie sekdami savo pagrindais, nepripažino priesaikos ir valstybės valdžiai neigė teisę bausti, negalėjo būti jokios vietos anų laikų Europos pasaulyj, — tai aišku kiekvienam istorijos žinovui" (Kirche und Kirchen, München, 1861, p. 51).

Todel ir vienas valdiečių sektos vadas Austrijoj, būdamas jau mirties akivaizdoj, pareiškė: „Jūs gerai darot mus smerkdami. Jei mūsų skaičius nebūtų mažinamas, tada mes tą galią, kurią jūs prieš mus vartojat, prieš jus pačius pavartotume" t. y. prieš dvasininkus ir pasaulininkus.

Dabar mums jau turėtų būti aišku, del ko viduramžiai taip griežtai su eretikais elgės: jei kas taip supranta, kad erezija yra kartu ir revoliucinis judėjimas, jei kas mato, kad eretikas kartu yra ir revoliucionierius ir esančios tvarkos griovėjas, tas turi laikyti savo pa-

reiga priešintis erezijai visu baudžiamųjų įstatymų griežtumu. — Be to dar, vienas dalykas: anais laikais baudžiamieji valstybės įstatymai skirdavo labai aštrias bausmes. Todel mes matome, kad ir eretikams buvo taikomos skaudžiausios bausmės.

Del tokių pažiūrų įvyko ir tai, kad laisvamanis ciesorius, Fridrichas II ir Romos Popiežius erezijos dalyke eina drauge. Abu kovoja kartu, gelbėdami visuomenę nuo perversmo ir nihilizmo.

Jei jau kartą buvo įsitikintą, kad erezija yra nepaprastas nusikaltimas, tai jau buvo visai naturalu prieš tokius nusikaltėlius panaudoti nepaprastą priemonę. Tokia priemonė buvo inkvizicija.

6. Inkvizicijos įsteigimas.

Ji, inkvizicija, reikia laikyti kaip ir teismu erezijos dalykams spręsti. Jau minėtame Veronos susirinkime, 1184 m., Popiežius Lucijus III įsakė, kad vyskupai savo vyskupystėse ieškotų įtariamųjų erezija ir juos mokymo keliu nuo jų paklaidų atverstų; jei jie užsispirs, tada jie reikia bausti. — Tokia yra vyskupiškoji inkvizicija. Tačiau, ji pasirodė per silpna besibraunančiai erezijos blogybei sustabdyti. Todel Popiežiai paskyrė savuosius valdininkus, arba inkvizitorius, atskiriems kraštams.

Popiežius Gregorius IX Vokietijai paskyrė K o n r a d ą Marburgietį, kurs elgėsi su barbarišku žiaurumu ir mėgo bylas vesti tokiu būdu, kurs prieštarauja kiekvienam teisės ir teisybės jausmui. Jis buvo nužudytas 1233 m. liepos 30 dieną netoli Marburgo.

Šis įvykis yra labai reikšmingas, nes jis nušviečia Popiežių santykį su inkvizitorių žiaurumais. Juk nuolat manoma, kad Popiežiai norėję to pikto, kurį inkvizitoriai darydavo. Šiuo reikalu mes čia iš karto turime apčiuopiamą pavyzdį. Konrado Marburgiečio elgesys sukėlė visuotinį nepasitenkinimą, ir buvo pasiųstos Popiežiui skundos prieš jį. Išgirdęs tas skundas, Popiežius kalbėjo pasiuntiniams: „Mes stebimės, kad jus tokiu negirdėtu teismų vedimu taip ilgai apsikentėt, ir nieko mums apie tai nepranešėt. Mes nenorime, kad tokie dalykai butų ilgiau kenčiami, bet tuoj paskelbiame juos neturinčius galios ir neįvykusius. Tokios nelaimės, kaip jus mums nupasakojot, mes nepakenčiam". Tačiau, dar prieš Popiežiui pasiunčiant Konradui įsakymus, atėjo žinia apie jo nužudymą. Visas įvykis rodo, kaip neteisinga yra priskirti Popiežiams tokius dalykus, apie kuriuos jie nė žinote nežinojo. – O anais laikais ir žinios ne taip lengvai buvo gaunamos, kaip dabar, kada susisiekimas tiek palengvėjo.

Tačiau, pasirodė, kad nė tokių inkvizitorių neužtenka dalykams kaip reikiant vesti. Įtariamieji ir kaltininkai pigiai galėjo iš jų ištrukti, pabėgdami arba iškeliaudami kur kitur. Tad įsteigta tarptautinė organizacija, inkvizitorių valdžia buvo pavesta elgetaujančioms vienuolijoms, kurios tada buvo įsikūrusios, — domininkonams ir pranciškonams. Tos vienuolijos buvo paplitusios visuose kraštuose, vienos su kitomis susižinojo, ir todel geriausiai galėjo atlikti inkvizitorių uždavinį.

Tuo būdu ordeno skiriamiems asmenims buvo pavesta didelė valdžia. Pavojus ta valdžia netinkamai naudotis buvo didelis, labai didelis, ir inkvizitoriai to pavojaus ne kartą būdavo nugalimi. Gobšumas, kerštas, nelemtas uolumas ir kiti žmogiški geiduliai sutepė in-

kvizicijos teismų vardą. Bet tai visa nieko bendra neturi nei su Popiežyste, nei su pačia inkvizicija kaipo inkvizicija. Juk ir mūsų laikais geriausi valdžios tvarkymai būva vykdytojų piktai naudojami. Juk atsitinka, kad ir policija ir kiti valdininkai miesteliuose ir kaimuose padaro žiaurumų ir nelemtų žygių, kurių nenori nei pati valdžia nei valstybės įstaigos.

Kitaip sakant: visai kas kita yra pati sumanytoji įstaiga, o visai kas kita, kaip praktikoj tos įstaigos valdininkai savo, ne visuomet girtinu, uolumu įstaigos valdžią vykdo. Už savo nusižengimus tėra atsakomingi patys valdininkai, ir jie valstybės traukiami tieson. Taip pat neginčijamas yra faktas, kad Popiežiai energingai veikė prieš inkvizitorių išnaudojimus, kada juos skundai pasiekdavo.

Tačiau, be šių ydų, kurios reiškėsi inkviziciją vykdant, ji turėjo dar kitų skaudžių pusių.

7. Inkvizicijos teismų eiga.

Kaltinamajam buvo blogiausias tas dalykas, kad priešingieji jam liudytojai buvo laikomi paslaptyje, ir todel sunku jam buvo gintis. Dar daugiau: paprastajam teisme vaikai, neturį 14 metų, lygiai kaltinamojo priešai, ekskomunikuotieji, eretikai nėra priimami liudytojais, bet inkvizicijos teisme nebuvo jiems draudžiama liudyti. Buvo manoma, kad erezija, kaipo nepaprastai sunkus nusikaltimas, galįs pateisinti nepaprastą teismo vedimo būdą; tad ir kitų nusikaltimų teismų neprilei-

džīami liudytojai prieš eretikus galėjo liudyti. Be abejo, tai yra būdas, apie kurį negalima pasakyti, kad jis visiškai garantuotų teisingą dalykų eigą. Tačiau ir čia nereikėtų pamiršti priežasties, del kurios inkvizicija laikė liudytojus paslaptyje. Tai įvyko del to, kad, kol iš pradžių liudytojai nebuvo laikomi paslaptyje, kaltinamųjų giminės arba šalininkai iš keršto žudydavo nepalankius liudytojus. Todel atrodė, kad liudytojų apsaugojimas ir teismų tikrumas reikalaująs laikyti liudytojus paslaptyje. Tik kaltinamasis galėdavo pareikšti, kurie asmenys yra jo priešai, ir tada išvardytieji priešai nebūdavo priimami liudytojais. Be to, jei liudytojai būdavo slapti, reikėdavo bent kelių teisingų ir sumanių vyrų, kurie liudytojų pareiškimų tikrumą tirtų. Vis del to inkvizicijos teisėjai, jei nebuvo sąžiningi, galėjo kaltinamąjį klastingais klausimais supainioti. Tačiau, įsteigiant inkviziciją, to nebuvo norėta. Popiežius Inocentas III reikalavo, kad kaltinamajam būtų suteikti visi galimi palengvinimai apsiginti.

Bet mus, šių laikų žmones, dar labiau užgauna:

Tortūrų vartojimas.

Tortūros anais laikais būdavo tokios, kad kaltinamąjį, kai jis iš karto neprisipažindavo, patempdavo virvėmis aukštyn. Taip darė ir pasauliniai teismai. Teisėjai stengdavosi padidinti skausmus, kad tik kaltinamasis prisipažintų. Silpnesniųjų asmenų nebuvo galima imti į tortūras; toliau, niekas negalėjo būti imamas į tortūras

daugiau kaip vieną kartą; kaltinamasis turėdavo 24 valandas laiko atšaukti savo pareiškimams, kuriuos jis tortūrų metu buvo padaręs; pagaliau, į tortūras tebuvo galima imti tik tada, kai, teisėjų manymu kaltė buvo jau beveik tikra.

Jei dabar kas nori skaudžiai popiežystę kaltinti, tai jis tą darbą gali sau labai palengvinti. Užtenka pasakyti: tortūras įvedė į inkvizicijos teismus Popiežius Inocentas IV savo bulėj „Ad exstirpanda“ 1252 m., o Popiežiai, Aleksandras IV ir Klemensas IV, tą jo žygį patvirtino; būtent, pirmasis 1259 m. spalių 30 dieną, o antrasis 1265 m. spalių 3 d.

Tačiau, toks Popiežių kaltinimas visai neturi pamato. Kaltinimas, daromas Popiežiui Inocentui IV, tada tik turėtų prasmės, jei įsivaizduotume dalyką taip, kad Popiežius vieną gražią dieną būtų sugalvojęs tortūras ir, džiaugdamos ta kankinimo mašina, skubiai įsakęs ja naudotis prieš eretikus; taigi, būtų padaręs panašiai, kaip Prancūzų revoliucijos jakobinai daktaro Guillotino sugalvotą galvoms kapoti mašiną, vadinamąją giliotiną, tuoj ėmė vartoti prieš neapkenčiamus didikus.

Bet dalykai visai kitaip ėjo. Ne Popiežius sugalvojo tortūras — tortūros jau senai buvo vartojamos pasauliniuose teismuose. Popiežius tik vartojamas pasauliniuose teismuose tortūras priėmė į dvasininkų teismus.

O kaip pasaulinė valdžia pradėjo tortūras vartoti? Gal vėl bus galima prikišti: ogi Popiežiaus skatinama!

— visai ne! bet **p r i e š** Popiežių protestą ir jiems aštriai priešinantis.

Kada, pav., Popiežius Nikalojus I, 866 m., išleido bulgarams savo atsakymus apie krikščionystės dalykus, aiškiai uždraudė tortūras vartoti, kaipo priešingą Dievo ir žmonių įstatymams ir kaipo betikslišką dalyką, nes kaltinamojo prisipažinimas turįs būti laisvas, o ne prievarta pasiektas; prievarta galinti padaryti tai, kad kas nors bus baudžiamas už nusižengimus, kurių jis niekuomet nepadarė. Dar ir 12 šimtmetyje buvo bažnytinių teismų taisyklė, kad tortūromis negalima reikalauti jokio prisipažinimo. O germanų tautoms torturos buvo visai nežinomos.

Iš kur tat tortūros taip staiga atėjo? Labai paprastu keliu. Pasauliniai teismai skaitė senovės romėnų teises ir ten jie rado nustatytą tortūrų vartojimą. Nors Bažnyčia priešinosi, bet tardymo būdas buvo pasaulinių teismų priimtas ir jos buvo visur vartojamos.

Pažiura, kad erezija yra nepaprastai sunkus nusikaltimas, lygus Majestoto įžeidimui, rodėsi pateisinanti tortūrų vartojimą taip pat ir eretikų atžvilgiu; taigi, ne del įgimto nuožmumo minėtieji Popiežiai įvedė tortūras į inkvizicijos teismus, bet tuomet viešpatavusios viešosios opinijos įtakoj ir del visur įsivyravusių anų laikų pažiūrų.

Tokiomis anų laikų pažiūromis išaiškinamos taip pat ir

i n k v i z i c i j o s b a u s m ė s.

Taip pat ir į **bausmes** reikia žiūrėti 12 ir 13 šimtmečio, o ne 20 šimtmečio akimis. Ypač reikia saugotis manyti, kad inkvizicija tik mirtimi tebausdavo. Jei kaltinamasis buvo nekaltas, tai jis turėjo užtenkamai priemonių savo nekaltumui įrodyti. Kaltiesiems buvo ištisa bausmių eilė, pradedant nuo bažnytinės atgailos iki mirties bausmės.

Prie lengviausių bausmių buvo priskaitomas keliavimas į šventąsias vietas. Pasmerktasis turėdavo aplankyti, pav., Kampostelę Ispanijoj.

Kitokios rūšies būdavo priskyrimas kaltininko prie kryžiuočių kariuomenės, kuri keliavo į Palestiną; panašiai kaip ir 19 šimtmety už netikusius pasielgimus jaunuoliai būdavo atiduodami į kariuomenę.

Sunkiausiomis bausmėmis buvo laikomos: ištrėmimas, turto konfiskavimas, uždarymas į kalėjimą. Tačiau, juk tokių bausmių ir dabar, 19 ir net 20 šimtmetyje, kai kuriose valstybėse, pav., Meksikoje, griebiamasi prieš katalikų Bažnyčios žmones! — Sunkiausia bausmė mums atrodo sudeginimas ant laužo. Šitoji bausmės rūšis, kaip jau minėjome, buvo ciesoriaus Fridricho II įstatymu skirta ir Popiežiaus pripažinta.

Taip pat norėdami ir šią bausmę suprasti, reikia atsiminti, iš kur ji kilo. Kaip minėjome, ji kilo iš ciesoriaus Diokleciano bausmių kodekso, taikomo manichiejų sektai. Tegu kalba protestantas Lea: „Praktika eretikus gyvus deginti iš pradžių nebuvo jokio įstatymo įvesta,

bet ji kilo visur ir savaime, o įstatymų leidėjas, priimdamas ją į savo įstatymus, tik pripažino esantįjį liaudyj paprotį... Tos, bausmės kilmė negalima griežtai nurodyti; greičiausiai jai davė pradžią pagonis Dioklecianas, kurs, leisdamas įstatymus, įvedė tą bausmę prieš manichiejus“ (1, 349).

Mums, dvidešimtojo šimtmečio žmonėms, mirties bausmė už dalykus, kurie yra susiję su religija, atrodo žiauri ir barbariška. Tačiau, bausmės smarkumas reikia imti ne skyrium, bet anų laikų baudžiamųjų teisių rėmuose.

Kada įstatymas už pasikėsinimą ant siuzereno, arba vyresniojo lėninikų kunigaikščio gyvybės skirdavo mirties bausmę deginant, kada už maištą, padegimą ir pinigų padirbimą būdavo baudžiama mirtimi, yra visai nuoseklu, kad tokia bausmės rūšis buvo taikoma ir už nusikaltimą, kurs buvo laikomas visų sunkiausiu.

Didelis rėksmas apie inkvizicijos teismų kraugeriškumą daugiausia kyla iš klaidingo manymo, kad skaičius pasmerktųjų mirti deginant buvo didžiausias. Bet taip nebuvo. Naujausi užsilikusiųjų aktų tyrimai parodo visai ką kita: priešų skelbiami skaičiai yra be saiko padidinti.

Tegu ir del šio dalyko kalba protestantas Lea: „Nors mirties bausme ir gana dažnai būdavo baudžiama, aš esu tikras, kad skaičius aukų, kurios tikrai žuvo ant laužo, buvo žymiai mažesnis, negu paprastai manoma. Apgalvotas gyvo žmogaus deginimas, ypač jei jis daromas už tai, kad žmogus išpažino kitokį tikėjimą, yra taip reiškus nuožmumas ir daro vaizduotei taip gilaus įspū-

džio, kad ji palinko manyti, jog tasai deginimas esąs inkvizicijos veikimo tikroji esmė. Tačiau, iš visų priemonių, kurias inkvizicija turėjo erezijai slopinti, deginimas ant laužo, palyginti, buvo retas. Anų liūdnų laikų dokumentai daugiausia yra žuvę, ir šiandien nebėra galima statistikų padaryti; bet jei tai butų galima padaryti, be abejo, mes pasiektume stebinančių rezultatų, būtent, deginimo skaičius pasirodytų esąs daug mažesnis, negu skelbiama. Fantazija, prasimananti šventosios Oficijos (Kongregacijos) daugeriopus neteisingumus, per greitai ir be ištyrimo įtikėjo padidintų skaičių skelbimais, ir (toks tikėjimas palengvėl tapo papročiu" (1, 615).

8. Ispanijos inkvizicija.

Taip pat ir ją prisimena tie, kurie nori popiežystę dergti.

Ispanų inkvizicija yra ta pati, kaip ir popiežiškoji inkviziciją; nuo šios pastarosios ji skiriasi uždaviniu, kurį ji iš pradžių turėjo; jos uždavinys buvo ieškoti slaptų islamo ir žydų tikėjimo išpažintojų; tik jau paskui, kada 16 šimtmety protestantizmas ėmė brautis į Ispaniją, ji stojo į kovą prieš ereziją.

Kaip žinoma, ilgus šimtmečius, būtent, nuo 711 metų, Ispanija buvo maurų valdžioje; tik nedidelė jos dalis paliko maurų neužimta. Pagaliau, 1492 metais Ispanijos karaliai, Ferdinandas ir Izabelė, nukariavo paskutinę islamo tvirtovę Granadą. Didis skaičius maurų ir žydų išoriniu būdu buvo perėję į krikščionystę, bet slapta laikėsi savo senojo tikėjimo papročių. Tie moriskai (krikštytieji maurai) ir maranai (krikštytieji žydai) sudarė didelį pavojų tautinei ir bažnytinei Ispanijos vienybei; o kadangi dar jų rankose buvo piniginė pa-

jėga, tad ir jų pavojus buvo didesnis. Bausti maurus, kurie pavergę Ispaniją laikė per 800 šimtus metų ir naikino kat. tikėjimą, o dabar grėsė sukilimais, bausti žydus, kurie laikėsi arabų ir kurių godumas tykojo praryti didelę visuomenės turtų dalį, — anų laikų ispanams atrodė esąs geras ir tiesiog būtinas dalykas savo tautai apsaugoti.

Tokios aplinkybės padarė tai, kad buvo įkurta tam tikra inkvizicijos įstaiga, kuri turėjo ieškoti slaptųjų žydų bei maranų ir juos tardyti.

Tą naują inkvizicijos įstaigą įkūrė karaliai Ferdinandas ir Izabelė, Popiežiaus Sikstaus IV pritarimu, 1478 m. gruodžio mėnesio 1 d. Pats karalius skirdavo vyriausią inkvizitorių, o šis rinkdavosi sau padėjėjus. Kadangi inkvizicija buvo karaliaus rankose, tai ji būdavo jam ginklas vyskupams ir didikams kirsti, jei šių savarankiškas elgimasis jam nepatikdavo.

Apie tą Ispanijos inkviziciją pasklydo baisiausių pasakų, kurias ir šiandien laisvamaniai su piktu pasigėrėjimu kartoja. Pradžią toms pasakoms davė Llorente, buvęs inkvizicijos sekretorius.

Kas toks iš tikrųjų yra Llorente? — Šis klausimas yra svarbus, nes jo knygos apie inkviziciją, ir yra šaltinis visų baisiausių pasakų, kurios yra paplitusios apie ispanų inkviziciją. — Taigi: kas toks yra Llorente? Trumpai atsakome: Tai buvo žmogus, kurs, kaip ir kiti atsimetusieji nuo Bažnyčios, savo pasielgimais patvirtina tą liūdną faktą, kad žmonės, kurie atsimetė nuo Baž-

nyčios, Bažnyčios šmeižimais nori palaikyti savo griūvančią garbę kitų žmonių akyse. Tuo tikslu jie mėgsta iškraipyti istoriją ir faktus; jų tikslas, rašant istoriją, nebėra istoriškoji tiesa. Taip daro ir Lietuvoj ne vienas atsimetęs nuo Bažnyčios, taip ir Llorente darė.

Llorente gimė 1756 metais, o 1779 metais buvo pašventintas kunigu. 1782 metais jis jau buvo generalvikaru Kalahoros vyskupystėje. Budamas generalvikaru, jis užmezgė santykius su masonais. Tų santykių dėka jis buvo paskirtas inkvizicijos generaliniu sekretorium Madride, 1789 metais. Bet jau 1791 metais jis pateko į nemalonę ir buvo išvarytas iš Ispanijos sostinės. Ministeris Kodoy parodė jam palankumo, nes jis buvo jam reikalingas įrankis jo tikslams vykdyti; būtent, jis norėjo Ispanijos baskų provincijoms išplėšti jų nuo seno paveldimas ypatingas teises ir priversti jas pasiduoti valstybės absoliutizmui. Toks ministerio elgesys turėjo būti moksliškai pateisintas, ir tam Llorente, despotizmo įrankis, surašė trijuose tomuose baskų provincijų istoriją, kurioj jis įrodinėja, kad tosios provincijos neturinčios pagrįstų pretensijų savo ypatingoms teisėms ginti. Kad jau tose knygose Llorente turėjo prasilenkti su istorine tiesa, t. y. pagal gautus nurodymus tikrąją istoriją „sutvarkyti", apie tai netenka nė kalbėti.

Kada 1808 metais Napoleonas I privertė Ispanijos karalių atsistatyti ir Ispanijos karalių sostą atidavė savo broliui Juozapui, ir dėl to Ispanijos patriotai sukilo į kovą už tėvynės laisvę, tada Llorente nepasirodė savo tautos pusėj, bet stojo su svetimais nukariautojais; o kada vienuolynai buvo naikinami, pasinaudojo proga praturtėti vienuolynų ir Bažnyčios turtais. Vėliau jis buvo kaltinamas už 11 milijonų pasisavinimą; bet kadangi sunku buvo tai įrodyti, tad vėl jam buvo suteikta laisvė. Kai svetimšaliai prancūzai buvo išvaryti, jis, kaip išdavikas buvo ištremtas. Tada jis nuvyko į Paryžių ir ten, 1817—1818 metais, parašė inkvizicijos istoriją. 1820 metais jis buvo amnestuotas ir, grįžęs į Madridą, mirė 1823 metais.

Rašant tokiam žmogui inkvizicijos istoriją, pateisintas yra įtarimas, kad jam ne tiek istorinė tiesa rūpėjo, kiek tendencingais iškraipymais šmeižti tie, su kuriais jis seniau susidūrė.

Iš tikrųjų, jo davinių tikrumu šiandien nebegalima neabejoti. Štai, bent vienas pavyzdys. Inkvizicijos pasmerktųjų mirti deginant jis paduoda didžiausius skaitmenis. Bet tie skaitmenys neišlaiko jokios kritikos, nes jis juos sustatė pagal savo norą. Protestantas Peschel sako apie jį, kad tuos apskaičiavimus jis padaręs „su lengvapėdišku probabilizmo apytikriu spėjimu", t. y. drąsiai griebės nesąžiningumo. Kitas naujesnis protestantų tyrėjas sako apie Llorente: „Iš tikrųjų Llorentes veikalas yra taip pilnas tendencijos parodyti inkviziciją kaipo Bažnyčios dėmę ir Ispanijos pražūtį, kad jo daviniais be griežčiausio ištyrimo negalima tikėti" (Schäfer, Beiträge zur Geschichte des spanischen Protestantizmus und der Inquisition. Gütersloh 1902, I, 25). Ir toks žmogus yra svarbiausias šaltinis ir parama mūsų laisvamanių šmeižimams prieš Bažnyčią! To užtenka!

Tiesiog beprotiškas nuomones kai kurie skleidė apie vadinamuosius „Auto da fé". Vienas istorijos tyrėjas apie tą dalyką išreiškė ne malonią, bet pelnytą pašaipą, kad buvę žmonių, kurie manę, kad tas „Auto da fé" (iš lotynų kalbos actus fidei—tikėjimo aktas) buvęs didžiausia ugnis ir milžiniškas keptuvas (skaurada), aplink kurį ispanai, lyg kokie kanibalai, bent kiekvieną

ketvirtį, susėsdavę pasigėrėti kelių šimtų nelaimingųjų svilinimu ir kepinimu. — Iš tikrųjų toksai „Auto da fé“ ne visuomet baigdavosi deginimu, bet ir paleidimu neteisingai įskustųjų, — baigdavosi kaltinamojo susitaikymu su Bažnyčia, ir būdavo daug atvejų prie tokių „Auto da fé“ tedegdavo žvakė, kurią atgailą darantysis laikydavo rankoj kaipo savo tikėjimo ženklą.

Del Ispanijos inkvizicijos darbų negalima protingai padaryti Popiežiui jokio priekaišto, nes Ispanijos karaliai tuo reikalu buvo atėmę iš Popiežiaus visą jo įtaką. Berods, pradžioj Popiežiai skirdavo generalinį inkvizitorių, o vėliau pats karalius. Bet Popiežius negalėjo turėti įtakos pačiam jo uždavinio vykdymui. Būtų buvusi Popiežiui priemonė daryti jam įtakos, jei būtų buvę galima apeliuoti nuo inkvizicijos teismo į Romą: to taip pat ir Sikstus IV norėjo; bet tiesiog to nenorėjo Ispanijos karaliai: jiems rūpėjo Popiežiaus įtaką visiškai atkirsti. Tad, kada Popiežius išgirsdavo nusiskundimus del inkvizitorių nusižengimų ir del netikusio valdžios išnaudojimo, nieko daugiau jam nebepaliko, kaip prašyti ir raginti laikytis žmogiškumo ir teisybės. O tai jis darė. Todel jei kas tikrina, kad inkvizicijos pagalba Popiežiai galėję daryti kas jiems patiko, tas tikrina dalyką, kurs neatatinka faktus.

Išvada.

Nuo mūsų laikų mes tenorime vieno dalyko: daryti išvadas apie inkviziciją teisingai ir objektyviai. Bet nėra nei teisinga nei objektyvu daryti Bažnyčiai ir Po-

piežiams priekaištus už dalykus, kurie, įkainojami mūsų laikų šviesoje, be abejo, atrodo nejaukūs; bet, žiūrint į juos anų laikų akimis, jie visai kitaip atrodo.

Šmeižiko vardo vertas yra ir tas, kuris dalykus taip pristato, lyg kad Bažnyčia ir Popiežiai net šiandien norėtų deginti eretikus, jei tik tam turėtų pajėgos. Berods, Ispanijos vienuolis (T. Pijus a Langonio) dar 1895 metais kalbėjo apie „palaimintąsias laužų liepsnas", o kitas teologas stačiai pasakė, kad ir šiandien Bažnyčia turinti teisę bausti eretikus mirtimi. Be abejo, taip jie pasakė. Bet jei vienas laikraščio korespondentas dar nasudaro visos lietuvių tautos nusistatymo ir manymo, tai nė Bažnyčios nusistatymo bei nuomonės nesudaro pažiūra dviejų rašytojų, kurie savo išmintį sėmė iš senovės foliantų, neatsižiūrėdami, kuriais amžiais tie foliantai parašyti. Užtat prieš tokias jų skelbiamas pažiūras tuoj ir pasipylė protestai iš katalikų pusės. Bažnyčia neturi nieko prieš pilietinę kitatikių tolerancija; bet užtat ji priešinas kiekvienam pasikėsinimui ant sąžinės laisvės. Paimsime čia Rottenburgo vyskupo, J. Hefeles[1]), žodžius: „Iš pat širdies gilumos mes esam priešingi kiekvienai religinei priespaudai iš valstybės pusės, vis tiek ar toji priespauda eitų iš Torkvemados domininkonų kaptūro ar iš 19 šimtmečio biūrokrato valstybės uniforme".

---

[1]) Pastaba: Palgk. jo knygą apie kard. Ximenesą, 1853 m. 349 pusl.

Popiežiai ir jų dorovė[1]).

Tikroji neregima Bažnyčios galva yra pats Kristus. Tačiau, Kristus palikdamas tą žemę, norėjo palikti Bažnyčioj savo regimą vietininką, ir todel Jis skyrė Petrui uždavinį ir valdžią būti Jo vietoj regima Bažnyčios galva. Tas Petro uždavinys ir valdžia paliko Bažnyčioj: Popiežiai, Petro įpėdiniai, yra regimi Kristaus vietininkai ir regimos Bažnyčios galvos. Tuo būdu Popiežius yra iškeltas ant visų kitų žmonių.

Tą Popiežiaus uždavinio ir valdžios kilnumą žmonės perkelia ant paties Popiežiaus asmens ir laukia iš jo asmens dorovės aukštumo ir šventumo, kuris atatiktų taip aukštą ir šventą valdžią ir uždavinį. Toks žmonių manymo būdas pigiai užmiršta, kad ir Popiežius turi žmogiškąją pusę, kuri tiek kitose pasaulinėse vyriausybėse, tiek ir kunigystėj gali skaudžiai pasireikšti. O kai toji varginga žmogiškoji pusė pasireiškia, visų pirma mažėja pagarba asmeniui, kurs tą vyriausybę turi, o su mažėjančia asmens pagarba, mažėja taip pat pagarba tai vyriausybei, kurią turi netikusio gyvenimo asmuo.

Tuo keliu eina visi tie, kurie nori pažeminti bei diskredituoti kurią nors vyriausybę. Kabinamasi prie asmenų, kurie turi valdžią, ir jie yra pašiepiami. O kas, pagaliau, nukentės, kai valdovo asmuo pašiepiamas? — Be abejo, pati jo valdžia ir valstybė, nes, dingus pa-

[1]) Pagal Dr. M.

garbai paties valdytojo asmeniui, dingsta ir jo valdžios autoritetas.

Tad katalikų priešams, norintiems kovoti su Popiežiaus valdžia, rūpi suieškoti Popiežių tarpe asmenų, kurie privačiame gyvenime buvo nelabai geri arba peiktini. Todel taip uoliai jų kalbama apie Popiežių „nuodėmes“. Pasakojama apie laukinius žvėris, vadinamus hijenomis, kurios iškasa maitas bei lavonus ir jais gėrėdamies žaidžia. Esti istorijos srity tokių žmonių, kurie rausiasi po šimtmečius, ieškodami, bene suras ką nors skandalinga, ir, radę tamsesnę žmogiškąją Popiežiaus pusę, išvelka ją aikštėn, ir džiaugiasi, lyg Popiežių sostą būtų išgriovę.

Nesenai dar mūsų Lietuvoje kairiųjų laikraščiuose ir brošiūrėlėse Popiežiai pasirodydavo kaip apgavikai, rijūnai, girtuokliai, pasileidėliai, nusikaltėliai, — kas tik pikta, visa jiems prikergiama. Ir tai turi būti Popiežių istorija ir jų charakteristika!

Bet ar tokia yra popiežystė? — Jei ciesorių tarpe buvo nuožmus kraugerys Neronas, ar jau visi ciesoriai turi būti baisūnai? Jei vienas kitas šeimos tėvas yra nedorovingas, ar jau visi šeimos tėvai turi būti nedorovingi?

Tad padaroma Popiežių atžvilgiu didelė, skriaudinga bendrinimo klaida, kai vieno kito Popiežiaus netikusis gyvenimas priskiriamas visiems Popiežiams, ir dar nutyliama, kad buvo visai kitokių Popiežių. Bet imkim faktus.

2. Popiežystė išbuvo jau beveik du tūkstančiu metų. Jokia kita dinastija negali pasigirti tokiu amžiumi. Bet, jei popiežystė būtų taip pikta, kaip ji būtų galėjusi taip ilgai ištrivoti? Juk ištvirkusi valdovų eilė per trumpą laiką ne tik save, bet ir savo valdžią pražudo. O popiežystė ir iki šios dienos sveika gyvuoja. Ta bendra pastaba jau sako, kad ne visi Popiežiai netinkamai gyveno. Ir iš tikrųjų.

3. Nuo šv. Petro iki mūsų laikų, beveik per du tūkstančių metų, buvo 259 Popiežiai. Pirmieji 54 Popiežiai (iki 530 metų) visi yra Bažnyčios laikomi šventais, — daugis jų mirė už tikėjimą kankiniais, kiti mirė paprasta mirtimi, pakėlę daugybę vargų del tikėjimo, visi pasižymėjo dideliu šventumu. Kelios dešimtys šventųjų Popiežių yra ir nuo 530 metų iki mūsų laikų, taip kad beveik trečioji Popiežių dalis yra Bažnyčios gerbiami ir pripažįstami šventais. Tas faktas, manau, šį tą reiškia.

Popiežiams, kurie popiežiavo per paskutiniuosius keturis šimtmečius, jokio negerumo negalima prikišti, — tai pripažįsta net katalikų priešai, pav., Harnack, kurs paskutiniųjų keturių šimtų metų Popiežius vadina dorovingais ir sąžiningais vyrais.

Sunki Bažnyčios padėtis buvo devintame ir dešimtame šimtmetyj. Barbarijos laikai, prasidėję nuo tautų kilnojimos, saracenų užpuldinėjimai ir vidujės tautų suirutės trukdė Bažnyčios civilizacinį darbą. Devintojo šimtmečio gale įsivyrauja Romoj bajorijos partijos. Ta-

da ir Popiežių rinkimas buvo patekęs į bajorijos rankas. Iš pradžių ji pasiūlydavo savo Popiežių kandidatus; bet su laiku pasisavino sau teisę Popiežius skirti, nė kiek neatsižvelgdama į vyskupų ir kitų dvasininkų balsus. Bajorija, suskilusi į galingas partijas, varė savo egoistinę politiką, stengės nuversti nepatinkamus jai Popiežius, kurstė prieš juos Romos liaudį arba griebės kitų nedorų priemonių, kad tik pasodintų Popiežiaus soste kurį saviškių, kurs būtų jų tikslams paklusnus įrankis. Nenuostabu tat, jei į Popiežių sostą patekdavo kartais asmenys visai netikę ir žemos dorovės.

Tuo laiku neretai viešpatauja tokie partijų užmesti Popiežiai. Pažymėtini: Steponas VI (896—897), Sergijus III (904—911), Marozijos sūnus Jonas XI (931—936), Jonas XII (955—963), Bonifacas VII (984—985), Benediktas XI (1033—1045), — vieni jų laikomi netikusio gyvenimo Popiežiais, kiti — bent abejotinos vertės.

Bet kas čia kaltas? Ar čia pati Popiežystė kalta? Jei su žmogumi, patekusiu į nelaisvę, kiti žmonės padaro niekšingų darbų, argi už tuos niekšingus darbus yra atsakingas pats belaisvis? O anais laikais Popiežiaus sostas buvo nelaisvėj — patekęs į nesąžiningų partijų rankas; taigi, toms partijoms ir atsakingumas tenka. Jei į karaliaus sostą pasodinami netikę asmenys, juk del to ne pati karališkoji valdžia yra kalta už valdovo nedorybes, — lygiai nė popiežystė nekalta tuo, kad jai užmesti buvo netikę asmenys.

Pažymėtinas dar vienas netikęs Popiežius šešio-

liktame šimtmetyj, kada humanizmas (senovės mokslų atgijimas) buvo sugadinęs Europos tautų tikėjimą ir dorovę, būtent, Popiežius Aleksandras VI (1492—1503), kurs prieš tapdamas Popiežium, palaidai gyveno, o tapęs Popiežium stengės aprūpinti turtais savo giminę. Tačiau, kaipo Popiežius, jis buvo žmoniškas, geras valdovas. Jis stengės prašalinti turkų pavojų, rūpinos krikščionystės platinimu atrastuose Kolumbo kraštuose, išsprendė ginčus tarp Portugalijos ir Ispanijos del atrastųjų žemių, rėmė Marijos šlovinimą ir vienuolijų gyvenimą ir energingai gynė Bažnyčios laisvę ir teises.

Reikia gerai atsiminti, kad raštai, kurie šmeižia Popiežius, ne kartą yra rašyti piktos valios žmonių, kurie patys, būdami nė kiek negeresni už Popiežius, turėjo tik vieną rūpestį: nujuodinti Popiežių gyvenimą. Jei kas šiandien tais raštais remiasi, neištyręs jų vertės, tas prasilenkia su tiesa ir parodo savo piktą norą šmeižti.

Mes, katalikai, daugiau negu kiti liūdime, kad ir tokių Popiežių šimtmečių bėgyj pasitaikė; bet taip pat suprantame, kad tas faktas neduoda pagrįstos teisės patį tikėjimą kaltinti.

4. Netikęs Popiežių gyvenimas neliečia Popiežiaus neklaidingumo.

Neįtikėtina, bet yra tiesa: tikrai atsiranda tokių žmonių, kurie Popiežių netikusį gyvenimą naudoja kaipo priekaištą prieš Popiežiaus neklaidingumą. Su piktu pasityčiojimu jie šaukia: žiūrėkit, katalikai! Jūs tikit

Popiežiaus neklaidingumu,—ar jūs turit bet kokį supratimą, kaip nedorai Popiežiai gyveno! — O taip, — katalikai turi supratimą; tik katalikystės priešai, matyt, neturi supratimo, kas yra Popiežiaus neklaidingumas,—kitaip jie nė taip nelemto priekaišto nedarytų.

Popiežiaus neklaidingumas tereiškia, kad kai Popiežius kalba sprendžiamai kaipo aukščiausias Bažnyčios mokytojas ir ganytojas tikėjimo ir dorovės dalykuose, jis yra neklaidingas (žiūrėk skyrių „Popiežiaus neklaidingumas" 130 p.); bet neklaidingumas nė kiek nereiškia, kad Popiežius, kaipo žmogus, negalėtų nusidėti. Taigi, katalikai daro skirtumą tarp Popiežiaus valdžios ir jo žmogiškojo asmens. Toks skirtumas katalikams padaryti nesunku, tačiau jis sunku padaryti žmonėms, kurių gera valia galima abejoti.

Juk ir teisėjas gali teisingą nutarimą padaryti, nors gal ir pats įstatymus laužo; arba ir krašto valdytojas gali imtis tikusių priemonių, nors jo privatus gyvenimas gal ne vieną ydą turi. Lietuvos valstybės atstovas, pasiųstas į užsienį, kol veikia pagal savo įgaliojimus, padaro galiojančias sutartis, nors privatus jo gyvenimas gal yra visai netikęs.

Buvo erezijų, kad valdovu nebegalįs būti tas žmogus, kurs sunkiai nusideda. Bet tai buvo erezijos, —nes tuomet kas begalėtų valdyti?

Pagaliau, nereikia manyti, kad viso pasaulio vyskupai ir mokslininkai, susirinkę į Vatikano santarybą 1870 m., būtų buvę taip tamsūs, kad būtų nežinoję

Bažnyčios istorijos, ir, nežinodami netikusių Popiežių gyvenimą, nutarę Popiežiaus neklaidingumą.

5. Netikęs Popiežių gyvenimas neduoda pagrindo manyti, kad katalikų Bažnyčia būtų netikra.

Sakysime, kurios nors draugijos nariui sakoma: tavo draugija niekam netikusi; — atsitinka, kad tavo draugijos kasininkai, turėdami per ilgus pirštus, pradingsta su kasomis! — O, kaip sučiaudėtų visi draugijos nariai už tokį galvojimą. Ir visai teisingai. Atskiro žmogaus nusikaltimas savaime dar neįrodo kurios nors organizacijos ir jos mokslo klaidingumo. Panašiai yra ir su katalikų Bažnyčia. Popiežiai tėra krikščioniškojo Apreiškimo saugotojai. Auksas pasilieka auksu, vis tiek ar jį saugo teisus žmogus ar neteisus; taip pat ir krikščionystės tiesa pasilieka tiesa, vis tiek ar ją saugo šventas žmogus ar nešventas. Ką Petras skelbė kaipo krikščionystės tiesą, tai ir pasilieka tiesa, nors pats Petras savo nuodėme nusidėjo tikėjimui.

6. Netikęs Popiežių gyvenimas neduoda pagrįstos teisės manyti, kad pati popiežystė būtų netikusi.

Nedaro garbės priešams toks jų pasielgimas, kad suradę 259 Popiežių tarpe kelis žemos dorovės žmones, tuoj rėkia, kad pati popiežystė esanti netikusi. Jei taip būtų galima elgtis, mes turėtume pasmerkti kiek-

vieną luomą, kiekvieną valdžią, kiekvieną įstaigą. Juk buvo nedorovingų karalių, — ar del to karaliaus valdžia jau yra pikta? buvo nedorovingų ministerių, seimo atstovų, valdininkų, šeimos tėvų, — ar del to jau reikia sakyti, kad ministerio valdžia, kad seimas, kad valdininkystė, kad moterystė yra nedorovingi?

Katalikų priešai, darydami priekaištus popiežystei, vieno antro netikusio Popiežiaus ydas prikiša ne tik visiems Popiežiams, bet ir pačiai popiežystei! Vienas kitas lietuvis apsivogė, argi visi lietuviai turi būti vagys,—argi ir pati lietuvystė būtų piktas daiktas?! — O dar priešai, norėdami šmeižti, griebiasi vienpusiškumo, kurs gali būti lygus melui. Ne, jei sakai tiesą, sakyk visą tiesą, kad nebūtumei melagis. Pasakęs, kad buvo keli netikę Popiežiai, pasakyk ir antrą pusę, kad daugybė Popiežių buvo aukštos dorovės ir šventumo vyrų, pasakyk kokią gerą įtaką popiežystė darė žmonijai, jos kultūrai ir dorovei.

Popiežius yra žmogus ir Popiežius. Kad jis ir turi žmogiškųjų ydų, Popiežiaus valdžia, gauta iš Kristaus, lieka nepaliesta. Nors Apaštalų tarpe buvo Judas, tačiau apaštalavimo valdžia yra šventa. Šventuose Sakramentuose — ar tau išrišimą duos šventas kunigas, ar nusidėjėlis, vis tiek išrišimas galioja, nes jis suteikiamas ne kunigo vardu, bet remiantis įgaliojimu, kurį kunigas gavo iš Kristaus, priimdamas šventimus. Taip yra ir su popiežyste, kurią Kristus įsteigė.

7. Netikusių Popiežių gyvenimas duoda pagrindo manyti, kad popiežystė ir Bažnyčia yra tikrai Kristaus įsteigta.

Krikščionystėje yra dieviškoji ir žmogiškoji pusė. Jei dieviškosios pusės joje nebūtų, tada žmogiškoji pusė, ypač netikę Popiežiai, jau senai būtų privedusi Bažnyčią prie visiško žlugimo. Del nedoro gyvenimo žlugo daug valdovų dinastijų, bet nežlugo popiežystė, kuri išsilaikiusi tūkstančius metų nuolat veda žmoniją į amžinuosius tikslus. Nors žmogiškoji pusė ir turi ydų, bet dieviškoji galybė laiko Petro laivelį nesudužusį tarp siaučiančių bangų. Popiežius yra žmogus nors jam patikėta aukščiausia valdžia; o kur tik žmogus yra, ten pasirodo ir jo žmogiškumas su savo silpnumais. Geras katalikas visa tai supranta. Dėkodamas Dievui už popiežystės įsteigimą, jis ištikimas Bažnyčios sūnus, su pagarba lenkia galvą prieš tą dieviškąją įstaigą ir su džiaugsmingu pasitikėjimu pasiduoda Popiežiaus vadovavimui,—nes jis žino, kad per Popiežių jį veda pats Kristus, Jo dieviškoji tiesa ir galybė,—kas Jo rankoj yra, tas nežus.

A. M. D. G.

Turinys.

Svarbesnių klaidų atitaisymas.

Pusl.	Eilutė	Išspausdinta	Turi būti
11	8 virš.	p sakoja	pasakoja
18	15 „	Kristaus	Kristus
20	1 „	atžvigiu	atžvilgiu
21	1 „	d r a u i j o s	d r a u g i j o s
22	9 ap.	suteikia	suteikta
„	5 „	suteikia	suteikta
23	1 virš.	kad	tad
26	13 ap.	įgalijomu	įgaliojimu
32	1 „	prvilegija	privilegija
37	16 „	jeisti	leisti
47	12 „	det	bet
51	1 virš.	kaip	taip
52	13 „	Katalikai	a) Katalikai
57	5 „	stprumo	stiprumo
„	4 ap.	susiėjęs	susijęs
64	9 „	ir	iš
67	7 „	subūrė	sukūrė
82	10 „	aiškumu	aiškinimu
88	3 „	viršininkai;	viršininkai,
126	14 „	Chalkendono	Chalkedono
„	1 „	kalbėj	kalbėjo
129	1 „	jie	ji
161	16 „	jis	jie
162	10 virš.	darbininkui	darbininkai